

1951

η φύση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 120

ΧΕΙΜΩΝΑΣ / ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2008

ΦΥΣΗ ♦ ΓΝΩΣΗ ♦ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

η φύση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 120
ΧΕΙΜΩΝΑΣ / ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2008

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα
Τηλ.: 210-3224944, 210-3314563, FAX: 210-3225285
E-mail: hspn@hol.gr - Ιστοθέση: www.eepf.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Μαρία Ρουσομουστακάκη**

Αντιπρόεδρος: **Νίκος Πέτρου**

Γεν. Γραμματέας: **Λεωνίδας Κόλλας**

Αναπλ. Γεν. Γραμματέας: **Αλέξια Νικηφοράκη**

Ταμίας: **Ελένη Τσούτση**

Έφορος Εκδηλώσεων: **Ντόναλντ Μάθιους**

Μέλη: **Μάκης Απέργης, Τίμος Χαραλαμπόπουλος,**

Γιώργος Χατζηπαντωνίου, Γεωργία Φέρμελη

Επίτιμος πρόεδρος: **Γιώργος Σφήκας**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νίκος Πέτρου, Μάκης Απέργης, Μαρτίνος Γκαίτλιχ,

Λεωνίδας Κόλλας, Ντόναλντ Μάθιους,

Μαρία Ρουσομουστακάκη, Γεωργία Φέρμελη

Εκδότης - Υπεύθυνος ύλης

Νίκος Πέτρου, Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Τα ενυπόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν τις απόψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Επιμέλεια έκδοσης

Νίκος Πέτρου

Σελιδοποίηση - επιμέλεια εκτύπωσης

Άρης Βιδάλης

Τυπογραφείο: **ΦΩΤΟΛΙΟ & TYPICON A.E.**

Τιμή Τεύχους 3 ΕΥΡΩ

Στα μέλη διανέμεται δωρεάν.

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Ευχαριστούμε θερμά το **Ίδρυμα Μποδοσάκη** για την ευγενή χορηγία του προς την Εταιρία μας, που συμβάλλει στην έκδοση του περιοδικού «Η Φύση».

Κωδικός 4064

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έχουμε τελικά πολιτική για το περιβάλλον:	N. Πέτρου, 3
«Εκκλιση» των παραλιών της Κρήτης K. Συνολάκης, Β. Βουκουβάλας, Ν. Καλλιγέρης, Σ. Φωτεινής, Πολυτεχνείο Κρήτης	5
Η αμφιλεγόμενη ονοματολογία των ελληνικών ορχεοειδών . . .	M. Παννακούλιας 11
Ζωγραφίζοντας πουλιά. Ο φτερωτός κόσμος του Πασχάλη Δουγαλή.	N. Πέτρου 18
Χαράδρα Αώου 1981. Η πρώτη μεγάλη επιστημονική εξόρμηση στην Ελληνική φύση	Γ. Σφήκας 26
Ο Επίτροπος Περιβάλλοντος της ΕΕ και το ΥΠΕΧΩΔΕ	M. Γκαίτλιχ 33
Φύση και εικονική πραγματικότητα	M. Γκαίτλιχ 34
Παράπλευρες απώλειες από την υπερθέρμανση.	N. Πέτρου 35
Φιλικές προς το περιβάλλον σακούλες . . .	M. Γκαίτλιχ 35
Άλλο λειψυδρία και άλλο ξηρασία	Γ. Σφήκας 36
Για την Επένδυση στον «Κάθο Σίδηρο».	37
Η πίτα της ΕΕΠΦ (2008)	A. Νικηφοράκη 38
Γιώργος Ντούρος.	M. Γκαίτλιχ, K. Χατζημήτριος 40
Γιώργος Γαβαλλάς	M. Ρουσομουστακάκη 42
Συνέντευξη στο Σταθμό ΣΚΑΪ.	N. Πέτρου 43
Εκδήλωση του Πολιτιστικού Συλλόγου «Ο ΛΥΚΑΒΗΤΟΣ»	Σ. Μιχαλοπούλου 43
Πανερωπαϊκός αριθμός άμεσης βοήθειας 112.	43
Το Κόκκινο Βιβλίο των Φυτών της Κύπρου. . .	Γ. Σφήκας 44
Έκθεση πεπραγμένων του Δ.Σ. για το έτος 2007	45
Προς τα μέλη της ΕΕΠΦ	50
«Γαλάζιες Σημείες».	A. Παναγοπούλου 52
«Μαθαίνω για τα Δάση»	Σ. Καινούργιου, M. Χατζημιχαήλ 53
«Πράσινες Γωνιές»	Χρ. Θεοδωρίκα 54
«Οικολογικά Σχολεία».	Στ. Σκαμπαρδώνης 55
«Φύση χωρίς σκουπίδια»	M. Ρουσομουστακάκη 56
«Νέοι Δημοσιογράφοι».	Γ. Φέρμελη 58
Ομιλίες	Λ. Κόλλας 60
Εκδρομές	M. Ρουσομουστακάκη 61
Πρόγραμμα Εκδρομών - Ομιλιών	62
Εγγραφές μελών - Δωρεές	63

Εξώφυλλο: Ανατολή στη λίμνη της Πλατανόβρυσης Νέστου (φωτ. Νίκος Πέτρου).

Έχουμε τελικά πολιτική για το περιβάλλον;

Ένα τριμηνιαίο περιοδικό δεν μπορεί, φυσικά, να είναι άμεσα επίκαιρο, θέλω λοιπόν να σχολιάσω κάποια γεγονότα των μηνών που πέρασαν, γεγονότα που αφορούν την περιβαλλοντική πολιτική και έχουν σαν κοινό παρονομαστή την βαθύτερη αδιαφορία του κράτους, αλλά και των πολιτών, για το περιβάλλον.

Το πρώτο είναι η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας που –σύμφωνα με διαρροές στον τύπο– χαρακτηρίσε αντισυνταγματικά τα σχέδια για τη δημιουργία Περιοχής Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) στο Ρωμανό Μεσσηνίας.

Η επένδυση εκεί (ύψους 325 εκατομμυρίων ευρώ) αφορά την κατασκευή ξενοδοχειακών μονάδων, γηπέδων γκολφ και παραθεριστικών κατοικιών για πώληση σε έκταση 3.500 στρεμμάτων σε τρεις ΠΟΤΑ, δίπλα σε αρχαιολογικούς χώρους, περιοχές Natura, τη λιμνοθάλασσα της Γάλοβας και παραλία που αποτελεί γνωστό και σημαντικό χώρο ωτοκίας για τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*.

Η απόφαση αυτή έρχεται να αμφισβητήσει και την ευρύτερη αναπτυξιακή πολιτική των ΠΟΤΑ, η οποία απειλεί να οδηγήσει στη μετατροπή πολλών ακτών και περιοχών φυσικού κάλλους της χώρας σε περιοχές εντατικής τουριστικής ανάπτυξης με γήπεδα γκολφ και τεράστιες τουριστικές μονάδες.

Τα σημαντικότερα σημεία του σκεπτικού της απόφασης του ΣΤΕ είναι η έλλειψη συνολικού χωροταξικού προγραμματισμού και η αναμενόμενη υποβάθμιση των βιότοπων που περιλαμβάνονται στην περιοχή του δικτύου Natura 2000 της Πύλου.

Το βασικό πρόβλημα είναι η έλλειψη συνολικού χωροταξικού σχεδίου για τη χώρα. Το σχέδιο αυτό έχει συνταχθεί, τροποποιηθεί επανειλημμένα από διαδοχικές κυβερνήσεις, αλλά δεν έχει ακόμα εφαρμοστεί, προφανώς λόγω των σημαντικών περιορισμών που θα επιβάλλει.* Αντίθετα, έχουν εγκριθεί τα περιφερειακά χωροταξικά σχέδια, τα οποία είναι και σε γενικές γραμμές εφαρμόσιμα. Παρόλα αυτά, προωθούνται συστηματικά μεμονωμένες ρυθμίσεις ή ειδικά χωροταξικά σχέδια για τη ρύθμιση επιμέρους θεμάτων (όπως οι ΠΟΤΑ, και γενικότερα η τουριστική ανάπτυξη, και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας) τα οποία συνυπολογίζουν λίγο ή καθόλου τις περιβαλλοντικές παραμέτρους. Εκτός αυτού, οι ανεξέλεγκτες αυτές χωροθετήσεις δεν συνιστούν συνολικό, ορθολογικό σχεδιασμό και συνεπώς είναι αντίθετες με το άρθρο 24 του Συντάγματος.

Σε αυτό το ηθελήμενα ομιχλώδες τοπίο, μικρά και μεγάλα έργα υποδομής αλλά και κολοσσιαίες επενδύσεις (όχι μόνο η συγκεκριμένη αλλά και εκείνη του Κάβο Σίδερο στην Κρήτη ή το ενεργειακό πάρκο της Σκύρου) ξεκινούν με αμφίβολουσ όρους για να καταλήξουν αιτίες και εστίες σκληρών αντιπαραθέσεων μεταξύ τοπικών κοινωνιών, περιβαλλοντικών οργανώσεων, επενδυτών και αρμοδίων φορέων.

Σημαντική είναι και μια άλλη προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας, αυτή της νομαρχίας ανατολικής Αττικής, του δήμου Αυλώνα και των κοινοτήτων Αφιδών, Μ αλακάσας και Πολυδενδρίου, που ζητούν χαλάρωση των περιοριστικών διατάξεων του Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του δρυμού της Πάρνηθας. Σύμφωνα με δημοσιεύματα, ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ δεχόταν πιέσεις, από όλους σχεδόν τους δημάρχους της Πάρνηθας, για χαλάρωση των περιορισμών ήδη από την πρώτη παρουσίαση του σχεδίου του διατάγματος.

Μετά τις δακρύβρεχτες ανακοινώσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης για την καταστροφή και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και τις κατηγορίες για έλλειψη προστασίας, οι ίδιοι άνθρωποι διεκδικούν τώρα το «αναφαίρετο» δικαίωμα τους στην ...οικοδόμηση και τη γεωργική χρήση περιοχών μέσα στα όρια του δρυμού, σε μικρή απόσταση από τα καμένα.

Οποία υποκρισία!

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί, τόσο τους Έλληνες, όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για την φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

* Ενώ το περιοδικό βρισκόταν στη διαδικασία της σελιδοποίησης ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ παρουσίασε σχέδιο Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού, εγκεκριμένο από την Κυβερνητική Επιτροπή. Στο σχέδιο αυτό αντιτάχθηκαν αμέσως σύσσωμες οι περιβαλλοντικές οργανώσεις αλλά και άλλοι αρμόδιοι φορείς, καθώς οι διατάξεις του εξαντλούνται κυρίως σε κατασκευαστικές προτάσεις με γνώμονα την οικιστική και όχι τη βιώσιμη ανάπτυξη, υποβαθμίζοντας σαφώς την προστασία του περιβάλλοντος και ανοίγοντας «παράθυρα» για μελλοντικές ρυθμίσεις, νομιμοποιήσεις, και άλλα τοιαύτα, με πολύ μικρά περιθώρια ελέγχου. Περισσότερα στο επόμενο τεύχος.

Τα οικιστικά προβλήματα σε αυτούς τους δήμους είναι υπαρκτά και η πίεση μεγαλώνει. Για την αντιμετώπιση τους όμως θα έπρεπε να αναζητηθούν εναλλακτικές λύσεις, όπως ο αποχαρκτηρισμός και η παραχώρηση εκτάσεων για επέκταση των ρυμοτομικών σχεδίων σε θέσεις εκτός του δρυμού, και όχι ο περιορισμός ή η αναίρεση του καθεστώτος προστασίας.

Η απαίτηση επίσης των 95 πολιτών που συμμετέχουν στις προσφυγές για αξιοποίηση της περιουσίας τους όπως θέλουν ή για διατήρηση του δικαιώματος ανέγερσης κατοικίας είναι θεμιτή και κατανοητή, εδώ όμως πρόκειται σαφώς για την απώλεια λίγων προς όφελος των πολλών. Και για αυτές τις περιπτώσεις μπορούν να βρεθούν εναλλακτικές λύσεις με τη δίκαιη, και το τονίζω, δίκαιη, αποζημίωση των θιγομένων καθώς και αντικατάσταση των οικόπεδων ή της γεωργικής τους γης με αντίστοιχα σε θέσεις εκτός δρυμού.

Η προσφυγές θα συζητηθούν συνολικά στις 5 Νοεμβρίου 2008 και οι αποφάσεις αναμένονται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι επίσης και η παραπομπή της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (ακόμα μια φορά) για την απουσία ουσιαστικών μέτρων για τη διαχείριση των περίπου 330.000 τόνων επικίνδυνων αποβλήτων που παράγονται ετησίως στη χώρα.

Κατηγορούμαστε ότι παραβιάζουμε την ευρωπαϊκή νομοθεσία (τις οδηγίες 2006/12 για τα απόβλητα, 91/689 για τα επικίνδυνα απόβλητα και 99/31 περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων) καθώς δεν έχουν οριστεί θέσεις για ασφαλή διάθεση επικινδύνων αποβλήτων, αλλά και για δημιουργία ολοκληρωμένων εγκαταστάσεων διαχείρισης ανά περιφέρεια, ενώ δεν έχουμε συμπεριλάβει στα επικίνδυνα απόβλητα τα ζωικά και ορισμένες άλλες κατηγορίες. Επίσης, για τον ανεπαρκή τρόπο αντιμετώπισης των 600.000 τόνων επικίνδυνων αποβλήτων που θάβονται «προσωρινά»... επί δεκαετίες στις βιομηχανικές περιοχές.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους τα επικίνδυνα απόβλητα που παράγονται στην Ελλάδα είναι έλαια και υγρά καύσιμα, παράγωγα της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, μπαταρίες, συσσωρευτές και χημικά, ενώ ένα αρκετά είναι και τα νοσοκομειακά απόβλητα. Περίπου η μισή ποσότητα της χώρας παράγεται στο νομό Αττικής.

Αν και η νομοθεσία επιβάλλει τη μεταφορά τους στο εξωτερικό, όπου υπάρχουν ειδικές μονάδες επεξεργασίας, μόλις το 2% «φεύγει». Καθώς λείπουν ή δεν λειτουργούν οι μηχανισμοί ελέγχου των ρυπαντών, εκείνοι επιλέγουν τις φθηνότερες και γρηγορότερες λύσεις, δηλαδή τις χωματερές, τους ΧΥΤΑ, τους υπονόμους, συχνά και τα ποτάμια, όπως στην περίπτωση του Ασωπού.

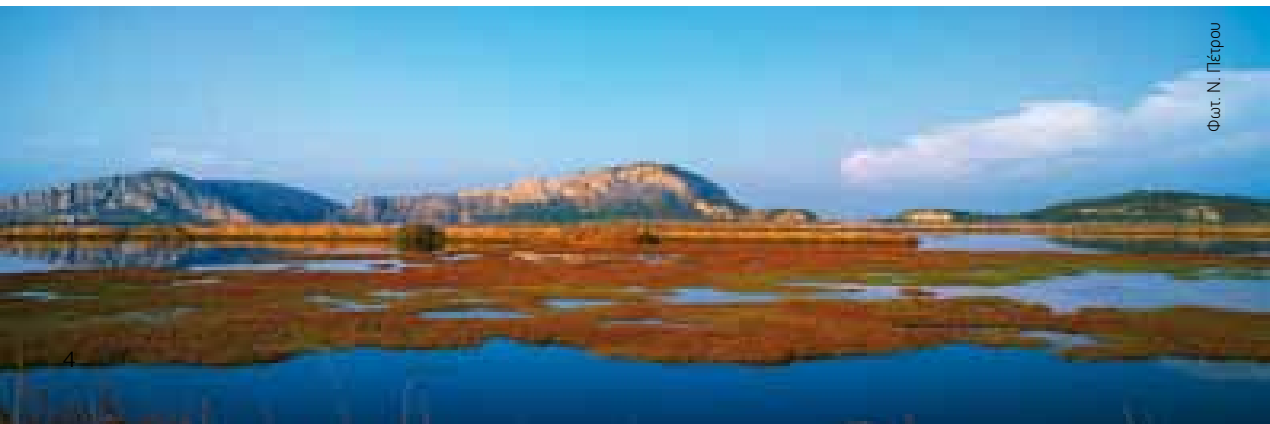
Αν η απόφαση είναι καταδικαστική, τότε η Επιτροπή θα ζητήσει από την Ελλάδα να συμμορφωθεί μέσα σ' εύλογο χρονικό διάστημα, ενώ αν αυτό δεν συμβεί, τότε θα ξεκινήσει δεύτερη παραπομπή, η οποία θα καταλήξει στην επιβολή δυσθεώρητων προστίμων.

Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η «κόντρα» μεταξύ του Επιτρόπου Περιβάλλοντος και του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ που ξέσπασε μετά την ενημέρωση της Βουλής και συνέντευξη του πρώτου στην εφημερίδα «Καθημερινή». Ο Επίτροπος τονίζει ότι η χώρα εκτίθεται διεθνώς, εξακολουθώντας να είναι η μόνη που δεν έχει συγκροτήσει αξιόπιστο μηχανισμό εφαρμογής των αποφάσεων του Κυότο και για αυτό έχει κληθεί σε απολογία από την Επιτροπή Συμμόρφωσης των Ηνωμένων Εθνών για το Κυότο.

Ο κος Δήμας κατηγορήσε ακόμα το ΥΠΕΧΩΔΕ για ολιγωρία σε αρκετά θέματα που συνδέονται με την προστασία του περιβάλλοντος και την εφαρμογή σχετικών ευρωπαϊκών οδηγιών, όπως το θέμα του Ασωπού και η δημιουργία αστικών χώρων πρασίνου (σε Γουδί και Ελαιώνα). Η αντίδραση του υπουργού ήταν ιδιαίτερα οξεία, πυροδοτώντας ανταλλαγή δηλώσεων, ενώ δεν ήταν λίγοι οι βουλευτές που υπερασπίστηκαν τον Επίτροπο. Για περισσότερες λεπτομέρειες διαβάστε το σχετικό άρθρο του Μ. Γκαϊλίχ στη σελίδα 33. ■

Νίκος Πέτρου

Η λιμνοθάλασσα Γιάθβα στην Πύλο, δίπλα στο σημείο της προτεινόμενης επένδυσης.

«Έκκληση» των παραλιών της Κρήτης

Κ. Συνολάκης, Β. Βουκουβάλας, Ν. Καλλιγέρης, Σ. Φωτεινός, Πολυτεχνείο Κρήτης

Η Κρήτη με μήκος ακτογραμμών 1.046 χλμ είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και το πέμπτο σε μέγεθος της Μεσογείου. Το πλήθος των φυσικών παραλιών, οι περισσότερες των οποίων μεγάλο μήκος, σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα είναι οι κύριοι λόγοι για την προσέλκυση περίπου 2 εκατομμυρίων τουριστών ετησίως, δηλαδή αριθμού τριπλασίου του συνολικού πληθυσμού του νησιού. Χωρίς να υπάχουν ακριβή ποσοτικά στοιχεία, υπολογίζεται ότι περίπου το 70% των τουριστών την επιλέγει για τις παραλίες της. Η ραγδαία τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων ετών ακολουθήθηκε από την κατασκευή μεγάλων μονάδων κατά μήκος της βόρειας ακτογραμμής του νησιού, ενώ αυτή την στιγμή επεκτείνεται και στις νότιες παραλίες χωρίς κανένα σχεδόν χωροταξικό σχεδιασμό. Είναι μια κρίσιμη στιγμή για την Κρήτη που μόλις αρχίζει να εισπράττει την περιβαλλοντική υποβάθμιση σε κλίμακα ανάλογη με τις αυθαίρετες παρεμβάσεις δεκαετιών.

Πριν εξηγήσουμε τι γίνεται στην Κρήτη, θέλουμε να θυμίσουμε ότι οι αμμώδεις παραλίες, που τόσο αγαπούμε, είναι προϊόντα φυσικών διεργασιών χιλιετηρίδων, καθώς διαβρώνονται από ακραίους κυματισμούς και εμπλουτίζονται από στερομεταφορά φερτών (άμμου) από ποταμούς και χειμάρρους. Χωρίς παρεμβάσεις, η φυσική κλίση και το εύρος της παραλίας, το μέγεθος των κόκκων άμμου και οι κυματισμοί συνεργάζονται για να πλάσουν μια μαγική ισορροπία στην ακτογραμμή που διαρκεί αιώνες. Όταν μειώνεται το πλάτος μιας παραλίας ή ελαττώνεται η στερομεταφορά, η παραλία συρρικνώνεται και κάποτε εξαφανίζεται, ενώ η ακτογραμμή μετατοπίζεται προς το εσωτερικό και σταθεροποιείται μόνο όταν βρει καινούργιες συνθήκες ισορροπίας ή κρηπιδότοιχους.

Οι παραλίες της Κρήτης διαβρώνονται τις τελευταίες δεκαετίες λόγω ανθρωπογενών παραγόντων, που σχετίζονται με τον πρόχειρο και συνήθως κακό σχεδιασμό παράκτιων έργων και υποδομών που επέβαλε η αλματώδης τουριστική ανάπτυξη, ενώ αμολήσιμες, και άλλες μη νόμιμες δραστηριότητες, εντείνουν την μείωση του φυσικού υλικού που συντηρεί τις παραλίες. Συστηματική μελέτη του εύρους των παραλιών δεν έχει μέχρι σήμερα εκπονηθεί. Από συγκρίσεις με παλαιότερες φωτογραφίες προκύπτει ότι πολλές παραλίες της βόρειας Κρήτης έχουν σημαντι-

κά μειωμένο πλάτος σε σχέση με 50 χρόνια πριν, ενώ μερικές έχουν τελείως εξαφανιστεί και αντικατασταθεί από κρηπιδότοιχους. Οι αμμωδείς, ένα ιδιαίτερο οικοσύστημα που υπήρχε σε πλειάδα παραλιών, έχουν τα τελευταία 20 χρόνια εξαφανιστεί και αντικατασταθεί από παραθαλάσσιους δρόμους και άλλες κατασκευές. Μικρά λιμάνια έχουν κατασκευαστεί σε ακατάλληλες τοποθεσίες προκαλώντας διάβρωση, σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις χωρίς τεκμηριωμένες ακτομηχανικές μελέτες ή μελέτες σκοπιμότητας, αλλά μόνο με ρουσφετολογικά κριτήρια. Τυχόν ακτομηχανικές μελέτες εκτελούνται χωρίς βασικά στοιχεία για τους παράκτιους κυματισμούς σε μήκος χρόνου, ενώ, στις λίγες περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται κυματικά δεδομένα, αυτά δεν προκύπτουν από διαχρονικές μετρήσεις, αλλά από πρόχειρους υπολογισμούς με βάση ανεμολογικά στοιχεία από το κεντρικό Αιγαίο. Παλιρροιογράφοι (τα καταγραφικά όργανα που μετρούν την μέση στάθμη της θάλασσας) υπάρχουν μόνο στην Σούδα και στην Γαύδο, αλλά συνήθως –όπως στο σεισμό των Κυθήρων στις 8 Ιανουαρίου του 2006– δεν λειτουργούν και έτσι δεν έχουμε διαχρονικά στοιχεία για να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις από το φαινόμενο του θερμοκηπίου στην Κρήτη. Επιπροσθέτως, οι περισσότερες, αν όχι όλες, οι ακτομηχανικές μελέτες στην Ελλάδα βασίζονται σε εργαστηριακές προσομοιώσεις λιπιπυτίας κλίμακας. Τα σύγχρονα μοντέλα στερομεταφοράς είναι άγνωστο εργαλείο για πολλούς Έλληνες μηχανικούς που συντάσσουν «μελέτες» για «προστασία» ακτών. Το αποτέλεσμα είναι, χωρίς σχεδόν καμία εξαίρεση, ότι τα περισσότερα μικρά λιμάνια που κατασκευάστηκαν στην Κρήτη από την δεκαετία του 1980 και μετά έχουν προκαλέσει διάβρωση σε όμορες ακτές, ενώ συνήθως απαιτείται η εκβάθυνσή τους για να παραμείνουν λειτουργικά. Μερικά λιμάνια δεν χρησιμοποιούνται σχεδόν καθόλου λόγω άστοχης σχεδίασης, αλλά η διάβρωση παραμένει και συρρικνώνει τις γειτονικές παραλίες.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι, ενώ χρειάζεται έγκριση έξι υπουργείων για την κατασκευή παράκτιων έργων, στην πράξη οι τοπικές λιμενικές αρχές αποφασίζουν και εκτελούν τα μικρομεσαίου μεγέθους παράκτια έργα με συνοπτικές διαδικασίες, χωρίς προηγούμενη έγκαιρη ενημέρωση των περιβαλλοντικών οργανώσεων, του Τεχνικού Επι-

μελητηρίου, ή των όμορων δήμων. Σε αντίθεση με την Ελλάδα, σε άλλες χώρες, όπως οι ΗΠΑ, υπάρχουν αρμόδιες αρχές για την προστασία και την αποκατάσταση των παραλιών, όπως το California Coastal Commission, ένας ανεξάρτητος ημικρατικός οργανισμός με απόλυτη δικαιοδοσία για την διαχείριση της παράκτιας ζώνης.

Οι αποφάσεις για οποιαδήποτε παρέμβαση παίρνονται μέσα από διαφανείς διαδικασίες, εκτενείς ακρόασεις και παρουσιάσεις στοιχείων από όλες τις πλευρές, καθώς το ζητούμενο είναι η απόλυτη τεκμηρίωση της αναγκαιότητας της προτεινόμενης παρέμβασης για το κοινωνικό σύνολο. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, η Επιτροπή Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Διμένων αποφασίζει βασισμένη μόνο σε προμελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τεράστια λιμάνια που μπορούν να αλλοιώσουν δεκάδες χιλιόμετρα ακτογραμμής, χωρίς ποσοτικά στοιχεία και χωρίς ακρόαση αντιρρήσεων η εναλλακτικών λύσεων.

Σήμερα, η κατάσταση της Κρητικής ακτογραμμής είναι προβληματική και θα οδηγήσει με μαθηματική ακρίβεια στην εξαφάνιση και των υπολοίπων παραλιών που έχουν απομείνει. Στις προσπάθειες που κάνουμε στο Πολυτεχνείο Κρήτης για την κατάταξη και μελέτη της εξέλιξης επιλεγμένων παραλιών, δεν βασιζόμαστε μόνο στις μετρήσεις μας, αλλά και σε καταθέσεις αυτοπτών μαρτύρων, που μας δίνουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τη διαχρονική εξέλιξη των παραλιών αλλά και σε φωτογραφίες που αποδεικνύουν του λόγου το αληθές. Θα περιγράψουμε μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις ανθρωπογενούς διάβρωσης των παραλιών στη Βόρεια Κρήτη.

Αμμοληψίες στις Καλύβες, Χανίων.

Η εκτεταμένη διάβρωση των παραλιών ξεκίνησε τη δεκαετία του 1950, την περίοδο δηλαδή της ανοικοδόμησης της Ελλάδας μετά τον πόλεμο. Η κατασκευές γίνονται σχεδόν πάντα με οπλισμένο σκυρόδεμα, με κύρια δομικά υλικά τσιμέντο και άμμο. Η θάλασσα άμμος έχει ανώτερα γεωμετρικά χαρακτηριστικά σε σχέση με την άμμο λατομείου, για την παρασκευή σκυροδέματος, όμως η υψηλή της αλατότητα την καθιστά απαγορευτική σε κατασκευές από οπλισμένο σκυρόδεμα χωρίς περαιτέρω επεξεργασία. Παρ' όλα αυτά η άμμος θάλασσας χρησιμοποιείται κατά κόρον για να μειωθεί το κόστος κατασκευής. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την προσπάθεια εξεύρεσης πόρων από την τοπική αυτοδιοίκηση, οδήγησε στην εξόρυξη και μεταφορά τεράστιων ποσοτήτων άμμου από πλειάδα παραλιών σε ολόκληρη την Ελλάδα. Μια συνηθισμένη επιγραφή σε πολλές παραλίες μέχρι την δεκαετία του 1980 ήταν "πωλείται άμμος θάλασσας". Ακόμη και τώρα που η αμμοληψία από

παραλίες είναι «παράνομη», υπάρχουν ελληνικές ισοσελίδες που πουλούν άμμο θάλασσας.

Οι Καλύβες είναι μια μικρή κοινότητα περίπου 20 χλμ ΒΑ των Χανίων. Μέχρι το 1950 υπήρχε μια παραλία πλάτους έως και 100 μέτρα και μήκους περίπου 1 χλμ, ενώ φωτογραφικό υλικό επιβεβαιώνει ένα μέσο πλάτος περίπου 50 μέτρα. Το 1954 ξεκίνησε η κατασκευή του διεθνούς αερολιμένα Χανίων «Δασκαλογιάννη». Το αεροδρόμιο έχει τρεις παράλληλους διαδρόμους προσγείωσης - απογείωσης, οι οποίοι καλύπτουν εμβαδόν περίπου 600.000 μ². Για μείωση του κόστους, οι εργολάβοι χρησιμοποίησαν άμμο θάλασσας από την παραλία των Καλυβών. Μαρτυρίες αναφέρουν ότι δεκάδες φορτηγά μετέφεραν άμμο για πολλές εβδομάδες, ενώ η εξόρυξη κράτησε αρκετούς μήνες. Αν υποθεθεί ότι για τους διαδρόμους του αεροδρομίου χρησιμοποιήθηκαν 750 κιλά άμμου για κάθε μ³ τσιμέντου, προκύπτει ότι περίπου 225.000 τόνοι άμμου εξορύχτηκαν από τις Καλύβες.

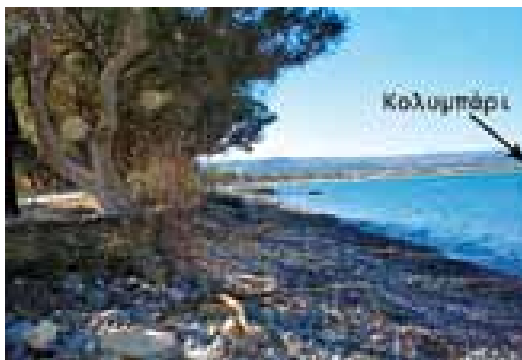
Το 1965 κατασκευάστηκε στις Καλύβες ένας παραθαλάσσιος δρόμος. Η κατασκευή του μετά την εκτεταμένη εξόρυξη οδήγησε στην περαιτέρω εντονότερη διάβρωση της παραλίας. Σύμφωνα με μαρτυρίες, στις αρχές της δεκαετίας του 1980 η παραλία που είχε απομείνει είχε πλάτος μόλις 10 μέτρα. Το 1990, η παραλία των Καλυβών εξαφανίστηκε τελείως και ο δρόμος προστατεύεται από κρηπιδότιχο.

Διάβρωση από καταστροφή αμμοθινών και αμμοληψίες, Ταυρωνίτης, Χανίων.

Ένα πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι εκείνο του Ταυρωνίτη, 17 χλμ δυτικά της πόλης των Χανίων. Η παραλία έχει υποστεί διάβρωση που οφείλεται σε δύο αθροιστικούς ανθρώπινους παράγοντες: στην καταστροφή του τοπικού συστήματος αμμοθινών και στην αμμοληψία από τον ανάντη ποταμό.

Την δεκαετία του 1990 το πλάτος της παραλίας του Ταυρωνίτη ήταν περίπου 25 μέτρα. Η τροφο-

Διάβρωση στην Παραλία του Ταυρωνίτη, ημερομηνία λήψης: 6 Ιουνίου, 2007

δοσία ιζηματος της παραλίας γινόταν από τον ποταμό Ταυρωνίτη ο οποίος εκβάλλει στην περιοχή. Οι αμμοθίνες στο παρελθόν δεν ήταν εκτεταμένες, αλλά προστάτευαν τις παρακείμενες γεωργικές εκτάσεις, και οι πλημμύρες ήταν σπάνιες. Για τη βελτίωση της προσβασιμότητας της παραλίας και επειδή η απαλλοτρίωση ιδιωτικών εκτάσεων ήταν οικονομικά ασύμφορη, κατασκευάστηκε ασφάλτινος δρόμος πλάτους 5 μέτρα κατά μήκος και πάνω στην παραλία. Η κατασκευή του δρόμου είχε ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση των αμμοθινών και τη μείωση του ενεργού πλάτους της παραλίας.

Ο Ταυρωνίτης ποταμός είναι από τους μεγαλύτερους της δυτικής Κρήτης. Η αμμοληψία είναι τόσο εκτεταμένη που ολόκληρο εργοστάσιο αμμοληψίας έχει εγκατασταθεί μόλις 2 χλμ από την ακτή. Όταν η ομάδα μας αναγνώρισε τις αμμοληψίες σαν ένα από τους κύριους λόγους διάβρωσης, οι δημοτικές αρχές δημοσίευσαν μέσω εφημερίδων κροκοδείλιες εντολές για άμεση παύση των αμμοληψιών, καθώς ούτως ή άλλως το εργοστάσιο λειτουργούσε χωρίς άδεια.

Ένα χρόνο μετά, και μέχρι αυτή τη στιγμή, οι αμμοληψίες συνεχίζονται ανενόχλητα, ενώ οι τοπικές αρχές συζητούν την τοποθέτηση αποσπασμένων κυματοθραυστών (με κόστος πολλών εκατομμυρίων ευρώ) σαν λύση για το πρόβλημα της διάβρωσης και για την προστασία του δρόμου που κατασκευάστηκε πάνω στις αμμοθίνες, χωρίς να συνυπολογίζουν τα προβλήματα που μπορεί να προκαλέσει η τοποθέτηση αυτή. Εν τω μεταξύ σε διάστημα 5 ετών, απέμεινε μια παραλία με κροκάλες, μέσου πλάτους περίπου 2 μέτρα. Κατά τη διάρκεια καταιγίδων, τα κύματα φτάνουν πλέον στο δρόμο και στις γεωργικές εκτάσεις πίσω από αυτόν, ενώ οι ρίζες πολλών δέντρων που βρίσκονται μεταξύ του δρόμου

και της θάλασσας έχουν απογυμνωθεί, όπως φαίνεται στην εικόνα .

Διάβρωση προκαλούμενη από παράκτιες κατασκευές και μικρά λιμάνια.

Η Κρήτη έχει μακρά ιστορία στην ναυσιπλοΐα από την Μινωική εποχή. Οι Μινωίτες είχαν αναπτύξει εμπορική δραστηριότητα σε όλη την ανατολική Μεσόγειο και το τσουνάμι που προκάλεσε η φημιστηακή έκρηξη της Θήρας το 1620 πΧ δεν τους κατέστρεψε άμεσα, όπως νομίζαμε μέχρι πρόσφατα. Σύγχρονες μελέτες δείχνουν ότι η καταστροφή προήλθε από την εξαφάνιση του μεγάλου εμπορικού κέντρου της εποχής, δηλαδή της Σαντορίνης, σε συνδυασμό με το βαρύ χειμώνα που επακολούθησε της έκρηξης.

Πριν το 1980 στην Ελλάδα τα μικρά λιμάνια ήταν σχεδόν ανύπαρκτα. Με το πέρασμα του χρόνου η Κρήτη αναπτύχθηκε, τα σκάφη αναψυχής πολλαπλασιάστηκαν και οι επιχορηγήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για κατασκευή «αλιευτικών καταφύγιων» οδήγησαν στην ανεξέλεγκτη κατασκευή μικρών λιμανιών και μαρινών, χωρίς χωροταξία, χωρίς κυματικά, βαθυμετρικά και άλλα στοιχεία απαραίτητα για ποσοτικό σχεδιασμό, χωρίς ούτε καν στοιχειώδεις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Έτσι, πολλές από αυτές τις κατασκευές παρεμπόδιαν τη στερεομεταφορά στις θαλάσσιες κυψέλες όπου έγιναν, και προκάλεσαν μοιραία τη διάβρωση όμορων παραλίων. Σε όλες τις περιπτώσεις που εξετάσαμε, οι κάτοικοι ανέφεραν ότι τόσο η εκτέλεση των παρεμβάσεων και η κατασκευή των λιμανιών όσο και οι συγκεκριμένες τοποθεσίες που επιλέχθηκαν, είχαν προξενήσει πολλές αντιρρήσεις τόσο για τον τρόπο επιλογής τους όσο και για την

Η περιοχή της εκβολής του Ταυρωνίτη όπως φαίνεται από το Google Earth.

Η περιοχή του Κόλπου της Μεσσαράς όπως φαίνεται από το Google Earth.

αναγκαιότητα εκτέλεσης και κατασκευής τους.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα διάβρωσης από παρεμπόδιση στερεομεταφοράς είναι το λιμάνι του Κόκκινου Πύργου στη Νότια Κρήτη, με λεκάνη 320 X 280 μ. Το λιμάνι χτίστηκε τη δεκαετία του 1990 αλλά η λειτουργικότητά του είναι περιορισμένη, καθώς η είσοδός του δεν είναι προσβάσιμη από μεγάλα σκάφη, αλιευτικά και μη. Η πλήρης απουσία στοιχείων για το ύψος και την κατεύθυνση των κυμάτων και των ρευμάτων της περιοχής ομολογείται σε προμελέτη (2006) για λογαριασμό του Οργανισμού Λιμένος Ηρακλείου για την κατασκευή ενός νέου, πολύ μεγαλύτερου σε μέγεθος, διαμετακομιστικού λιμένα στην ίδια περιοχή. Η κατασκευή λοιπόν του λιμένα του Κόκκινου Πύργου δεν στηρίχτηκε ούτε σε στοιχειώδη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ούτε σε αξιόπιστη ακτομηχανική μελέτη. Μετά την κατασκευή του λιμένα, δεν διαβρώθηκε μόνο η όμορη δυτική παραλία, αλλά επιπροσθέτως διάβρωση εμφανίστηκε και περίπου 2 χλμ δυτικά, στην παραλία της Αγίας Γαλήνης, ενός ιδιαίτερα δημοφιλούς τουριστικού προορισμού, μοναδικού για το φυσικό του κάλλος.

Και τα παθήματα δεν γίνονται μαθήματα – το καλοκαίρι του 2007 η προμελέτη περιβαλλοντι-

κών επιπτώσεων για το έκτο μεγαλύτερο λιμάνι στον κόσμο που μερικοί ονειρεύονται δίπλα στον Κόκκινο Πύργο, χωρίς κανένα στοιχείο για κύματα και ρεύματα, εγκρίθηκε από το Υπουργείο Ναυτιλίας.

Ο λιμενοβραχίονας της Αγίας Μαρίνας.

Ο οικισμός της Αγίας Μαρίνας βρίσκεται 8 χλμ δυτικά της πόλης των Χανίων και ήταν γνωστό θέρετρο για τους Χανιώτες του μεσοπολέμου. Ένας θαλάσσιος τοίχος κατασκευάστηκε τη δεκαετία του 1950 για να προστατεύσει τον παραλιακό δρόμο. Από τότε η μικρή παραλία μήκους μόλις 400 μ άρχισε να συρρικνώνεται και τελικά παρέμεινε στάσιμη με ένα μέσο πλάτος περίπου 20 μ. Το 1985 κατασκευάστηκε ένας λιμενοβραχίονας σαν καταφύγιο μικρών αλιευτικών σκαφών. Έτσι, το μεγαλύτερο μέρος της παραλίας εξαφανίστηκε και ότι έμεινε έχει εποχιακό πλάτος μικρότερο των 3 μ. Το 2006, ένα από τα τελευταία εναπομείναντα παραθαλάσσια οικήματα εμφάνισε ρωγμές λόγω διάβρωσης και εγκαταλείφθηκε όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα. Όπως παρατηρούμε ελάχιστη άμμος απέμεινε στην παραλία, που μόλις πριν 50 χρόνια ήταν η Βουλιαγμένη των Χανίων.

Εγκαταλελειμμένο σπίτι στην Αγία Μαρίνα

Διάβρωση από ανάκλαση κυμάτων από λιμένα – Κολυμπάρι, νομού Χανίων.

Το Κολυμπάρι βρίσκεται δυτικά των Χανίων. Μέχρι το 1980, η παραλία του Κολυμπαρίου μήκους 4 χλμ παρέμενε σε φυσική κατάσταση και χρησιμοποιείτο κυρίως για λόγους αναψυχής, όπως φαίνεται και στην παλιά καρτ ποστάλ (δεξιά κάτω). Η παραλία αποτελείτο από χοντρόκοκκο ίζημα και το εύρος της έφτανε τα 50 μ και περισσότερο, αν συμπεριληφθεί και το ευαίσθητο σύστημα των αμμοθινών, που αφθονούσε στην περιοχή. Το 2000 έγινε η επέκταση του ήδη υπάρχοντος αλιευτικού καταφυγίου, μεγεθύνοντας την λεκάνη σε 330 X 180 μ.

Δύο χρόνια μετά την ολοκλήρωση του έργου, το πλάτος της παραλίας μειώθηκε στο μισό (σύμφωνα με τοπικές εφημερίδες). Τα κύματα πλέον έφταναν μέχρι τις παραθαλάσσιες ιδιοκτησίες και πλημμύριζαν τις αυλές των σπιτιών. Οι κάτοικοι δεν θυμόντουσαν ποτέ κύματα τόσο ψηλά στο παρελθόν. Το 2005 κατασκευάστηκε ένας θαλάσσιος τοίχος και ένας δρόμος πάνω σε αυτόν. Τον Οκτώβριο του 2006, μία σειρά καταιγίδων έπληξαν την περιοχή με αποτέλεσμα μια κατοικία, η οποία βρισκόταν πίσω από την τοιμεντένια πλατφόρμα που φαίνεται στην εικόνα 1, να καταρρεύσει.

Η ενίσχυση του θαλάσσιου τοίχου με φυσικούς ογκόλιθους που ξεκίνησε το 2005 είχε σταματήσει λίγο πριν το συγκεκριμένο σπίτι. Μια ηλικιωμέ-

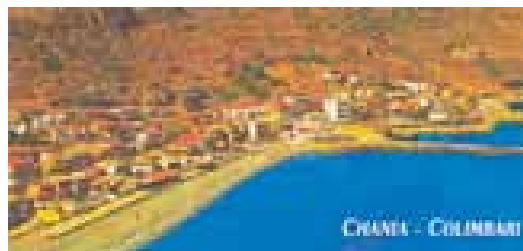
νη γυναίκα που ζούσε εκεί νόμιζε (για καλή της τύχη) πως οι δονήσεις από τα κύματα οφείλονταν σε σεισμό και έτσι το εκκένωσε λίγα λεπτά πριν καταρρεύσει. Η εικόνα 2, δείχνει την κατάσταση που επικρατούσε μια μέρα μετά καθώς η καταιγίδα συνέχιζε να πλήττει την περιοχή.

Κάτοικοι περιέγραψαν κύματα από δύο διευθύνσεις κατά την διάρκεια της καταιγίδας. Η μία διεύθυνση ήταν φυσιολογική για την βόρεια Κρήτη, ενώ η άλλη διεύθυνση ήταν ΒΔ με κύματα που ερχόντουσαν από τον λιμενοβραχίονα. Οι κάτοικοι παρατήρησαν ότι οι δύο κυματισμοί ενωνόντουσαν δημιουργώντας μεγεθυντική ανάμειξη και μεγάλου ύψους κύματα. Είναι ένα κλασσικό παράδειγμα κυματικής ανάκλασης με συνέπεια συντονισμού των κυμάτων και διάβρωση του πυθμένα.

Εικόνα 1: Σπίτι που κατέρρευσε μετά από ισχυρή κυματική καταιγίδα τον Οκτώβριο του 2007.

Εικόνα 2: Τοίχος θωρακίσεως με ογκόλιθους στο Κολυμπάρι κατά τη διάρκεια κυματικής καταιγίδας.

Η παραλία Κολυμπαρίου το 1980

Η περιοχή του λιμανιού στο Κολυμπάρι, όπως φαίνεται από το Google Earth.

Ποιός έφταιγε; Κατά τις λιμενικές αρχές που έδωσαν τις απαραίτητες άδειες, το έργο είχε σχεδιαστεί σωστά, αλλά ο εργολάβος έκανε ένα μικρό «λάθος» στον προσανατολισμό του βραχίονα του λιμένα, λόγω εσφαλμένης «κατανόησης» των παγκόσμιων συντεταγμένων. Ο εργολάβος ισχυρίζεται ότι ακολούθησε επακριβώς τα σχέδια που του δόθηκαν, αλλά ότι ο σχεδιασμός υστερούσε. Κανείς τους δεν εξήγησε πώς ένα λιμάνι που κατασκευάστηκε το 2000 δεν λειτουργεί όταν το χρειάζονται σε περιόδους έντονης θαλασσοταραχής, επειδή μεγεθύνει τα κύματα στη λεκάνη του. Εν τω μεταξύ, η πολύ όμορφη παραλία μπροστά στην πόλη που χρησιμοποιείτο από γενεές Χανιωτών εξαφανίστηκε, και ότι απέμεινε πιο δίπλα κινδυνεύει άμεσα – από το 2000 στενεύει κατά 1 μέτρο τον χρόνο.

Συμπεράσματα

Παρουσιάσαμε πέντε παραδείγματα ανθρωπογενούς παράκτιας διάβρωσης. Βασιστήκαμε σε μαρτυρίες αυτοπτών μαρτύρων και σε ιστορικές φωτογραφίες. Κοινά προβλήματα που παρατηρήσαμε είναι η έλλειψη ενός φορέα υπεύθυνου για την διαχείριση της παράκτιας ζώνης και οι κακοί σχεδιασμοί, ακόμη και στις περιπτώσεις εκείνες όπου υπήρξε στοιχειώδης σχεδιασμός. Η κοινή πρακτική που ακολουθούν οι Έλληνες ακτομηχανικοί είναι η προστασία της παράκτιας ζώνης με βαριές κατασκευές (hard structures), σαν να μην υπάρχουν άλλες λύσεις.

Αλλού, όπως στις ΗΠΑ, για την αντιμετώπιση του προβλήματος ακολουθείται η πρακτική του εμπλουτισμού. Οι παραλίες της Καλιφόρνιας εμπλουτίζονται από τη δεκαετία του 1930, αυτές της Φλόριδας από το 1980. Όμως ο εμπλουτισμός δεν συμπεριλαμβάνεται και μεταξύ των λύσεων στα προβλήματα σταθεροποίησης της διάβρωσης στην Κρήτη, όπως άλλωστε και ποτέ δεν εξετάζεται η αναγκαιότητα για την κατασκευή ενός έργου – τα λιμενικά ταμεία «αποφασίζουν και διατάζουν».

Η πιο επιεικής εξήγηση είναι η μη εξοικείωση των λιμενικών αρχών με την παγκόσμια πρακτική αξιολόγησης εναλλακτικών λύσεων, συμπεριλαμβανομένης και της επιλογής της μη παρέμβασης. Σε συζητήσεις με μηχανικούς λιμενικών ταμείων, όταν τους προτείνεται η μέθοδος του εμπλουτισμού, άλλοι επέμεναν ότι τους ήταν τελείως άγνωστη, ενώ άλλοι ότι ήταν μια πειραματική μέθοδος που δεν χρησιμοποιείτο ούτε στο εξωτερικό.

Ίσως δεν γνωρίζουν οι λιμενικές αρχές γιατί είναι επιφορτισμένες με τον σχεδιασμό και τη διαχείριση των λιμένων, και η προστασία των παραλιών δεν αποτελεί προτεραιότητά τους.

Επιπροσθέτως, τα λιμενικά έργα επιχορηγού-

νται με τεράστια ποσά, με αποτέλεσμα και οι εργολάβοι να είναι πρόθυμοι να κατασκευάσουν οποιοδήποτε λιμενικό έργο τους προτείνεται χωρίς ερωτήσεις, αλλά και να ανακαλύπτουν έργα εκεί όπου συχνά δεν χρειάζονται. Οι περισσότεροι ακτομηχανικοί που συμβουλευουν τις λιμενικές αρχές και το ΥΠΕΧΩΔΕ στηρίζονται αποκλειστικά σε σχεδιασμό με φυσικά μοντέλα, είτε επειδή δεν γνωρίζουν άλλη μέθοδο, είτε επειδή η φυσική προσομοίωση πραγματοποιείται μόνο μέσα σε ένα πανεπιστημιακό εργαστήριο στην Ελλάδα, και μπορεί να υπάρχουν συμφέροντα.

Για πιο άλλο λόγο υπάρχει τέτοια προτίμηση στις εργαστηριακές μελέτες που κοστίζουν πολλαπλάσια από τις αριθμητικές προσομοιώσεις; Άλλωστε, η διάβρωση των παραλιών και η στερεομεταφορά φερτών δεν είναι κάτι που μπορεί να προσομοιωθεί στο εργαστήριο σε πειράματα μικρής κλίμακας.

Μήπως γι αυτό τον λόγο δεν λαμβάνεται σοβαρά υπόψη στη μελέτη κατασκευής λιμενικών έργων στην Ελλάδα, αλλά μόνον «κατόπιν εορτής»; Φυσικά, οι τρόποι αντιμετώπισης του προβλήματος που προτείνονται από τους ίδιους μελετητές που σχεδίασαν το έργο που αστόχησε είναι πάλι οι επιχορηγούμενες βαριές κατασκευές. Αναρωτιέται κανείς αν αυτοί οι άνθρωποι κολυμπούν ποτέ ή αν έχουν αισθανθεί την μαγεία μιας φυσικής παραλίας κατά την ανατολή ή τη δύση του ήλιου.

Όλα αυτά πρέπει να αλλάξουν.

Καθώς η μέση στάθμη της θάλασσας αυξάνεται, οι παραλίες της Κρήτης θα υποχωρούν συνεχώς. Μια ενοποιημένη αρχή διαχείρισης της παράκτιας ζώνης και εναλλακτικές μελέτες εμπλουτισμού παραλιών (όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο) είναι κάτι το απολύτως απαραίτητο, για να διατηρηθεί ότι έχει απομείνει από τις παραλίες της Κρήτης.

Μερικές φορές η καλύτερη λύση θα είναι να μη γίνει τίποτε, αλλά να αφεθεί μια δεδομένη παραλία να βρει τη φυσιολογική της ισορροπία, σε βάρος παραθαλάσσιων οικοπέδων, αλλά σε όφελος άλλων παραλιών που ίσως έχουν περισσότερες πιθανότητες επιβίωσης. Καμιά από αυτές τις επιλογές δεν μπορεί να ληφθεί με τις τωρινές χωροταξικές πρακτικές, που ούτε στηρίζονται σε αποδεδειγμένη ανάγκη κατασκευής έργων, ούτε σε τεκμηριωμένες ποσοτικές μελέτες διεθνών στόνταρντ, ούτε συνυπολογίζουν τις τοπικές κλιματικές συνθήκες και αλλαγές, ούτε και τις τυχόν μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές επιπτώσεις που μπορούν να προκαλέσουν.

Είναι λοιπόν ώρα για δράση.

Συμβαίνει και στις καλύτερες οικογένειες: Η αμφιλεγόμενη ονοματολογία των ελληνικών ορχοειδών

κείμενο Μάριος Γιαννακούλιας, Βοτανολόγος
φωτογραφίες Νίκος Πέτρου

Εν αρχή

Από τα πρώτα του βήματα, ο άνθρωπος προσπάθησε να περιγράψει τη φύση γύρω του, προσδιορίζοντας χαρακτηριστικά, δίνοντας ονόματα, και αναγνωρίζοντας λειτουργίες και αλληλεπιδράσεις. Αυτή είναι μια διαδικασία που συνεχίζεται μέχρι σήμερα, έχοντας σαν αφετηρία την έμφυτη περιέργεια του είδους μας, αλλά με άμεσο αποτέλεσμα την ευκολία συνεννόησης μεταξύ των ατόμων.

Για παράδειγμα, όταν λέμε 'γάτα' σχεδόν όλοι όσοι γνωρίζουμε ελληνικά, ξέρουμε για τι ακριβώς μιλάμε. Καθώς όμως το παγκόσμιο εμπόριο άρχισε να αναπτύσσεται, έγινε επιτακτική η ανάγκη να βρεθεί μια κοινή ορολογία ώστε να συνεννοούνται άτομα που δεν μοιράζονται το ίδιο γλωσσικό ιδίωμα. Στη βιολογία, αυτό το πρόβλημα λύθηκε με την εφεύρεση της διώνυμης ονομασίας από τον Carl Linnaeus: όλα τα είδη πρέπει να έχουν ένα μοναδικό όνομα, γραμμένο με λατινικούς χαρακτήρες, που αποτελείται από δύο συνθετικά. Αυτά ακολουθούνται από το όνομα (ή ονόματα) του συντάκτη της περιγραφής του είδους, ώστε να διευκολύνεται η αναγνώριση σε περιπτώσεις αμφιβολίας (αν για παράδειγμα το ίδιο όνομα δόθηκε σε δύο διαφορετικές οντότητες).

Το σύστημα αυτό διακρίνεται από μια εσωτερική 'κομψότητα': το πρώτο όνομα είναι το γένος, δηλαδή μια ομάδα ατόμων που μοιράζονται κάποια κοινά γνωρίσματα, ενώ το δεύτερο προσδιορίζει το είδος, μια ομάδα ατόμων μέσα στο γένος, που έχουν κοινά χαρακτηριστικά – χωρίς αυτό να είναι το μόνο προσδιοριστικό αυτής της ομάδας. Το είδος είναι η μόνη φυσική μονάδα, και η βάση κάθε οικοσυστήματος. Όλες οι υπόλοιπες διαιρέσεις των έμβιων όντων (οικογένεια, γένος, κ.ο.κ.) είναι τεχνητά κατασκευάσματα, που σκοπό έχουν την οργάνωση της γνώσης μας γύρω από αυτά.

Το πρόβλημα έγκειται στο πως προσδιορίζει το είδος, δηλαδή ποια άτομα ανήκουν σε κάποιο συγκεκριμένο είδος και γιατί, ενώ κατόπιν πρέπει να απαντηθεί η ερώτηση ποια είναι τα κοινά τους χαρακτηριστικά. Το είδος είναι η βάση για την επιστήμη της ταξινόμησης, και από εδώ ξεκινά-

νε τα προβλήματα. Μέχρι σήμερα, αποφάσεις τέτοιου είδους βρίσκονταν αποκλειστικά στα χέρια λίγων ατόμων ή ακόμα και ενός. Πολλές ομάδες οργανισμών, είτε διότι είναι δυσπρόσιτες λόγω γεωγραφικών κ.α. περιορισμών, είτε διότι δεν είναι ιδιαίτερα θελκτικές για τους επιστήμονες, είχαν λίγες ταξινομικές περιπέτειες – μερικές όμως όχι.

Στις δεύτερες περιλαμβάνονται τα ευρωπαϊκά ορχοειδή, μια ομάδα φυτών σχετικά εύκολα προσβάσιμη σε ολόνα αυξανόμενο αριθμό ανθρώπων, ποικιλόμορφη, και με 'αριστοκρατική' καταγωγή. Οι ορχιδέες είναι από τις οικογένειες που είχαν πάντα υψηλή αναγνωρισιμότητα και δημοτικότητα. Το αποτέλεσμα αυτής της δημοτικότητας είναι πως σήμερα επικρατεί πλήρης σύγχυση σε πολλά γένη ως προς τα μορφολογικά όρια των ειδών που τα απαρτίζουν, και κατά συνέπεια έχει καταστεί αδύνατο να προσδιορίσεις ποια από αυτά είναι πραγματικές, φυσικές οντότητες.

Ophrys perpusilla,
Βοιωτία.

Ένα από τα είδη της ομάδας *Ophrys fusca*. Η ομάδα αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες στο διαχωρισμό των ειδών.

Ophrys tethrendifera, πολύ μικρού μεγέθους στα Κύθηρα

Ophrys tethrendifera, Κρήτη

Θεωρία ειδών

Σε αυτό συμβάλει ένα εγγενές πρόβλημα της βοτανικής. Στα ζώα μπορείς να παρατηρήσεις συμπεριφορές και να βρεις με τι ζευγαρώνουν, ενώ τα υβρίδια είναι σπάνια έως ανύπαρκτα. Τα φυτά κάθονται ύπουλα, μέσα σε μια φαινομενική γαλήνη, καταστρώνοντας αποικιοκρατικά σχέδια με στόχο την κατάληψη του γειτονικού λόφου, εκμεταλλευόμενα άλλους οργανισμούς σαν διαμεσολαβητές στις αναπαραγωγικές τους διαδικασίες, χωρίς «ηθικές» αναστολές στο να υβριδιστούν με άτομα από συγγενικά είδη. Για να ξεπεραστεί αυτό το θέμα έχουν διαμορφωθεί διάφορες θεωρίες σχετικά με το τι είναι είδος.

Μία από τις βασικότερες, είναι γνωστή σαν θεωρία του βιολογικού είδους ή της βιολογικής απομόνωσης (BSC: Biological Species Concept ή Isolation Species Concept), βάση της οποίας, άτομα ανάμεσα σε διαφορετικά είδη δεν υβριδίζονται. Δυστυχώς όσο απλή και εύκολη στην εφαρμογή της και αν είναι, δεν έχει παρά ελάχιστη αξία στο φυτικό κόσμο. Πέρα του ότι τα φυτά υβριδίζονται, οι κλώνοι που δεν κάνουν σπόρους (όπως διάφορες ποικιλίες φρούτων), αλλά και τα

αυτόγαμα άτομα, θα έπρεπε να αναγνωριστούν το καθένα σαν διαφορετικό είδος. Άλλες θεωρίες που έχουν προταθεί περιλαμβάνουν τις εξής έννοιες (Judd *et al*, 2002, σελ. 144-147): την αλληλο-αναγνωρισιμότητα (Recognition: τα άτομα του είδους προτιμούν τα άτομα του ίδιου είδους για αναπαραγωγή), την μορφή (Phenetic: τα άτομα ανάμεσα σε διαφορετικά είδη ξεχωρίζουν λόγω έλλειψης ενδιάμεσων μορφών), το εξελικτικό μοντέλο (Evolutionary: τα άτομα του ίδιου είδους έχουν κοινή εξελικτική μοίρα) κ.α. Είναι φανερό πως κάθε θεωρία έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, αλλά δεν υπάρχει μία που να μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις περιπτώσεις.

Τα Ευρωπαϊκά ορχεοειδή, και όσοι ασχολούμαστε μαζί τους, σε σύγχυση

Η ταξινόμηση επηρεάζει μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων. Για παράδειγμα οικολόγοι, περιβαλλοντολόγοι, φαρμακολόγοι, γεωπόνοι, πρέπει να μπορούν να αναγνωρίσουν και καταγράψουν είδη, βασιζόμενοι σε ένα σύστημα ευρείας αποδοχής, ώστε τα αποτελέσματά τους να είναι ελεγχόμενα.

Παλαιότερα, αυτό είχε επιτευχθεί στην Ευρώπη

Ophrys tethrendifera, Αττική

Ophrys tethrendifera vilosa, Χίος

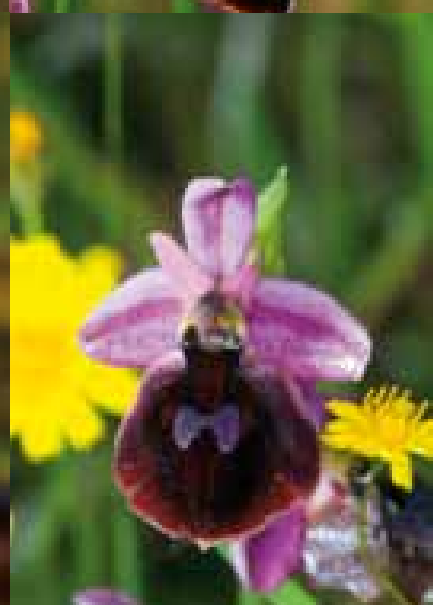
με τον 'θεσμό' της Flora Europaea. Στα ορχεοειδή όμως, ακολούθησε μια σειρά εκδόσεων που έχουν πλέον αρχίσει να δημιουργούν σχολές – η κάθε μία πρεσβεύοντας τη δικιά της άποψη– οι οποίες συνήθως δεν έχουν και μεγάλη σχέση με τις άλλες ως προς τον τρόπο οριοθέτησης των ειδών. Ο αριθμός των ειδών (αλλά και των στερούμενων νοήματος ονομάτων, συνωνύμων κ.α.) ανά γένος έχει αυξηθεί λογαριθμικά στις περισσότερες περιπτώσεις.

Για παράδειγμα, το γένος *Ophrys* στη Flora Europaea (<http://rbg-web2.rbge.org.uk/FE/fe.html>, 10-1-2008) αριθμεί 137 καταχωρήσεις (μαζί με υπογένη, υποείδη και συνώνυμα), στο βιβλίο του Buttler (1991) 53 είδη, από τον Delforge (2006) αναφέρονται 252, από τους Baumann *et al* (2006) 180 είδη, ενώ σε μια πρόσφατη μονογραφία του γένους από τους Pedersen και Faurholdt (2007) αναγνωρίζονται μόλις 19. Τέλος, στη διεθνή βάση δεδομένων για ονόματα φυτών (www.ipni.org) θα βρείτε καταχωρημένα στο γένος περίπου 1500 ονόματα! Η κατάσταση είναι ίδια για το γένος *Dactylorhiza* (και χειρότερη ίσως, μια και τα περισσότερα είδη του γένους αυτού είναι υβριδογενή) ενώ παρόμοιο 'πληθωρισμό' παρουσιάζει

και το γένος *Serapias*.

Κοινά είδη, όπως *O. fusca* Link και *O. tenthredinifera* Willd. έχουν διασπαστεί σε είδη, υποείδη, ποικιλίες, φόρμες και ανασυγκροτηθεί σε καινούργιες οντότητες άνευ επαρκούς αιτιολόγησης. Η *O. tenthredinifera* Willd. παρουσιάζει μικρή παραλλακτικότητα και αντιμετωπίζεται από τους περισσότερους σαν ένα είδος (Flora Europaea • Buttler, 1991 • Pedersen & Faurholdt, 2007). Ο Delforge (2006) όμως το διέσπασε σε οκτώ είδη, κατατάσσοντας τον ελληνικό πληθυσμό στο είδος *O. villosa* Desf., στο οποίο αναφέρει τέσσερις μορφές-taxa (υπονοώντας πως δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς και μπορεί να υπάρχουν περισσότερα). Αντίθετα οι Kreutz (2004) και Baumann *et al* (2006) θεωρούν τη *villosa* ως υποείδος (*O. tenthredinifera* Willd. subsp. *villosa* (Desf) H. Baumann & Künkele).

Η ιστορία της *O. fusca* Link είναι ακόμα πιο πολύπλοκη. Ο Delforge (2006) την διασπά και δίνει 14 διαφορετικά είδη για την Ελλάδα. Οι Baumann *et al* (2006) δίνουν 7 είδη – θεωρούν όμως 5 είδη που αναφέρονται από τον Delforge συνώνυμα της *O. leucadica* Renz και άρα ένα είδος.

Ο Kreutz (2004) θεωρεί ότι υπάρχει μόνο ένα είδος, η *O. fusca* Link και όλα τα άλλα είναι υποείδη, εκτός από την *O. blitopertha* H. F. Paulus & Gack την οποία θεωρεί συνώνυμη με την *O. persephoniae* H. F. Paulus. Το αποτέλεσμα είναι τα όρια ανάμεσα στα είδη της ομάδας *O. fusca*, όχι μόνο να είναι δυσδιάκριτα, αλλά και να τίθενται τελείως διαφορετικά από κάθε ερευνητή.

Στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις, τα μορφολογικά χαρακτηριστικά και οι μικροδιαφορές ανάμεσα στους πληθυσμούς έχουν υπερεκτιμηθεί, πολλές φορές σε βάρος άλλων στοιχείων. Είναι λογικό πως κάθε άτομο θα είναι διαφορετικό: όλοι οι άνθρωποι, ανήκουμε στο ίδιο είδος, αλλά είμαστε διαφορετικοί τόσο ανάμεσα μας (στον ίδιο πληθυσμό), όσο και ανάμεσα στους πληθυσμούς που κατοικούν σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές. Οι μικρο-μορφολογικές διαφορές (λίγο περισσότερο κίτρινο εδώ, λίγες πιο πολλές τρίχες εκεί, ένα χιλιοστό μεγαλύτερο κάπου) από μόνες τους δεν είναι επαρκείς για να δικαιολογήσουν διαχωρισμό ειδών - είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για να μπορεί ο χρήστης της ταξινόμησης να τη χρησιμοποιήσει, αλλά από μόνες τους δεν έχουν πρακτική αξία. Εξάλλου οι περισσότερες από αυτές επηρεάζονται από αβιοτικά στοιχεία (οικότοπος, κλίμα, έδαφος, κλπ), ενώ δεν υποστηρίζονται στατιστικά

με τη μελέτη επαρκούς αριθμού ατόμων.

Ένα παράδειγμα δίνεται στις φωτογραφίες των σελίδων 14-15. Όλα τα άτομα που παρουσιάζονται, φαίνονται διαφορετικά. Μερικά είναι τόσο διαφορετικά, που κάποιος θα θεωρούσατε πως ανήκουν σε τρία διαφορετικά είδη: *Ophrys ferrum-equinum* Desf., *Ophrys gottfriediana* Renz και *Ophrys labiosa* Kreutz. Για να κρίνουμε τις παρούσες φωτογραφίες μας λείπει μια βασική πληροφορία: από πού είναι, και πότε τραβήχτηκαν. Η απάντηση, επιβάλει αλλαγή της αρχικής μας άποψης: τραβήχτηκαν όλες σε μια ώρα, μέσα σε 500μ², στο Βουτζά Αττικής. Όλα αυτά τα άτομα, κατά την άποψή μου, ανήκουν στο ίδιο είδος (*Ophrys ferrum-equinum* Desf.).

Απλά είναι ένα πολύμορφο είδος, κάτι αναμενόμενο αν κατέχετε μια ακόμα βασική πληροφορία: τα φυτά του γένους *Ophrys* δεν ανταμείβουν τα έντομα που τα γονιμοποιούν, απλά μιμούνται τα θηλυκά του είδους τους, και τα εξαναγκάζουν να διαπράξουν ψευδογονιμοποίηση (για τα έντομα - τα φυτά εκμεταλλεύονται τη διαδικασία για να γονιμοποιηθούν πραγματικά). Οπότε το πιθανότερο είναι πως αφού ο διαμεσολαβητής δεν ανταμείβεται, μετά από μερικές αποτυχημένες προσπάθειες μαθαίνει να αποφεύγει τα συγκεκριμένα οπτικά και οσφρητικά σήματα. Ένα πολυμορφικό είδος, πιθανόν να προσπερνά αυτό το πρόβλημα (Pedersen & Faurholdt, 2007, σελ. 24-31). Αυτό έχει αποδειχθεί πως διατηρεί τους πληθυσμούς με διαφορετικά χρώματα λουλουδιών στη *Dactylorhiza sambucina* (L.) Soð (Gigorð et al, 2001).

Πολλές αλλαγές στο γένος *Ophrys* δικαιολογούνται από κάποιους με βάση την επίσκεψη συγκεκριμένων ειδών εντόμων σε κάθε είδος φυτού, που λειτουργεί σαν φραγμός στον υβριδισμό. Μια τέτοια ευθεία προσέγγιση θα οδηγούσε τους μελετητές στην ίδια αντίληψη για το ποια είναι τα είδη, πράγμα που φυσικά δεν συμβαίνει. Αν κάτι τέτοιο ήταν αλήθεια, δεν θα υπήρχαν εξάλλου υβρίδια στο συγκεκριμένο γένος.

Ποιον να πιστέψουμε;

Πριν από σχεδόν μισή χιλιετία, το 1583, ο Andreas Caesalpinus διατύπωσε πέντε βασικές αρχές για μια επιτυχή ταξινόμηση (Judd et al, 2002, σελ. 42): να είναι (1) εύκολη στη χρήση, (2) σταθερή, (3) να βοηθά τη μνήμη, (4) να μπορεί να κάνει προβλέψεις, και (5) να είναι ακριβής. Αυτές οι αρχές έχουν παντελώς ξεχαστεί (έως κακοποιηθεί) σε σχέση με τα ευρωπαϊκά ορχεοειδή. Με την παρούσα κατάσταση, δεν είναι δυνατόν ού-

Κάποια από τα μπερδεμένα είδη της ομάδας *O. fusca*: *Ophrys leucadica*, Αττική [A], *O. calocaerina*, Αττική [B], *O. creberrima*, Κρήτη [Γ]

τε να τεθούν προτεραιότητες σε σχέση με τη προστασία βιότοπων.

Είναι απαραίτητο όμως να μπορούμε να συνηγορήσουμε. Ευτυχώς τα περισσότερα βιβλία έχουν εκτενείς λίστες με συνώνυμα. Μπορεί ένα όνομα να μην περιγράφει τη φύση, οπότε είναι ένα κακό όνομα, αλλά δεν είναι απαραίτητα λάθος. Απλά εκφράζει την άποψη του συντάκτη του, που πρέπει να υποστηρίζεται από επιχειρήματα. Όταν όμως, ο διαχωρισμός των ειδών γίνεται σχεδόν αδύνατος, χωρίς να διατυπώνεται μια λογική αιτίαση για την κατάσταση αυτή, τότε το όνομα δεν είναι μόνο κακό, αλλά πολλές φορές προϊόν υστεροβουλίας και αυτοπροβολής.

Από τη μεριά μας, εμείς οι χρήστες της ταξινόμησης, θα πρέπει να μην είμαστε δογματικοί, υποστηρίζοντας αδοκίμαστα από τον χρόνο βοηθήματα, και να θυμόμαστε το ξυράφι του Occam: όταν οι πληροφορίες που έχετε δεν είναι ξεκάθαρες ή είναι αντικρουόμενες, χρησιμοποιήστε την απλούστερη (με λιγότερες υποθέσεις) δυνατή λύση, που να εξηγεί αυτό που παρατηρείτε.

Το τέλος είναι κοντά...

Η ενασχόληση πολλών ατόμων με τα ευρωπαϊκά ορχεοειδή δεν έχει ως μόνο αποτέλεσμα το μειονέκτημα του 'ταξινομικού πληθωρισμού'. Ση-

μαίνει επίσης πως περισσότερη γνώση συσσωρεύεται για τα συγκεκριμένα είδη. Αυτό, σε συνδυασμό με τις νέες τεχνικές ανάλυσης (π.χ. ανάλυση DNA), αλλά και την ολοένα αυξανόμενη δημοτικότητα τους, που οδηγεί πολλά είδη στην εμπορική καλλιέργεια, θα οδηγήσει, όπως συνέβη και σε άλλες ομάδες φυτών, σε κάποια μορφή ταξινόμική σταθερότητα.

Ελπίζω να έχουν μείνει αρκετά είδη στα βουνά μας ως τότε...

Βιβλιογραφία:

- Baumann, H. et al, 2006, *Orchideen Europas, mit angrenzenden Gebieten*, Ulmer Naturführer
- Buttler, K. P., 1991, *Field Guide to Orchids of Britain and Europe*, Crowood Press Ltd
- Delforge, P., 2006, *Orchids of Europe, North Africa and the Middle East*, A & C Black Publishers Ltd
- Gigord, L. D. B. et al, 2002, *Negative frequency-dependent selection maintains a dramatic flower color polymorphism in the rewardless orchid *Dactylorhiza sambucina* (L.) Soð*, PNAS, Vol. 98(11), σελ. 6253-6255
- Judd, W. S. et al, 2002, *Plant Systematics, a Phylogenetic Approach*, 2nd edition, Sinauer Associates Inc.
- Kreutz, C. A. J., *Kompendium der Europäischen Orchideen*, Kreutz Publishers
- Pedersen, H. Æ. & N. Faurholdt, 2007, *Ophrys, the Bee Orchids of Europe*, Kew Publishing

Ζωγραφίζοντας πουλιά

Ο φτερωτός κόσμος του Πασχάλη Δουγαλή

του Νίκου Πέτρου

Ως φωτογράφος φύσης δέχομαι συχνά ερωτήσεις για το πόσο δύσκολη είναι η φωτογράφιση των πουλιών.

Και είναι όντως δύσκολη. Εκτός από τις τεχνικές γνώσεις χρειάζονται και πολύ καλές γνώσεις για τα πουλιά και τις συνήθειές τους, εξοικείωση με τη συμπεριφορά τους στο πεδίο και σε διαφορετικές συνθήκες και πάνω από όλα υπομονή. Μεγάλη υπομονή.

Ο φωτογράφος πουλιών περνά ώρες πολλές, ακόμα και μέρες ολόκληρες από νύχτα σε νύχτα, στριμωγμένος σε κάποια μικροσκοπική κρυψώνα, με ζέστη ή κρύο, με την προσοχή αδιάλειπτα τεταμένη για να καταγράψει τις απρόβλεπτες εμφανίσεις του «μοντέλου» του ή τις φευγαλέες εξάρσεις ενεργητικότητας που στιγματίζουν μεγάλες περιόδους αδράνειας.

Κι όμως υπάρχει κάτι ακόμα πιο δύσκολο.

Η ζωγραφική των πουλιών. Και εννοώ τη ρεα-

λιστική απεικόνισή τους, που είναι ορνιθολογικά σωστή (μέγεθος, αναλογίες, φτέρωμα, χρωματισμοί), που αναπαριστά πιστά το φυσικό τους περιβάλλον, αποδίδει σωστά τις συμπεριφορές τους και, κυρίως, είναι αισθητικά ελκυστική στον θεατή.

Εδώ το μέσο καταγραφής δεν είναι ένας φακός αλλά το μάτι, και η πληροφορία γράφεται όχι σε ζελατίνα ή κάποιο ψηφιακό αρχείο αλλά στον εγκέφαλο, που δίνει εντολές στα δάχτυλα για να «ξεδιπλώσουν» την εικόνα στο χαρτί.

Και αυτό είναι το δύσκολο, καθώς τα δάχτυλα πρέπει να αποδώσουν όχι μόνο την εξωτερική εμφάνιση του πουλιού αλλά και τη δυναμικότητα της ζωής, την πλαστικότητα της κίνησης, τον χαρακτήρα και την «ψυχή» του, και να συνθέσουν μια εικόνα δυναμική και «ζωντανή», ένα έργο τέχνης.

Το είδος αυτό της ζωγραφικής βασίζεται παραδοσιακά στην παρατεταμένη παρατήρηση στο πεδίο (που απαιτεί την ίδια υπομονή και επιμονή, τις ίδιες ατελείωτες ώρες με τη φωτογραφία), η οποία εξοικειώνει το ζωγράφο με τη μορφολογία των πουλιών, με τις τυπικές τους στάσεις, με την κίνησή τους, με όλα τα μικρά γνωρίσματα που συνθέτουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία τους, έτσι ώστε η απεικόνισή τους να είναι αναγνωρίσιμη, ακόμα κι αν πρόκειται για αδρό περίγραμμα ή λίγες πινελιές ακουαρέλας.

Οι παρατηρήσεις συνοδεύονται πάντα από γρήγορα σκίτσα (συνήθως με μολύβι ή νερομπογιές) και σημειώσεις για τα χρώματα, τις καιρικές συνθήκες, το φωτισμό και ότι άλλο τραβά το μάτι του καλλιτέχνη, και αποτελούν τη βάση για μεγαλύτερα έργα που γίνονται αργότερα στο ατελιέ.

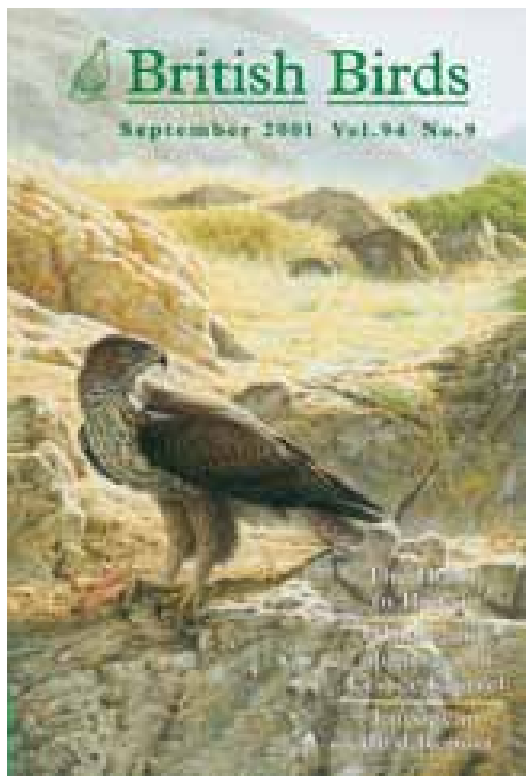
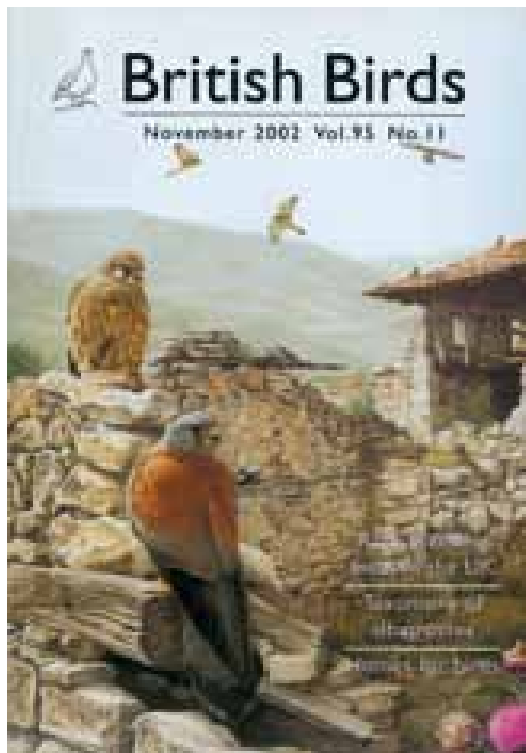
Η Μεγάλη Βρετανία έχει μακρά παράδοση σε αυτό το είδος ζωγραφικής, με μεγάλους δασκάλους όπως ο Archibald Thorburn, ο Charles Tunnicliffe και ο Peter Scot, αλλά και πλήθος νεότερων καλλιτεχνών όπως ο Robert Gillmor, ο Bruce Pearson, ο John Busby, ο εκπληκτικός Raymond Harris-Ching και πολλοί άλλοι. Μεγάλη παράδοση έχει επίσης η Σουηδία με τον πρωτοπόρο του είδους Bruno Liljefors αλλά και τον νεότερο και πολύ γνωστό στους φίλους των πουλιών Lars Jonsson, η Γερμανία, ο Καναδάς και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

Τσιφτιάς (*Miliaria calandra*)

Αμπελοργός (*Emberiza melanocephala*)

Στην Ελλάδα αυτοί που έχουν ασχοληθεί συστηματικά με τη ζωγραφική των πουλιών είναι ελάχιστοι και εκείνοι που έχουν τύχει διεθνούς αναγνώρισης ακόμα λιγότεροι.

Ανάμεσά τους ο Πασχάλης Δουγαλής, γεννημένος στην Κοζάνη, που τώρα ζει στο Μόναχο και εργάζεται αποκλειστικά ως ζωγράφος άγριας φύσης και εικονογράφος βιβλίων.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Θεολογική σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης άρχισε να ασχολείται συστηματικά με την εικονογραφία και, λίγο αργότερα (1992), η «ανακάλυψη» ενός οδηγού πεδίου για πουλιά τον τράβηξε στο δρόμο της ζωγραφικής.

Από το 1996 έχει εικονογραφήσει με τα έργα του πολλά βιβλία, ημερολόγια, άρθρα σε περιοδικά και επιστημονικές δημοσιεύσεις, ενώ έχει συνεργαστεί με σημαντικούς φορείς όπως το ΕΚΒΥ, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης,

Το 2006 κυκλοφόρησε από τον εκδοτικό οίκο Kosmos της Στουτγάρδης οδηγός πεδίου για τα πουλιά της Ευρώπης εικονογραφημένος με περισσότερες από 1700 εικόνες του.

Έργα του Δουγαλή έχουν κοσμήσει τρεις φορές το εξώφυλλο του σημαντικότερου ορνιθολογικού περιοδικού της Ευρώπης *British Birds* και ένα τέταρτο (με θέμα το καλαμοσιόχλονο της Πρέσπας έχει εγκριθεί για τον Μάιο του 2008).

Δύο χρονιές (2001 και 2002) έχει έρθει δεύτερος στο διαγωνισμό Bird Illustrator of the Year του *British Birds* για τον καλύτερο ζωγράφο πουλιών, ενώ το 2003 κέρδισε το πρώτο βραβείο ζωγραφικής πουλιών στη Γερμανία Silberner Uhu.

Πιστός στις παραδόσεις της τέχνης του ο Πασχάλης Δουγαλής αφιερώνει πολύ χρόνο στο πεδίο, για να βρεθεί κοντά στα αγαπημένα του πουλιά. Μικρά αποσπάσματα από το ημερολόγιό του στους Δειψούς, όταν παρατηρούσε και σχεδίαζε σπιζαετούς στη φωλιά τους, θα σας δώσουν κάποια ιδέα για τις δυσκολίες αλλά και τον ενθουσιασμό της παρατήρησης.

«Δειψοί, 3,4 και 5/4/02.

Μέρα πρώτη. Είδα κατά τις 08.00 το ζευγάρι να σηκώνεται από διαφορετικές θέσεις και να κάνει πτητικές φιγούρες μέχρι που πήραν ύψος και αφέθηκαν στον άνεμο....

Το μεσημέρι άρχισε η διαδικασία στησίματος της σκηνής. Τρομερή κούραση στο κακοτράχαλο βουνό, αλλά βρήκα επιτέλους μια κατάλληλη θέση απέναντι στη φωλιά. Εκεί μπόρεσα να εντοπίσω αγκαλιασμένους και τους δύο

Επάνω: Κιρκινέζια (*Falco naumanni*)

Κάτω: Σπιζαετός (*Hieraaetus fasciatus*)

φεινούς νεοσσούς. Οι γονείς πέταξαν μακριά αμέσως, και η αγωνία μου ήταν μετά να δω αν θα γυρίσουν στη φωλιά. Δύο ώρες μετά εμφανίστηκαν, προς μεγάλη μου χαρά, και έδειξαν να μην τους επηρεάζει καθόλου η παρουσία της σκηνής.....

Μέρα δεύτερη. Έξι το πρωί με ψιλόβροχο, ήδη στο δρόμο για τη σκηνή. Ανεβαίνοντας στο σκοτάδι, κοντεύοντας στη σκηνή και φωλιά είδα το σουλούπι του ενός αετού που πετούσε κοντά στα βράχια. Έμεινα κοκαλωμένος μέχρι που χάθηκε πίσω από την πλαγιά. Έφτασα στη σκηνή, έστησα το τηλεσκόπιο και σκόρπισα γύρω μου το μπλοκ για τα σχέδια, χρώματα και φωτογραφική μηχανή. Περίμενα καμιά ώρα μέχρι που εμφανίστηκε. Μετά από κάποιες γύρες κατέληξε κουβαλώντας ένα πράσινο κλαράκι αγριελιάς στη φωλιά. Η συγκίνηση μου είναι απεριγράπτη καθώς παρατηρώ ένα τόσο σπάνιο είδος στη φωλιά, με μικρά και από τόσο κοντινή απόσταση.....

Το αρσενικό φαίνεται να έχει εξαφανιστεί. Γύρω στις 12.30 προσγειώθηκε ξαφνικά στη φωλιά. Λεπτότερο, πολύ πιο ανοιχτόχρωμο, σχεδόν ξεθωριασμένο. Μου θύμιζε νεαρό μεγαλόσωμο διπλοσάινο. Τα μάτια του κιτρινόλευκα. Ακόμα και το ράμφος του ήταν πιο ανοιχτό. Αμέσως μετά έφυγε ξανά....

Το θηλυκό έμεινε στη φωλιά επί ώρες με ελάχιστα διαλείμματα πετάγματος στην περιοχή.....

Κατά τις 16.00 το αρσενικό εμφανίστηκε φέρνοντας λεία στη φωλιά, έναν ενήλικο ασημόγαρο που του είχε ήδη ανοίξει το στήθος. Τον άφησε στη φωλιά και αφού κοίταξε λίγο τα μικρά και το ταίρι του έφυγε ξανά. Μέχρι την ώρα που αναγκάστηκε από τη βροχή να εγκαταλείψω (γύρω στις 18.00) δεν είχε επιστρέψει. Το θηλυκό στη διάρκεια της δυνατής βροχής δεν κάθισε πάνω στα μικρά, αλλά στην άκρη της φωλιάς.....

Μέρα τρίτη, τελευταία της παρατήρησης. Είμαι ακόμα μακριά και παρατηρώ τα δύο πουλιά μαζί, μέχρι

Σκίτσα από τους Λειψούς

Κοτσύφι
(*Turdus merula*)

που το αρσενικό χάνεται και πάλι. Το θηλυκό μένει στην περιοχή και συνεχίζει το στόλισμα της φωλιάς με πράσινα κλαριά....

Γύρω στις 18.00 παρατηρώ ένα νυχτοκόρακα να κάνει κύκλους πάνω από τους Δειψούς, ολότελα μπερδεμένος. Σίγουρα ο νοτιάς τον έσπρωξε γρηγορότερα προς τα βόρεια στο ταξίδι του της επιστροφής.....

Κυριακή, πριν τον απόπλου με το ΝΗΣΟΣ ΚΑΛΥΜΝΟΣ από Δειψούς. Εντοπίζω σχεδόν πάνω από το χωριό, αλλά σε πολύ μεγάλο ύψος, τους σπιζαετούς. Είναι κάτι σαν αποχαιρετισμός.

Το βράδυ, πρώτα ο Θεός, ταξιδεύω για Πειραιά.»

Οι παρατηρήσεις αυτών των ημερών «μεταφράστηκαν» σε μια σειρά έργων με θέμα τους σπιζαετούς, ένα από τα οποία έγινε εξώφυλλο στο *British Birds*.

Το πορτραίτο του σπιζαετού (σελίδες 22-23) ξεχειλίζει από ζωή. Δεν είναι μόνο το διαπεραστικό βλέμμα του αετού, ούτε η μικρή πεταλούδα που με λίγη προσοχή ξεχωρίζει ανάμεσα στις πέτρες, αλλά η συνολική αίσθηση της εικόνας. Λίγο ακόμα και θα ακούσουμε το κελάδημα του μαυροτσιροβάκου, θα αισθανθούμε τη γλυκιά μυρωδιά της *Euphorbia acanthothamnus*, ίσως και τη ζέστη του μεσημεριανού ήλιου στην πλάτη μας.

Κι αυτή είναι η δύναμη της δουλειάς του Πασχάλη Δουγαλή. Οι εικόνες του έχουν τη ζωντάνια, το βάθος, όλες εκείνες τις μικρές λεπτομέρειες που τις κάνουν αναγνωρίσιμες, οικείες, κομμάτι της πραγματικότητάς μας, πραγματικά έργα τέχνης.

◀ Προηγούμενες σελίδες: Σπιζαετός (*Hieraaetus fasciatus*) και Μαυροτσιροβάκος (*Sylvia melanocephala*).

Νυχτοκόρακας
(*Nycticorax nycticorax*),
Κερκίνη

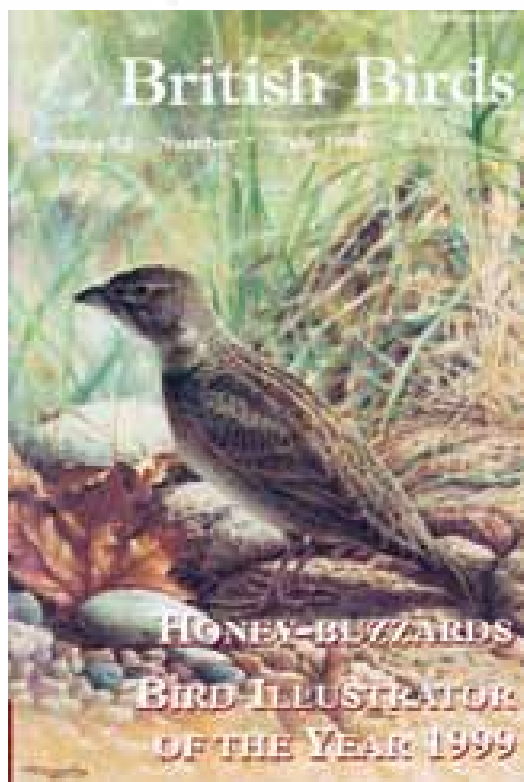

Χαλκοκουρούνα
(*Coracias garulus*),
Κερκίνη

Σκουφοβουτηχτάρα
(*Podiceps cristatus*),
Κερκίνη

Γαλιάντρα
(*Melanocorypha calandra*)

Χαράδρα Αώου 1981

Η πρώτη μεγάλη επιστημονική εξόρμηση στην Ελληνική φύση

κείμενο και φωτογραφίες του Γιώργου Σφήκα

Σ' αυτό το άρθρο θα σας διηγηθώ μια ιστορία που συνέβη το 1981. Την ιστορία της πρώτης μεγάλης εξόρμησης στην Ελληνική φύση, από ολόκληρη ελληνική επιστημονική ομάδα. Η φύση της πατρίδας μας μελετάται στη νεότερη ιστορία από τον 18ο αιώνα, αλλά πάντα από μεμονωμένους ζωολόγους ή βοτανικούς ή το πολύ από δυό-τρεις, κυρίως ξένους και σπάνια έλληνες. Ποτέ άλλοτε στην ιστορία της νεότερης Ελλάδας δεν είχε συγκροτηθεί μέχρι τότε ομάδα επιστημονική για να δουλέψει στο πεδίο, αποτελούμενη από συνολικά ένδεκα ειδικούς, όλους έλληνες, με μια μόνο εξαίρεση, τον Μπεν Χάλμαν, Ολλανδό εγκατεστημένο όμως επί χρόνια στη Ραψάνη.

Η ομάδα συγκροτήθηκε από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, μια υπηρεσία που είχε ιδρυθεί πριν λίγον καιρό, μέσα στα πλαίσια του Υπ. Συντονισμού, η οποία υπήρξε ο πρόδρομος του ΥΧΟΠ και του ΥΠΕΧΩΔΕ. Κατά ευτυχή συγκυρία σ' αυτήν την υπηρεσία είχε τοποθετηθεί επί κεφαλής ο Μαρίνος Γερουλάνος, ένας άνθρωπος γνωστός για τις περιβαλλοντικές του ευαισθησίες, ο οποίος είχε φροντίσει να πλαισιωθεί από ανάλογους συνεργάτες. Μεταξύ των συνεργατών του ήταν και ο Κίμων Χατζημπίρος, νέος τότε επιστήμονας, φυσικός, σπουδασμένος στη Γαλλία. Μια μέρα λοιπόν του χειμώνα του 1981 ήλθε ο Κίμων και με βρήκε στο εργαστήριό μου. Εγώ ήμουν ήδη τότε γνωστός σαν ζωγράφος της φύσης και ερευνητής της Ελληνικής χλωρίδας. Ζήτησε τη συμβουλή μου για το ποιά περιοχή της χώρας μας θα άξιζε να επισκεφθεί η ομάδα κι εγώ ανεπιφύλακτα του πρότεινα τη χαράδρα του ποταμού Αώου, μια περιοχή ζωολογικά και βοτανολογικά ανεξερεύνητη μέχρι τότε.

Εγώ θα ήμουν ο ξεναγός της ομάδας, θα περιέγραφα την αισθητική αξία της περιοχής και παράλληλα θα κατάρτιζα έναν πρώτο κατάλογο της χλωρίδας της. Πράγματι λοιπόν η ομάδα ετοιμάστηκε και μια μέρα, κάπου εκεί προς το τέλος Μαΐου του 1981, ξεκινήσαμε για την περιοχή. Τα μέλη της ομάδας ήταν τα εξής: Σάκης Δροσόπουλος, εντομολόγος, σήμερα καθηγητής στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, Μιχάλης Καρανδεινός, καθηγητής οικολογίας στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, Τάσος Λεγάκις, εντομολόγος, σήμερα καθηγητής

Χάρτης της περιοχής όπου φαίνονται τα όρια του πυρήνα και της περιφερειακής ζώνης του Εθνικού Δρυμού.

Η σπάνια *Ramonda serbica*

Στο γεφύρι της Κόνιτσας διακρίνονται όρθιοι οι Γιώργος Χανδρινός, Πάννης Ματσάκης και Μπεν Χάλμαν. Καθιστοί οι Κίμωνας Χατζημπίρος, Σάκης Μυλωνάς, Φώτης Περγαντής, Γιώργος Σφήκας.
 (Οι κοπέλες αγνώστων στοιχείων πηλέον). (Φωτ. Σάκης Δροσόπουλος)

στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σάκης Μυλωνάς, βοηθός στο Εργαστήριο Ζωολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, σήμερα καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, Γιάννης Ματσάκης, καθηγητής Ζωολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εύα Οικονομίδου, φυσιογνώστρια-οικολόγος, έπειτα καθηγήτρια της βοτανικής, Φώτης Περγαντής, βιολόγος-οικολόγος, σήμερα ελεύθερος μελετητής στο Αιτωλικό, Γιώργος Σφήκας, ζωγράφος, ερασιτέχνης ερευνητής της χλωρίδας, Μπεν Χάλμαν, ορνιθολόγος εργαζόμενος ως ελεύθερος μελετητής μέχρι σήμερα, Γιώργος Χανδρινός, ορνιθολόγος, μετέπειτα επί πολλά χρόνια στη Διεύθυνση Θήρας του Υπ. Γεωργίας, Κίμων Χατζημπίρος, φυσικός οικολόγος, σήμερα καθηγητής στο Ε.Μ.Π. Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι περισσότεροι από τους πάρα πάνω υπήρξαν ή είναι ακόμη μέλη της Εταιρίας μας.

Η συνάντησή μας έγινε αρχικά στην Κόνιτσα. Είχαμε στη διάθεσή μας ένα τεράστιο τζιπ Land Rover που έκαιγε πετρέλαιο και χωρούσε δέκα άτομα. Η ιστορία αυτού του αυτοκινήτου είχε

Το εντομοφάγο φυτό
Pinguicula crystallina ssp. *hirtiflora*

Ποταμάκι που κυλάει στη χαράδρα από τις πλαγιές της Τύμφης. (Φωτ. Σάκης Δροσόπουλος)

με λίγα λόγια ως εξής: εκείνα τα χρόνια η Εταιρία μας εκπροσωπούσε το διεθνές WWF στην Ελλάδα και ο ιδρυτής του WWF, Λυκ Χόφμαν, χάρισε σε μας το αυτοκίνητο αυτό, για τις ανάγκες μας. Όμως κανείς από τους τότε ιθύνοντες την ΕΕΠΦ δεν ήξερε να το οδηγήσει και έτσι αυτό κατέληξε στο ΕΣΧΠ, που το αξιοποίησε κατάλληλα. Εκείνη τη φορά οδηγός του τζιπ θα ήταν ο Μπ. Χάλμαν. Αργότερα, μετά τη διάλυση του ΕΣΧΠ, το τζιπ έμεινε για μια δεκαετία κάτω από το ΥΠ. Συντονισμού, με το σήμα του WWF στην πόρτα του κι εγώ το έβλεπα και καιγόταν η καρδιά μου καθώς στεκόταν αχρησιμοποίητο και σκούριαζε. Τέλος πάντων, έχοντας στη διάθεσή μας αυτό το δυνατό αυτοκίνητο, το σφρίγος και τη νιότη μας και κάποια λίγα χρήματα για τα έξοδα μετάβασης, ύπνου και διατροφής, ξεκινήσαμε την εξερεύνηση της χαράδρας. Την πρώτη μέρα κάναμε την κλασική διαδρομή από το φημισμένο πέτρινο γεφύρι της Κόνιτσας μέχρι τη Μονή Στομίου, που διαρκεί περίπου τρεις ώρες. Τη δεύτερη μέρα πήγαμε από την άλλη πλευρά της χαράδρας, από το Βρυσοχώρι και εξερευνήσαμε όλην την γύρω περιοχή, μέχρι το οροπέδιο Μπάλτες, στη βάση της κορυφής Τσούκα Ρόσσα της Τύμφης, όπου βρήκαμε κι έναν μικρό... παγετώνα. Η γέφυρα του Αώου που ένωνε το Βρυσοχώρι με τα απέναντι χωριά του Σμό-

Telekia speciosa στη Νεραϊδόβρυση

Η φημισμένη Τσοούκα Ρόσσα καθώς φωτίζεται με το πρώτο φως του πρωινού

Geranium aristatum στις Μνάητες

Melitis melissophyllum ssp. *albida*

λικά ήταν χαλασμένη και θυμάμαι ότι διασχίσαμε το ποτάμι με το αυτοκίνητο, μέσα από την κοίτη, με μεγάλο ενθουσιασμό.

Από την εξόρμηση αυτή προέκυψε μία μελέτη με τίτλο «Έκθεση για την αξιολόγηση και τη διαχείριση της χαράδρας του ποταμού Αώου» που κυκλοφόρησε τον Ιανουάριο του 1982 και αποτέλεσε πρότυπο για ανάλογες μελέτες. Σημειώνω εδώ ότι η χαράδρα του Αώου ήταν ήδη μέρος του Εθνικού Δρυμού Βίκου – Αώου αλλά υπαγόταν στην περιφερειακή ζώνη προστασίας, με πυρήνα το φαράγγι του Βίκου. Η μελέτη μας απέδειξε πως οικολογικά η χαράδρα του Αώου ήταν ανώτερη από το φαράγγι του Βίκου, με μεγαλύτερη ποικιλία βιοτόπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας και ότι θα έπρεπε να ιδρυθεί εκεί ένας δεύτερος πυρήνας, κάτι που δεν έχει γίνει φυσικά ακόμη, γιατί ζούμε δυστυχώς στην Ελλάδα.

Αποτέλεσμα της έρευνάς μας ήταν να καταρτισθούν για πρώτη φορά κατάλογοι ειδών, που περιλάμβαναν 253 είδη χλωρίδας, 100 είδη εντόμων ημιπτέρων, 26 είδη μυρμηγκιών, 28 είδη χερσαίων σαλιγκαριών, 7 είδη αμφιβίων, 12 είδη ερπετών, 59 είδη πουλιών, 8 είδη θηλαστικών και 7 είδη ψαριών του γλυκού νερού.

Στη μελέτη περιλαμβάνονται όμως και άλλα στοιχεία, για τις ζώνες βλάστησης, τη βιοποικιλότητα και την παρθενικότητα της περιοχής. Αρκεί να σκεφθούμε ότι από την κοίτη του ποταμού Αώου μέχρι τις κορυφές της Τύμφης που βρίσκονται από πάνω της, η υψομετρική διαφορά είναι πάνω από 1900 μ. και ανεβαίνοντας κανείς αυτούς τους γκρεμούς συναντάει όλων των ειδών το κλίμα, από το τυπικά μεσογειακό, μέχρι το αλπικό.

Επίσης, στη μελέτη γίνεται λόγος για ένα πιθανό υδροηλεκτρικό φράγμα που σχεδίαζε τότε

Prenanthes purpurea

να κάνει μέσα στη χαράδρα η ΔΕΗ. Ίσως η μελέτη μας να ήταν τελικά η αιτία που το φράγμα αυτό δεν έγινε και που δεν ανοίχθηκαν νέοι δασικοί δρόμοι στην ευρύτερη περιοχή.

Σήμερα η χαράδρα του Αώου προσελκύει χιλιάδες φυσιολάτρες κάθε χρόνο, ενώ γίνονται και καταβάσεις με καγιάκ. Όλοι έχουν συνειδητοποιήσει την οικολογική αξία της περιοχής και την προσφορά της στην τοπική οικονομία, εκτός από λίγους αγροίκους λαθροκυνηγούς και λαθραίους ψαράδες που ψαρεύουν με δυναμίτη.

Από τα ευτράπελα της εκδρομής που θυμάμαι είναι το εξής: Καθώς ερευνούσαμε το ποτάμι έχοντας προχωρήσει αρκετά από τη γέφυρα της Κόνιτσας, ο ήλιος έλαμπε και είχε αρχίσει να κάνει ζέστη, κάποιοι πίστεψαν τότε πως δεν θα είχαν πρόβλημα να βουτήξουν στο νερό αλλά δεν είχαν μαγιώ. Τελικά ο Χατζημήπιρος και ο Δροσόπουλος το αποφάσισαν και πέσανε σε μια μεγάλη οβίδα του ποταμού, κάνοντας μπάνιο με τα ρούχα. Δεν έμειναν όμως πάνω από πέντε λεπτά. Το ποτάμι ήταν τόσο παγωμένο που ακόμα το θυμούνται. Ο φίλος μου Σάκης Δροσόπουλος μου έλεγε τις προάλλες ότι τον πόνεσαν τα κόκκαλά του και κόντεψε να γίνει κατεψυγμένος. Αυτά όμως είναι που μένουν και τα θυμόμαστε για όλη μας τη ζωή.

Στη διάρκεια της εξερεύνησής μας είδαμε τις φωλιές του νεροκότσουφα, τις πατηματιές και τα περιττώματα της βίδρας και των αγριογούρουνων και φυσικά τα πανέμορφα και σπάνια φυτά της χαράδρας, όπως η *Gentiana cruciata*, η *Ramonda*

Ο Κίμων Χατζημήπιρος και ο Σάκης Δροσόπουλος στα παγωμένα νερά του Αώου

Algyroides nigropunctatus (Φωτ. Κίμων Χατζημήπιρος)

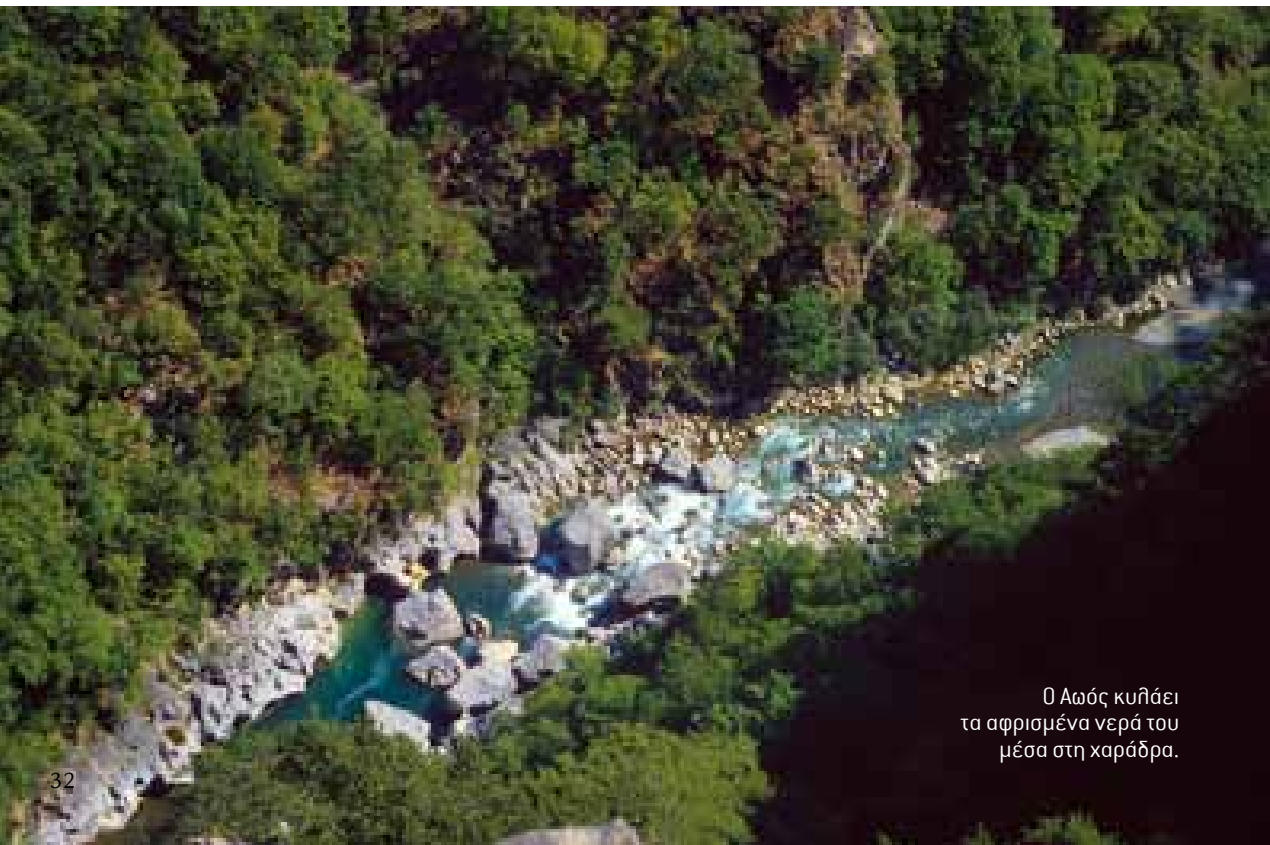

serbica, η *Achillea abrotanoides*, η *Convallaria majalis*, η *Fritillaria thessala*, το *Lilium chalcidonicum*, η *Parnassia palustris*, η *Pinguicula hirtiflora*, το *Platanthera chlorantha*, το *Polygala major*, ο *Sorbus aria*, ο *Stachys plumosa*, η *Telekia speciosa*, το *Verbascum nigrum* ssp. *abietinum* και πολλά άλλα.

Αρκεί να σκεφτούμε ότι καταγράφηκαν επτά είδη του γένους *Viola* και δεκατρία είδη του γένους *Geranium*, για να αντιληφθούμε τον πλούτο της περιοχής. Αργότερα ασχολήθηκε συστηματικά με τη μελέτη της χλωρίδας του ορεινού όγκου της Τύμφης και των γύρω φαραγγιών, ο γάλλος βοτανικός Πιέρ Ωτιέ, που ακόμη δεν έχει ολοκληρώσει το γιγάντιο έργο που ανέλαβε, αλλά κάθε τόσο μου στέλνει ό,τι σχετικές δημοσιεύσεις κάνει.

Σήμερα ο Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου έχει ενταχθεί στο ευρύτερο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου, μαζί με τη Βάλλια Κάλντα. Όμως αυτή η ένταξη δεν προστάτευσε καλύτερα την περιοχή. Ας ελπίζουμε ότι στο μέλλον θα ληφθούν πραγματικά μέτρα προστασίας και επιτήρησης.

Η χιονισμένη κορυφή Γκαμήλα, όπως φαινόταν μέσα από τη χαράδρα.

Ο Αώος κυλάει τα αφρισμένα νερά του μέσα στη χαράδρα.

Αχελώου. Στη συνάντηση αυτή η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης εκπροσωπήθηκε από τον γράφοντα.

Λίγες μέρες αργότερα και συγκεκριμένα στις 30 Ιανουαρίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε ότι προσφεύγει κατά της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για περιβαλλοντικά ζητήματα που αφορούν στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων καθώς και στην προστασία των άγριων πτηνών (ειδικά γι' αυτό το θέμα είχαμε δημοσιεύσει σχετικό άρθρο στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας).

Σε ό,τι αφορά τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, η Επιτροπή έκρινε ότι η Ελλάδα παραβιάζει διατάξεις της Οδηγίας 75/442 που προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη-μέλη πρέπει να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι τα στερεά απόβλητα θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον.

Όπως εξηγείται στο σκεπτικό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ελλάδα δεν έχει φροντίσει για την ασφαλή επεξεργασία επικινδύνων αποβλήτων και,

επιπλέον, «ανέχεται την ανεξέλεγκτη απόρριψή τους», κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας. Χαρακτηρίζει δε «κατ' αρχήν μολυσμένους» τους χώρους όπου βρίσκονται προσωρινά αποθηκευμένοι 600.000 τόνοι αποβλήτων, καθώς περιλαμβάνουν απόβλητα χημικών βιομηχανιών, νοσοκομείων, συνεργείων και άλλων εγκαταστάσεων.

Τέλος, στις 31 Ιανουαρίου ανακοινώθηκε η καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διότι δεν εφαρμόζει, ως όφειλε, την Ευρωπαϊκή Οδηγία-πλαίσιο για την προστασία και διαχείριση των υδάτων (2000/60). Η οδηγία αυτή άρχισε να ισχύει στις 22 Δεκεμβρίου 2000. Τα κράτη-μέλη υποχρεούνταν να έχουν ολοκληρώσει τις απαιτούμενες αναλύσεις και μελέτες το αργότερο έως τις 22 Δεκεμβρίου 2004 και να έχουν υποβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνοπτικές εκθέσεις επί των αναλύσεων αυτών το αργότερο έως τις 22 Μαρτίου 2005. Δυστυχώς, οι ελληνικές αρχές δεν διαβίβασαν εμπρόθεσμα τα οφειλόμενα στοιχεία, με αποτέλεσμα να κινηθεί η διαδικασία προσφυγής κατά της χώρας μας, γεγονός που τελικά οδήγησε στη δυσάρεστη αυτή κατάληξη.

Η αγάπη για τη φύση δίνει τη θέση της στην εικονική πραγματικότητα

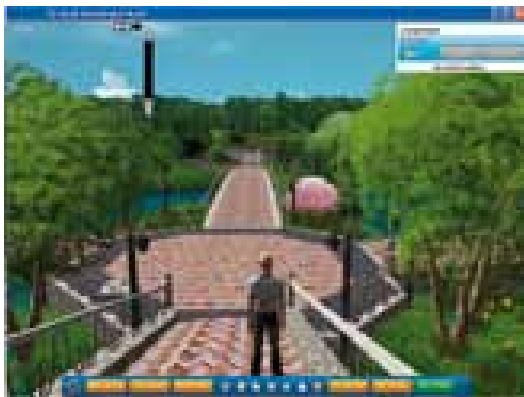
Οι δραστηριότητες στη φύση όλο και περισσότερο αντικαθίστανται από την ηλεκτρονική ψυχαγωγία σε κλειστούς χώρους, μια τάση ανησυχητική τόσο για τη σωματική και ψυχική υγεία του ανθρώπου όσο και για την προστασία του περιβάλλοντος. Τη γενικευμένη αυτή διαπίστωση έρχεται να επιβεβαιώσει μία έρευνα, τα συμπεράσματα της οποίας δημοσιεύονται στο έγκριτο επιστημονικό περιοδικό Proceedings of the National Academy of Sciences (Oliver R. W. Pergams and Patricia A. Zaradic: "Evidence for a fundamental

and pervasive shift away from nature-based recreation").

Εξετάζοντας τα αρχεία των επισκέψεων σε εθνικά πάρκα και δρυμούς στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, οι αμερικανοί ερευνητές τεκμηριώνουν μείωση 18 έως 25 % σε διάφορες μορφές αναψυχής στη φύση. Στα στοιχεία που επεξεργάστηκε η μελέτη, η τάση αυτή άρχισε να γίνεται εμφανής τη δεκαετία του 1980. Για παράδειγμα, οι επισκέψεις στα αμερικανικά εθνικά πάρκα κορυφώθηκαν το 1983 και μειώθηκαν κατά 23% έως το 2006.

«Η αντικατάσταση των φυσιολατρικών δραστηριοτήτων σε εξωτερικούς χώρους από την καθιστική βιντεοφιλία, έχει σοβαρές επιπτώσεις για τη σωματική και ψυχική υγεία, ιδιαίτερα στα παιδιά» δήλωσε ο Όλιβερ Πέργκαμς του Πανεπιστημίου του Ιλινόι στο Σικάγο. Επιπλέον, «η μειωμένη συμμετοχή σε δραστηριότητες αναψυχής στη φύση αναμένεται να έχει επιπτώσεις και στις προσπάθειες διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος» σημειώνουν οι ερευνητές. «Θεωρούμε πιθανό η μείωση της αξίας που δίνει ο κόσμος στις φυσικές περιοχές να μειώσει σημαντικά τη σημασία που δίνει ο κόσμος στην προστασία της βιοποικιλότητας».

Μ. Γκαίλιχ

Παράπλευρες απώλειες από την υπερθέρμανση

Η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη, εκτός από τις εμφανείς συνέπειες, συχνά ενεργοποιεί απρόβλεπτους μηχανισμούς που μπορεί να έχουν καταλυτική επίδραση στη ζωή μας.

Σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Ινστιτούτου Έρευνας για το Ρύζι (International Rice Research Institute, με έδρα τη Μανίλα) η μέση κατώτατη νυκτερινή θερμοκρασία στη νοτιοανατολική Ασία έχει ανέβει αρκετά τα τελευταία 25 χρόνια. Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται από Ιανουάριο ως Απρίλιο και φτάνει τους 2,39 °F (1,3 °C).

Έχει σημασία αυτή η άνοδος, θα αναρωτηθείτε. Και όμως. Το διάστημα αυτό αντιστοιχεί με την ξηρή περίοδο καλλιέργειας του ρυζιού (ή δεύτερη, υγρή, περίοδος εκτείνεται από Ιούλιο ως Σεπτέμβριο). Άλλες μελέτες του Ινστιτούτου έδειξαν

έντονη συσχέτιση της κατώτερης νυκτερινής θερμοκρασίας με την απόδοση της ποικιλίας του ρυζιού που καλλιεργείται τη στεγνή περίοδο: κάθε δύο βαθμοί Fahrenheit αύξησης της θερμοκρασίας επιφέρουν μείωση της απόδοσης της συγκεκριμένης ποικιλίας κατά 10 % περίπου.

Αν αναλογιστείτε ότι η παγκόσμια παραγωγή ρυζιού πρέπει να αυξάνεται κατά 1 % ετησίως για να ανταποκρίνεται στην αυξανόμενη ζήτηση και ότι δεν υπάρχουν πλέον άλλες διαθέσιμες εκτάσεις που να προσφέρονται για εντατική καλλιέργεια, η διαφαινόμενη μείωση παραγωγής μπορεί να δημιουργήσει τεράστια προβλήματα στην ευρύτερη περιοχή, όπου το ρύζι αποτελεί τη βάση της διατροφής.

Νίκος Πέτρου

Φιλικές προς το περιβάλλον σακούλες στην Αθήνα

Από τη φετινή άνοιξη θα αντικαθίστανται σταδιακά οι πλαστικές σακούλες μιας χρήσης στην Αθήνα με τσάντες από υλικά που δεν θα επιβαρύνουν το περιβάλλον. Η χρήση των φιλικών προς το περιβάλλον τσαντών θα είναι προαιρετική, ενώ θα κοστίζουν φθηνότερα από τις πλαστικές σακούλες μιας χρήσης, των οποίων το κόστος περιλαμβάνεται σήμερα στην τιμή των προϊόντων και που οι καταναλωτές πληρώνουν χωρίς να το γνωρίζουν.

Εκτιμάται ότι συνολικά, κάθε χρόνο, πετάμε στα σκουπίδια πλαστικές σακούλες αξίας περίπου 300 εκατομμυρίων ευρώ. Ήδη σε αρκετές άλλες χώρες (Ευρωπαϊκές, και όχι μόνο), η χρήση της πλαστικής σακούλας έχει καταργηθεί ή περιοριστεί μέσω κοστολόγησης.

Στη Γερμανία η πλαστική σακούλα χρεώνεται. Το ίδιο ισχύει και σε ορισμένους δήμους της Βρετανίας. Στην Ιρλανδία επιβλήθηκε το 2002 φόρος στις πλαστικές σακούλες, με αποτέλεσμα να μειωθεί η χρήση τους κατά 90%. Ένας αντίστοιχος φόρος επιβλήθηκε πρόσφατα και στην Αυστραλία.

Επίσης, σε ορισμένες πόλεις της Ινδίας και του Μπανγκλαντές απαγορεύεται η χρήση της πλαστικής σακούλας. Ακόμα και στην εξωτική Ζανζιβάρη (νησί της Τανζανίας), έχουν καταργηθεί πλήρως οι σακούλες αυτές, γιατί φράζουν αποχετεύσεις και ρυπαίνουν το περιβάλλον. Φαίνεται ότι ήρθε τελικά και η σειρά της Αθήνας να αντιληφθεί και να εφαρμόσει τα αυτονόητα.

Μ. Γκαϊλίχ

Άλλο λειψυδρία και άλλο ξηρασία

του Γιώργου Σφήκα

Τον τελευταίο καιρό μιλάμε όλο και περισσότερο για το φαινόμενο του θερμοκηπίου και τις κλιματικές αλλαγές στον πλανήτη μας που θα επηρεάσουν, φυσικά, και τη χώρα μας. Έτσι σχηματίζουμε, χρόνο με το χρόνο, την εντύπωση ότι το παγκόσμιο κλίμα αλλάζει γρήγορα και οι αλλαγές αυτές συμβαίνουν και στην Ελλάδα. Όσοι μάλιστα προέρχονται από τον χώρο των εκδρομικών και ορειβατικών σωματείων κι έχουν ανέβει σε πολλά βουνά, έχουν να διηγηθούν ιστορίες για πολύ βαρύτερους χειμώνες, για πολύ περισσότερα χιόνια και για περισσότερο κρύο.

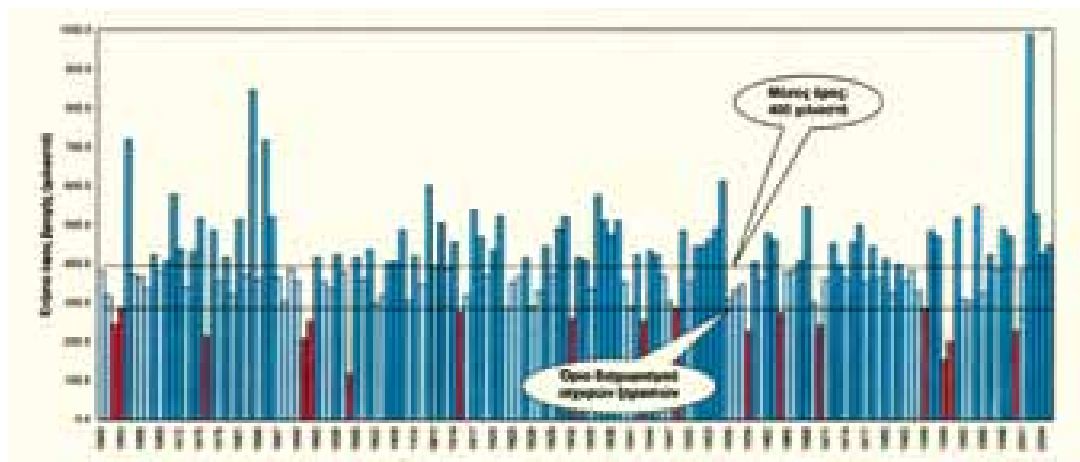
Με το σημείωμα αυτό δεν προσπαθώ να αμφισβητήσω τις απόψεις για την υπερθέρμανση. Είμαι κι εγώ ένας από αυτούς που έχουν πεισθεί ότι συμβαίνουν οπωσδήποτε κάποιες κλιματικές αλλαγές σ' όλο τον κόσμο αλλά και στη χώρα μας. Έρχονται όμως τα επίσημα στοιχεία των μετεωρολόγων που δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα «Καθημερινή», στις 20/05/2007, να αμφισβητήσουν αυτές τις απόψεις, τουλάχιστον σε ότι αφορά τις βροχοπτώσεις και την ξηρασία. Γιατί η έρευνα δεν αναφέρεται ούτε στις μέσες θερμοκρασίες ούτε στις χιονοπτώσεις. Αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στα ποσοστά βροχής και αφορά μόνο τη χώρα μας.

Στον πίνακα που παραθέτει η εφημερίδα δίνονται στοιχεία για το ύψος της βροχής στη χώρα μας τα τελευταία 147 χρόνια, από το 1860 μέχρι σήμερα, χρονικό διάστημα κατά το οποίο υπάρχουν καταγεγραμμένα στοιχεία. Στον πίνακα αυτόν διαπιστώνουμε με την πρώτη ματιά ότι σχεδόν τίποτα δεν άλλαξε επί ενάμιση αιώνα στην Ελλάδα, σε ότι αφορά τα ετήσια ποσοστά των βροχοπτώ-

σεων. Ο μέσος όρος παραμένει πανελλήνια στα 400 χιλιοστά και οι ξηρές χρονιές, όπου οι βροχές μειώνονται κάτω από 300 χιλιοστά, ακολουθούν περίπου έναν δεκαετή κύκλο. Έτσι, σε ενάμιση αιώνα, είχαμε δεκαπέντε μεγάλες ξηρασίες με την χειρότερη το 1898, όταν έπεσαν μόνο 116 χιλιοστά βροχής.

Οι δεκαπέντε μεγάλες ξηρασίες συνέβησαν το 1862-63, το 1876, το 1891-2, το 1899, το 1915, το 1932, το 1943, το 1948, το 1959, το 1964, το 1970, το 1986, το 1989-90 και το 2000. Ενδιάμεσα παρατηρούνται περισσότερα βροχερά χρονιά. Μια απ' τις πιο βροχερές χρονιές ήταν σ' αυτό το διάστημα το 1883, οπότε το μέσο ύψος βροχής έφθασε πανελλήνια στα 850 χιλιοστά. Όμως το εκπληκτικό είναι ότι η πιο βροχερή από όλες τις χρονιές, επί ενάμιση αιώνα, υπήρξε το 2003, δηλαδή μόλις προχθές, οπότε οι βροχές πλησίασαν τα 1000 χιλιοστά.

Ως προς τις ετήσιες βροχοπτώσεις λοιπόν δεν έχει αλλάξει σχεδόν τίποτα εδώ και εκατόν πενήντα χρόνια. Άλλο ζήτημα είναι η κατανομή των βροχών μέσα στο χρόνο, που πρέπει και αυτή να εξετασθεί. Εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι οι ποσότητες νερού που καταναλώνουμε σήμερα είναι υπερπολλαπλάσιες, τόσο για οικιακή, όσο και για γεωργική χρήση. Με τέτοια κατανάλωση λοιπόν, είναι φυσικό να μη μας φτάνει το νερό. Εάν πράγματι ισχύει η περιοδικότητα των φαινομένων ξηρασίας, τότε η επόμενη περίοδος ανομβρίας, θα πρέπει να αναμένεται γύρω στο 2009-10. Ωστόσο, ήδη φαίνεται να βιώνουμε μια χρονιά μειωμένων βροχοπτώσεων και –σε συνδυασμό με την περσινή «κακή» χρονιά– μία επερχόμενη λειψυδρία.

Συνάντηση και Δελτίο Τύπου για Επένδυση «Κάβο Σίδερο»

Μεγάλη επιτυχία σημείωσε η εκδήλωση με τίτλο “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού – Ποια ανάπτυξη μας ταιριάζει”, που συνδιοργάνωσαν ο Δήμος Ιτάνου, ο Περιβαλλοντικός Σύλλογος Ιτάνου, η Οικολογική Ομάδα Σητείας και ο Σύλλογος Ξενοδόχων Ιτάνου. Στην κατάμεστη αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου με αμείωτο ενδιαφέρον κάθισαν μέχρι αργά το βράδυ και παρακολούθησαν τις ομιλίες των εισηγητών. Υπενθυμίζουμε ότι ομιλητές της εκδήλωσης ήταν: ο Μάκης Σταύρου, Πρόεδρος του Ελληνικού δικτύου Friends of Nature, ο οποίος μίλησε για ένα επιτυχημένο πείραμα αειφορικής ανάπτυξης στο Αμπρούτσο της Ιταλίας. Έδειξε πως το φυσικό κάλλος μπορεί, αν προστατευτεί μέσα από μια στρατηγική αειφορικής διαχείρισης, να αποτελείσει πηγή ζωής για την τοπική κοινωνία και πόλο έλξης ποιοτικού τουρισμού. Έδειξε επίσης πως όταν υπάρχει έμπνευση και λειτουργήσουν δημοκρατικοί θεσμοί διαβούλευσης, αποφάσεων και ελέγχου, μια κοινωνία μπορεί να τα καταφέρει πολύ καλύτερα στηριγμένη στις δικές της δυνάμεις. Ο Μιχάλης Καναβάκης, π. καθηγητής παιδαγωγικής στο πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και θεολόγος μίλησε για την ανάγκη μιας ανάπτυξης με βάθρο την πνευματικότητα της περιοχής. Υποστήριξε ότι Οικολογία και Χριστιανική Διδασκαλία συμπορεύονται στην προστασία του περιβάλλοντος. Στην περιοχή της Μονής πρότεινε να γίνει ένα παγκοσμίου επιπέδου μεταφραστικό και σπουδαστικό κέντρο της Αρχαίας Ελληνικής και Βυζαντινής Γραμματείας, καθώς κι ένα πάρκο αναβίωσης παραδοσιακών επαγγελματιών που κινδυνεύουν να χαθούν. Ο Νίκος Πετράκης, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του Οργανισμού Ανάπτυξης Σητείας, τόνισε ότι η περιοχή μας προσφέρεται για ήπια ανάπτυξη και ανέφερε παραδείγματα για περιοχές στην Ευρώπη, οι οποίες, αν και με πολύ λιγότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα, έχουν προκόψει θεαματικά, αναπτύσσοντας εναλλακτικές μορφές αειφορικού τουρισμού. Ο Αντώνης Ανηψητάκης,

Νομαρχιακός σύμβουλος και μέλος της Οικολογικής Ομάδας Σητείας επικεντρώθηκε στην ανάγκη της τοπικής κοινωνία να πιστέψει στον εαυτό της, να πει το «θέλω» της, να πάψει να βασίζεται σε ιδιαιτελείς μύθους κερδοσκοπών, να κρίνει με βάση την εμπειρία της (ΣΟΕ) και να αναζητήσει θετικά πρότυπα όπως του Αμπρούτσο ή των κοντινών μας Αρχαίων, όπου έχουν γίνει θαύματα. Σήμερα τόνισε χαλάει κόσμο το καινούργιο κινητό της apple, το iphone αλλά είναι στο χέρι μας να δείξουμε πως ο σύγχρονος άνθρωπος έχει περισσότερο ανάγκη την ίccrete, αυτό το χαρμάνι πολιτισμού, φύσης, γεύσης, ήχων, κοινωνικών παραδόσεων. Τέλος ο Μανόλης Τσαντάκης, δημοτικός σύμβουλος και πρόεδρος του Περιβαλλοντικού Συλλόγου Ιτάνου αφού περιέγραψε την ανθρωπογεωγραφική ιδιοτυπία του Δήμου Ιτάνου τόνισε ότι μόνο η αειφόρος ανάπτυξη ταιριάζει σ’ αυτό τον ευλογημένο από τη φύση τόπο. Επιπλέον κατέθεσε πρόταση να καθίσουν στο ίδιο τραπέζι Εκκλησία, Δημοτική αρχή και φορείς της τοπικής και ευρύτερης περιοχής του Δήμου Ιτάνου, χωρίς ξένους σωτήρες, για να συζητήσουν από μηδενική βάση τη στρατηγική ανάπτυξης που ταιριάζει στον τόπο μας.

Κοινός τόπος εισηγήσεων και παρεμβάσεων ήταν η πίστη ότι είναι εφικτή μια άλλη ήπια ανάπτυξη, με σεβασμό στον φυσικό, πολιτισμικό και κοινωνικό πλούτο της περιοχής. Το κέρδος από μια αειφορική ανάπτυξη του Δήμου Ιτάνου θα είναι διπλό, γιατί θα διαχέεται στον τόπο μας ενώ παράλληλα περιβάλλον και κοινωνία θα προστατευτούν.

Στην εκδήλωση που διηύθυνε υποδειγματικά ο Δήμαρχος Ιτάνου Γιάννης Χατζηνάκης είχαν προσκληθεί και εκπρόσωποι από το Ίδρυμα Παναγία Ακρωτηριανή, αλλά δεν προσήλθαν.

Παλαίκαστρο, 21.2.08, οι διοργανωτές:

**Δήμος Ιτάνου,
Περιβαλλοντικός Σύλλογος Ιτάνου,
Οικολογική Ομάδα Σητείας,
Σύλλογος Ξενοδόχων Ιτάνου**

Η πύτα της ΕΕΠΦ (2008)

της Αλέξιας Νικηφοράκη

Την Τετάρτη 23 Ιανουαρίου συγκεντρωθήκαμε για μια ακόμα φορά στο ξενοδοχείο Electra Palace για την καθιερωμένη κοπή της βασιλόπιττας της ΕΕΠΦ. Μπορεί η κοπή της πίττας να είναι καθιερωμένη σαν εκδήλωση για τα μέλη της ΕΕΠΦ και τους φί-

λους τους, όμως η φειτενή ήταν κάτι το ιδιαίτερο. Ήταν μια εκδήλωση με πολύ ιδιαίτερο περιεχόμενο, με πολύ ιδιαίτερο νόημα και πολύ συναίσθημα! Έτσι είχε αποφασίσει το Δ.Σ. της ΕΕΠΦ και ιδιαίτερα η Πρόεδρος Μαρία Ρουσομουστακάκη που άνοιξε την βραδιά με μια όμορφη αλλά συνάμα σύντομη – όπως άλλωστε δεσμεύτηκε «ότι δεν θα μας κουράσει!!» - παρουσίαση του έργου της Εταιρίας.

Μετά όμως ήρθαν οι εκπλήξεις με το ιδιαίτερο νόημα για όλους εμάς. Γιατί ήταν εκπλήξεις που αντικατοπτρίζουν την μοναδικότητα του έργου της ΕΕΠΦ. Έργου που βασίζεται στους ισχυρούς δεσμούς φιλίας και προσφοράς που έχουν αναπτυχθεί ανάμεσα σε ανθρώπους που συνεργάζονται χρόνια με την Εταιρία. Ανθρώπους που δημιουργούν, προσφέρουν, αλλά γεμίζουν και από ικανοποίηση, όπως άλλωστε ομολόγησαν κι εκείνοι με τη σειρά τους εκείνη τη βραδιά.

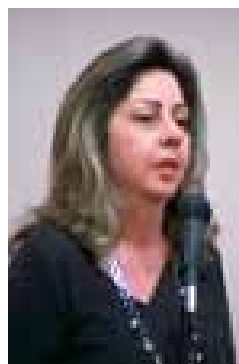
Ποιοί είναι λοιπόν οι άνθρωποι αυτοί; Και τι να πρωτοπούμε για τα ιδιαίτερα προσόντα τους,

τις προσωπικότητες τους, το έργο τους, την προσφορά τους. Ανέλαβε λοιπόν και πάλι η Πρόεδρος Μ. Ρουσομουστακάκη, να ξετυλίξει μπροστά στα μάτια μας, όχι τον «Κύκλο των Χαμένων Ποιητών» αλλά τον «Κύκλο των Μοναδικών μας Εκπαιδευτικών», των πραγματικών «Δασκάλων» με «Δ» κεφαλαίο, των δικών μας δασκάλων.

Των Εκπαιδευτικών που χρόνια πασχίζουν μαζί μας, σε ομάδες και επιτροπές, για να γίνουν πράξη οι υψηλοί στόχοι της ευαισθητοποίησης, της εκπαίδευσης αλλά κυρίως της διαμόρφωσης συνείδησης για τους πολίτες του αύριο, της διαμόρφωσης μιας νέας «περιβαλλοντικής ηθικής» μέσα από τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που υλοποιεί η ΕΕΠΦ.

Γνωρίσαμε λοιπόν όλοι την Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου, τον Παύλο Δασκαλάκη, τον Γιώργο Καβάζη, την Σοφία Καινούργιου, την Ηρώ Κεκέ-Μυλωνάκου, τον Παντελή Μάναλη, την Διονυσία Παπαδοπούλου, τη Σοφία Πλατανιτσιώτη, τον Σταμάτη Σκαμπαρδώνη, τον Νίκο Στεφανόπουλο, την Κική Τατίδου, την Παναγιώτα Τσελεκτοΐδου, την Αντίοπη Φραντζή και την Κλεοπάτρα Χατζηκώστα, και η παρουσίαση έκλεισε με κάτι που τους οφείλαμε από καιρό. Ένα αναμνηστικό έπαινο, ένα μεγάλο ευχαριστώ από την ΕΕΠΦ, που τους επέδωσε ποιός άλλος, από την Αλίκη Βαβούρη, που όλα αυτά τα χρόνια, ως Υπεύθυνη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της ΕΕΠΦ, δούλεψε μαζί τους για να γίνει πραγματικότητα το τεράστιο έργο της Εταιρίας στο χώρο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Η συναισθηματική φόρτιση όμως της βραδιάς επρόκειτο να κορυφωθεί και με αυτά που θα ακολουθούσαν. Στην οθόνη λοιπόν εμφανίστηκε

ένα μικρό παιδάκι, ενώ η Πρόεδρος ακουγόταν να λέει «και τώρα θα τιμήσουμε έναν άλλο μεγάλο εθελοντή που δεν είναι δάσκαλος με τη στενή του όρου έννοια, όμως έχει μυθήσει πολλούς, μικρούς και μεγάλους στα μυστικά της αγαπημένης μας Ελληνικής Φύσης. Τον Γιώργο Σφήκα, τον Επίτιμο Πρόεδρο της ΕΕΠΦ, με τα αναρίθμητα χρόνια προσφοράς!»

Χειροκροτήματα, συγκίνηση και οι εικόνες να διαδέχονται η μία την άλλη στην οθόνη, από τη ζωή του Γιώργου Σφήκα, του Γιώργου μας! Παιδικά χρόνια, νεανικά χρόνια, ο γάμος του με την Χρυσάνθη που υπήρξε στυλοβάτης του και αφανής ήρωας σε όλη του τη ζωή, χρόνια της ωριμότητας, και βέβαια πάντα ο Γιώργος μέσα στην αγαπημένη του φύση, να τη μελετά και να εμπνέεται. Να εμπνέεται για να γράψει τα άρθρα του, να αποτυπώσει τις καταπληκτικές τους φωτογραφίες και τις ολοζώντανες ζωγραφιές του.

Με την ολοκλήρωση της παρουσίασης πήρε τη σκυτάλη ο Γεν. Γραμματέας της ΕΕΠΦ Δεωνίδας Κόλλας, για να μιλήσει με πολλή συγκίνηση κι εκείνος με τη σειρά του, για τις αναμνήσεις, για τη συνεργασία και τη στενή φιλία με τον Γιώργο Σφήκα.

Ένας ακόμα άνθρωπος στενός φίλος του Γιώργου από τον Ορειβατικό, ο Διομήδης Χατζίδης, μοιράστηκε τις αναμνήσεις του μαζί μας, με πολύ θερμά λόγια και με πολλή συγκίνηση και αυτός. 50 χρόνια μαζί! όπως είπε, ε! δεν είναι και λίγα!

Με το που τελείωσαν όμως οι παρουσιάσεις

και τα συγκινητικά λόγια, ήρθε η στιγμή να χαρίσει η ΕΕΠΦ στον Γιώργο Σφήκα ένα δώρο με νόημα! Και τότε η Πρόεδρος Μ. Ρουσομουστακάκη μας έδειξε ένα βιβλίο, λεύκωμα θα μπορούσε να το πει κανείς, που φτιάχτηκε ειδικά για τον Γιώργο και περιελάμβανε υλικό από κάθε είδους εργασίας του στο πλαίσιο της προσφοράς του στην ελληνική φύση. Εννοείται ότι για να προετοιμασθεί αυτός ο τόμος βοήθησε την Πρόεδρο, η Χρυσάνθη, με υλικό που συγκέντρωσε κρυφά βέβαια από τον Γιώργο. Ήταν βέβαια όπως καταλαβαίνετε ένα ιδιαίτερο δώρο.

Και επειδή τέτοιες χαρούμενες, όμορφες στιγμές χρειάζονται κάτι ακόμα... μπήκαν ξαφνικά στην αίθουσα δύο μουσικοί τραγουδώντας κατ' αρχήν τραγούδια αφιερωμένα στον Γιώργο Σφήκα «όπου Γιώργος και μάλαμα» κλπ., που τον έκαναν να συγκινηθεί ακόμα περισσότερο και σε μερικές στιγμές να βουρκώσει. Σιγά-σιγά όμως οι μουσικοί κυκλοφόρησαν ανάμεσα μας και μας έκαναν όλους να σιγοτραγουδήσουμε γνωστά κι αγαπημένα τραγούδια.

Όταν δε ακολούθησε και η κοπή της βασιλόπιττας και μοιράστηκαν στα τραπέζια τα κομμάτια μας, πραγματικά η χαρά όλων μας ήταν μεγάλη όταν η Σοφία Πλατανιστιώτη, μία από τους Εκπαιδευτικούς μας, φώναξε ότι βρήκε το πρώτο φλουρί και η Δωροθέα Παντζίκη, φίλη του Γιώργου Σφήκα, το δεύτερο.

Μάλλον θα συμφωνήσετε λοιπόν ότι αυτή η Πίττα του 2008 ήταν μοναδική! Και του χρόνου!

για το Γιώργο Ντούρο

Τον περασμένο Ιανουάριο, η ελληνική φύση έχασε έναν πραγματικό φύλακα-άγγελό της, τον δασολόγο Γιώργο Ντούρο.

Ο Γιώργος Ντούρος γεννήθηκε στη Ράχη Πιερίας, ένα χωριό ανάμεσα στον Όλυμπο και στα Πιέρια. Αποφοίτησε από το τμήμα Δασολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 1972.

Αμέσως μετά τις σπουδές και τη στρατιωτική του θητεία, εργάστηκε ως ημερομίσθιος επιστάτης στο Δασαρχείο της Πάρνηθας. Λίγους μήνες αργότερα, στο Νοέμβριο του 1975, προσλαμβάνεται ως συμβασιούχος δασολόγος στο ίδιο Δασαρχείο και παραμένει στο καθεστώς των συμβάσεων αυτών για 8 ολόκληρα χρόνια, παρά το γεγονός ότι πριν από κάθε ανανέωση της σύμβασης, παρέμενε απλήρωτος για τουλάχιστον για 4-5 μήνες κάθε φορά. Τον Απρίλιο του 1983 ορκίζεται ως δόκιμος υπάλληλος του Υπουργείου Γεωργίας και τοποθετείται –που αλλού– στο Δασαρχείο της Πάρνηθας. Μετά από ακριβώς τρία χρόνια, γίνεται Δασάρχης Πάρνηθας, θέση την οποία διατήρησε μέχρι και το 1991.

Κατά τα 16 χρόνια της παρουσίας του στην Πάρνηθα, συνέβαλε με όλες του τις δυνάμεις στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του βουνού, πέρα –και πολύ παραπάνω– από τα πλαίσια του υπηρεσιακού του καθήκοντος. Ιδιαίτερα ως προϊστάμενος του Δασαρχείου, γκρέμισε παράνομες περιφράξεις και αυθαίρετα κτίσματα, δένοντας με συρματόσκοινο τους τοίχους τους και τρα-

βώντας τους με τα μεγάλα πυροσβεστικά οχήματα του Δασαρχείου, καθώς δεν είχε τη συνδρομή των μηχανημάτων της Νομαρχίας. Θωράκισε το Δρυμό της Πάρνηθας, οργανώνοντας την πυροφύλαξη και διενεργώντας συχνές περιπολίες (ακόμα και την παραμονή της Πρωτοχρονιάς) για την πλήρη πάταξη της λαθροθηρίας. Επίσης, καθιέρωσε τους τακτικούς ελέγχους των αυτοκινήτων στο Μετόχι κατά τη διάρκεια των εορτών των Χριστουγέννων, επιτυγχάνοντας έτσι το σταμάτημα της παράνομης κοπής των ελάτων.

Οι αγώνες του όμως αυτοί είχαν και μεγάλο προσωπικό κόστος. Δέχθηκε πολλές πιέσεις, ακόμα και απειλές για τη ζωή του, καθώς και για τη ζωή των μελών της οικογένειάς του. Ο Γιώργος ωστόσο παρέμενε πάντα, όπως υποδήλωνε το επώνυμό του, Ντούρος, ακλόνητος, αταλάντευτος και απολύτως συνεπής στις ιδέες του. Δεν δίστασε ούτε και όταν συγκρούστηκε με τα συμφέροντα ενός ιδιωτικού ραδιοτηλεοπτικού σταθμού, που ήθελε να εγκαταστήσει τις κεραίες του στην Πάρνηθα, γεγονός που τον ενέπλεξε σε ένα δυσβάσταχτο δικαστικό αγώνα, από τον οποίο τελικά βγήκε απόλυτα δικαιωμένος, αλλά ψυχικά εξουθενωμένος.

Το Σεπτέμβριο του 1991, τοποθετείται στη Διεύθυνση Αναδασώσεων, όπου παραμένει για πέντε χρόνια και προωθεί την παραγωγή δενδρυλλίων από ελληνικά δασικά είδη που δεν είχαν ξαναχρησιμοποιηθεί σε αναδασώσεις (θαλασόκεδρα, γκορτσιές, στήρακες κλπ). Στη συνέχεια γίνεται Τμηματάρχης στο τμήμα Δασικού Περιβάλλοντος, Εθνικών Δρυμών και Δασικής Αναψυχής, ενώ δύο χρόνια αργότερα, τον Ιούλιο του 2000, γίνεται μετακλητός υπάλληλος - συνεργάτης στο γραφείο του Υφυπουργού ΠΕΧΩΔΕ.

Τον Οκτώβριο του 2005, τοποθετείται προϊστάμενος της Διεύθυνσης Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας. Στη θέση αυτή παρέμεινε μέχρι το Σεπτέμβριο του 2007, όταν υπέστη εμφραγματικό επεισόδιο. Από αυτήν την περιπέτεια της υγείας του ανέκαμψε σχετικά εύκολα, όμως λίγο καιρό αργότερα και ενώ ήταν ακόμα σε αναρωτική άδεια, δέχθηκε ένα σοβαρότερο και πιο ύπουλο χτύπημα από ένα πολύ σπάνιο αυτοάνοσο νόσημα (σύνδρομο Guillain Barre). Μαχητής σε όλα του ο Γιώργος, πάλεψε για δύο μήνες. Τελικά έσβησε στις 25 Ιανουαρίου 2008, νικημένος από το νόσημα αυτό κι από τις αλληπάλληλες σοβαρές δευτερογενείς λοιμώξεις.

Δυστυχώς, οι πυρκαγιές του περασμένου καλοκαιριού, (ιδίως αυτές στην αγαπημένη του Πάρνηθα και στα δάση της ιδιαίτερης πατρίδας του στην κοιλάδα της Μόρνας, στα Πιέρια) γέμισαν με θλίψη τους τελευταίους μήνες της ζωής του. Ίσως

μάλιστα και να συνετέλεσαν στο να κλονισθεί έτσι ξαφνικά η υγεία του.

Ο Γιώργος Ντούρος ήταν μέλος της Εταιρίας μας. Οι πρόσφατες ξεναγήσεις του στις εκδρομές της Εταιρίας στη Δυτική Αττική ήταν ένα μικρό μόνον δείγμα της θαυμαστής ικανότητάς του να ερμηνεύει το τοπίο και να γοητεύει με τις πολλές περιβαλλοντικές και ιστορικές γνώσεις του. Αρθρογραφούσε από παλιά, συχνά με ψευδώνυμο, σε έντυπα του οικολογικού χώρου, στη «Νέα Οικολογία», πιο πρόσφατα στην «Οικοτοπία», καθώς επίσης και στο περιοδικό μας «Η Φύση» (αξέπραστο στο είδος του παραμένει μέχρι σήμερα το άρθρο του «Δρόμοι Παλιό», για τους ορεινούς και δασικούς δρόμους, που δημοσιεύθηκε στο τεύχος 89 του περιοδικού μας).

Κατά τη θητεία του στη Διεύθυνση Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας, αλλά και από τις άλλες

θέσεις που κατείχε παλαιότερα στο Υπουργείο Γεωργίας, συνέβαλλε σημαντικά στην προστασία της φύσης, αποτρέποντας με τις αρνητικές γνωμοδοτήσεις του καταστροφικές επεμβάσεις (λατομεία, νέα χιονοδρομικά κέντρα, δόμηση, καταστρεπτική οδοποιία κ.α.) σε πολλές προστατευόμενες περιοχές (Ροδόπη, Πιέρια, Πίνδος, Καλλίδρομο, Βαρδούσια, Ζάρακας κ.α.). Ήταν πάντα αρωγός σε κάθε προσπάθεια διαφύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος και ανταποκρινόταν σε όλες τις προσκλήσεις για συνεργασία, προσφέροντας τις γνώσεις του και την υποστήριξή του.

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης πένθει την απώλεια του Δασάρχη, του Δάσκαλου, του φίλου και του αληθινού φυσιολάτρη, Γιώργου Ντούρου. Εκφράζουμε όλοι μας τα ειλικρινή συλλυπητήριά μας προς τη σύζυγο και τα παιδιά του.

Μαρτίνος Γκαϊλίχ

Για το φιλλύκι, την ελιά, το θαλασσόκεδρο

Πριν λίγο καιρό έφυγε ένας κορυφαίος δασολόγος, βαθύς γνώστης και αδιάλλακτος λάτρης της ελληνικής φύσης. Ο Γιώργος Ντούρος εγκατέλειψε πρόωρα τον αγώνα για την προστασία των δασών, του τοπίου, της πολύτιμης φυσικής κληρονομιάς. Σε μια εποχή που απειλητικά σύννεφα συσσωρεύονται στον ορίζοντα και η συγκροτημένη παρουσία του ήταν απαραίτητη, η αβάσταχτη θλίψη για την πυρκαγιά της Πάρνηθας, το κομμάτι της φύσης που αγαπούσε όσο τίποτε άλλο, ράγισε την καρδιά του.

Η εμπειρία στο πεδίο, οι θεωρητικές γνώσεις αλλά και οι αισθητικές του αντιλήψεις για τη φύση, τη λειτουργία του δάσους, τα δασικά είδη, τις ιδιαιτερότητες των δένδρων, των θάμνων, των σπόρων ήταν μοναδικές. Είχαν κερδίσει τον σεβασμό και θαυμασμό του κόσμου των δασολόγων, όλων όσοι ασχολούνται με τη μελέτη και πάλεψαν για τη διατήρηση της φύσης, αλλά ακόμα και όσων διαφωνούν. Είχαν συνδυαστεί με μια εμπειριστικώς προσηλωμένη στη νομική πλευρά των ζητημάτων προστασίας, καίριας σημασίας για μια χώρα καταπατήσεων και ιδιοκτησιακής ασυναρτησίας. Είχαν εμπλουτιστεί με το λιτό πάθος που τον διέκρινε, πίσω από το μόνιμο αινιγματικό χαμόγελό του.

Η μακρόχρονη προσφορά του στο Δασαρχείο της Πάρνηθας, όπου γνώριζε τη φυσική και κοινωνική κατάσταση μέχρι την παραμικρή λεπτομέρεια, ήταν ανεκτίμητη. Αργότερα, ως Προϊστάμενος στη Διεύθυνση Αισθητικών Δρυμών, Δασών και Θήρας, θέση που κατέκτησε και κράτησε χά-

ρη στη γενική αναγνώριση που απολάμβανε, συνέβαλε τα μέγιστα στην προώθηση της καταγραφής και υπεράσπισης της ελληνικής φύσης, στον έλεγχο της αλόγιστης αναπτυξιακής διαδικασίας και στην ανάσχεση των πιο επιβλαβών δραστηριοτήτων.

Γνώρισα το Γιώργο τη δεκαετία του '80, στις οικολογικές κινητοποιήσεις κατά του νομοσχεδίου των «βοσκοτόπων». Έκτοτε, είχα την τύχη να συνεργαστούμε πολλές φορές, να συζητήσουμε πολύ περισσότερες, να διαφωνήσουμε ελάχιστες, να μου γνωρίσει τις κρυφές ομορφιές της Πάρνηθας, να παρατηρήσουμε νύχτα τα περάσματα των ελαφιών, να με ξεναγήσει στα εντυπωσιακά τοπία

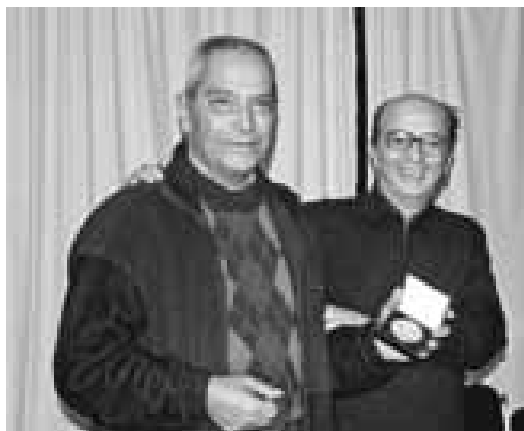
του Κιθαιρώνα και του Πατέρα, να αναζητήσουμε τρόπους προστασίας του έλους της Ψάθας, να μελετήσουμε τις δυνατότητες για ένα Φυσικό Πάρκο στο Καντήλι, να ξενυχτήσουμε συζητώντας για δασική διαχείριση στον Άθω με μοναχούς της Μονής Φιλοθέου. Δεν ήταν σπάνια τα τηλεφωνήματά του, αργά το βράδυ, για να ανταλλάξουμε κάποιες σκέψεις και, ιδίως, να μου μεταφέρει την αγωνία του για όσα μοναδικά φυσικά στοιχεία πάλευε να διασώσει, μέσω επιμελημένης εφαρμογής της δασικής νομοθεσίας, από τις απειλές μιας μυωπικής ανάπτυξης. Πολύτιμες οι συμβουλές του όσες φορές τον επισκέφθηκα στο μικρό του σπουδαστήριο, όταν με κέρναγε λίγο τσίπουρο και ξερά σύκα που είχε φτιάξει ο ίδιος.

Καθοριστική ήταν η συμβολή του στην δημιουργία βάσης δεδομένων για τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους της χώρας, πρόγραμμα του Πολυτεχνείου όπου συνεργαστήκαμε επί πολλά χρόνια. Αξιοποίησε την ευκαιρία για να ταξιδέψει σε πολλά μέρη της Ελλάδας, να αξιολογήσει επί τό-

που και να καταγράψει με τη γνωστή μεθοδικότητα του σχεδόν 200 σημαντικά τοπία. Μεγάλη ήταν επίσης η βοήθειά του στην υπόθεση του Εθνικού Πάρκου Σχινιά Μαραθώνα: εκτιμήσεις για την κατάσταση του χώρου και τα αναγκαία μέτρα, συμβουλές για μια εφικτή διαχείριση. Καταλυτική η εμπειριστατωμένη υπηρεσιακή του γνωμάτευση της 30/1/2007 για την ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών έργων στην παραλία του Πάρκου. Τελευταία πολύτιμη συμβολή του η συζήτησή μας και η πρόταση που προέκυψε για τα σημεία φραγής των χωματόδρομων στο δάσος του Σχινιά, ώστε να πάψει η κίνηση και η στάθμευση ιδιωτικών οχημάτων.

Φίλε Γιώργο, μια ελάχιστη αναγνώριση: το «Δασικό Παρατηρητήριο Γεώργιος Ντούρος», στο λόφο της Δρακονέρας. Δεσπόζει πάνω από το δάσος, το έλος και τη θάλασσα του Μαραθώνα. Η κατασκευή του είχε σκοντάψει σε πολλές αντιξοότητες και χωρίς την αποφασιστική σου συμβολή το Εθνικό Πάρκο θα το είχε στερηθεί.

Κίμων Χατζημήτρος

για το Γιώργο Γαβαλλά

Ο Γιώργος Γαβαλλάς έφυγε. Στο ταξίδι που δεν έχει γυρισμό. Θα λείψει πολύ σε πολλούς. Επειδή ήταν ένας εξαίρετος άνθρωπος. Απλός, σοβαρός, ήπιος. Παρακολουθούσε, καταλάβαινε πολλά και μετά έλεγε την άποψή του, με λίγα λόγια, ίσια, σταράτα, χωρίς σάλτσες και υπεκφυγές.

Έφυγε. Απώλεια μεγάλη για την οικογένειά του και τους φίλους του. Απώλεια και για την Εταιρία μας. Δάτρης της φύσης, ήταν χρόνια εθελοντής, πρόθυμος να βοηθήσει όπου χρειαζόταν. Για αυτή την προσφορά του η ΕΕΠΦ τον είχε βραβεύσει ως εθελοντή της χρονιάς, το 2006. Όμως δεν είναι ότι θα μας λείψει ως εθελοντής. Θα μας λείψει ως άνθρωπος, ως φίλος.

Η συζήτηση μαζί του ήταν απόλαυση. Θυμά-

μαι πριν μερικά χρόνια έγραφα κάτι για τη θάλασσα των Σαργασσών. Ήξερα το Sargassum, διάβαζα σε βιβλία για αυτή τη θάλασσα, μα δεν την είχα δει. Άνοιξα λοιπόν κουβέντα με τον Γιώργο που ήταν παλιός ναυτικός. Άρχισε να ξετυλίγει τις αναμνήσεις του. Εγώ ρωτούσα, εκείνος απαντούσε. Πως το πλοίο διέσχισε τον ωκεανό, πως μέσα στη νύχτα φωσόφριζε και ζωντάνευε η θάλασσα καθώς αναδευόταν τα φύκη κάτω από το πλοίο. Ο Γιώργος, περιέγραφε και εγώ ζούσα το ταξίδι στη θάλασσα των Σαργασσών.

Καλό ταξίδι Γιώργο τώρα πια στους δρόμους του ουρανού. Χρειάζονται κάποιους σαν και εσένα εκεί πάνω για να ανεβαίνει ο μέσος όρος των καλών.

Μ. Ρουσομουστακάκη

Συνέντευξη στο Σταθμό ΣΚΑΪ

Στα τέλη Ιανουαρίου, έδωσε ραδιοφωνική συνέντευξη στο Σταθμό ΣΚΑΪ ο Λ. Κόλλας εκ μέρους της Εταιρίας, απαντώντας στο ερώτημα για τη θέση μας ως προς την πρόσφατη καμπάνια του Σταθμού για τη διάδοση της χρήσης των ηλεκτρονικών λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης.

Η θέση μας φυσικά ήταν και είναι απολύτως θετική, όχι μόνο για την οικονομία που προέρχεται στα νοικοκυριά από την εμπέδωση της χρήσης των νέων αυτών λαμπτήρων, αλλά και από την ανάλογη μείωση κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος, με θετική επίπτωση στην επιβάρυνση του περιβάλλοντος από αυτή την αιτία.

Ήδη, όπως έχει γίνει γνωστό, πολλοί δημόσιοι και άλλοι φορείς έχουν προχωρήσει στη γενική εφαρμογή της αντικατάστασης όλων των κοινών λαμπτήρων στους χώρους τους με τους νέου τύπου.

Προτείνουμε στα μέλη μας να συνταχθούν με αυτή την προσπάθεια, δίνοντας το παράδειγμα στον κοινωνικό τους κύκλο και βάζοντας, με αυτό τον ανώδυνο τρόπο, το λιθαράκι τους στην προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος.

N.Π.

Εκδήλωση του Πολιτιστικού Συλλόγου «Ο ΛΥΚΑΒΗΤΟΣ»

Το Σάββατο 24 Νοεμβρίου 2007 στην Πλατεία Κολωνακίου έγινε μια εκδήλωση για το δικαίωμα του παιδιού στο περιβάλλον, στοχεύοντας στο να κάνει το παιδί της πόλης να αντιληφθεί τι σημαίνει Περιβάλλον και να τονίσει πως, αν δεν το αγαπήσει και δεν το προσέξει όσο πρέπει, θα βρεθεί στην ίδια μοίρα με τα παιδιά των πυρόπληκτων περιοχών.

Την εκδήλωση διοργάνωσε ο Εξωραϊστικός Πολιτιστικός σύλλογος «Ο ΛΥΚΑΒΗΤΟΣ» με συντονίστρια την πρόεδρο του κα. Ζ. Καραπαναγιώτη.

Πλήθος κόσμου συγκεντρώθηκε στην πλατεία, όπου τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να παίξουν, να πάρουν μέρος σε διαγωνισμούς, να διασκεδάσουν και να ενημερωθούν στα διάφορα περίπτερα που είχαν στηθεί (Αρχέλων, Αποστολή νερό κλπ).

Από μια τέτοια εκδήλωση ήταν αδύνατο να είναι απόύσα η ΕΕΠΦ, η παλιότερη περιβαλλοντική οργάνωση, όπου 50 χρόνια τώρα ενημερώνει και ευαισθητοποιεί τον άνθρωπο για την προστασία της φύσης. Την Εταιρία εκπροσωπούσε το 1ο Νη-

πιαγωγείο Μελισσίων που πήρε μέρος στην εκδήλωση με το δρώμενο «Από πού είσαι σκουπιδάκι» και αναφερόταν στην ανακύκλωση μπαταριών.

Η ομάδα των λιλιπούτειων ήταν 5 μελές και συνοδευόταν από την νηπιαγωγό τους. Γύρω στη 1 μ.μ. ο εκφωνητής του Ραδιοφωνικού σταθμού Αθήνα 9.84 κάλεσε την ομάδα να ανέβει στην εξέδρα να παρουσιάσει το έργο της.

Τα παιδιά, η Μυρτώ, η Ηλιάνα, ο Ηλίας, η Κίρκη και ο Παναγιώτης, ήταν υπέροχα, εντυπωσίασαν τους ακροατές τους και καταχειροκροτήθηκαν από όλους.

Οι παρευρισκόμενοι ενημερώθηκαν για τις δράσεις της ΕΕΠΦ από τα φυλλάδια που τους δόθηκαν από την εκπρόσωπο της Εταιρίας κα. Ζ. Καραπαναγιώτη.

Σταυρούλα Μιχαλοπούλου

Νηπιαγωγός του 1ου Νηπιαγωγείου Μελισσίων

Πανερωπαϊκός αριθμός άμεσης βοήθειας 112 (αστυνομία πυροσβεστική, ασθενοφόρο)

Ελλιπής φαίνεται να είναι η ενημέρωση των Ελλήνων πολιτών σχετικά με τον πανευρωπαϊκό αριθμό 112, την υπηρεσία εκτάκτου ανάγκης (αστυνομία, ασθενοφόρο, πυροσβεστική), σύμφωνα με έρευνα της Eurostat που δόθηκε σήμερα στη δημοσιότητα. Η κλήση του αριθμού 112, είτε από σταθερό, είτε από κινητό τηλέφωνο, είναι δωρεάν, ενώ ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται η δυνατότητα εντοπισμού της θέσης του καλούντος. Η λειτουργία αυτή είναι εξαιρετικά σημαντική για όσους ταξιδεύουν στο εξωτερικό και δεν γνωρίζουν την ακριβή θέση του ατυχήματος. Το 112 λειτουργεί σε όλες της χώρες της ΕΕ, πλην της Βουλγαρίας. Από το 2003, οι εταιρείες τηλεπικοινωνιών υποχρεούνται να διαβιβάζουν στις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης τις πληροφορίες για τη θέση του καλούντος, προκειμένου να τους επιτρέψουν τον έγκαιρο εντοπισμό τους.

Το Κόκκινο Βιβλίο των Φυτών της Κύπρου

Στο τέλος του 2007 κυκλοφόρησε «Το Κόκκινο βιβλίο της χλωρίδας της Κύπρου», με κείμενα στην ελληνική γλώσσα και αγγλικές περιλήψεις. Το βιβλίο εκδόθηκε από τον «Φιλοδοσικό Σύνδεσμο Κύπρου» και είναι μια πολυτελής έκδοση με σχήμα 21 X 29 εκ. και 466 σελίδες.

Την επιμέλεια της έκδοσης είχαν οι Κ. Γεωργίου και Π. Δεληπέτρου (Τομέας Βοτανικής, Τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών) και Τ. Τσιντίδης και Χ. Σ. Χριστοδούλου (Τμ. Δασών – Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων & Περιβάλλοντος της Κύπρου).

Στη συγγραφή των κειμένων έλαβαν μέρος συνολικά 25 ειδικοί. Οι φωτογραφίες που κοσμούν την έκδοση ανήκουν στους Κ. Γεωργίου, Χ. Μακρή, Θ. Κυριακού, Γ. Χριστοφίδη, Χ. Σ. Χριστοδούλου, Θ. Χατζηκυριακού, Α. Χ. Χατζηχαμπή, Α. Λ. Αντωνίου και Τ. Θ. Παπαχριστοφόρου. Οι εγχρωμες ζωγραφικές παραστάσεις ορισμένων ειδών έγιναν από την Ελένη Ιακωβίδου-Μc Loughlin.

Την έρευνα που απαιτήθηκε επί τρία χρόνια χρηματοδότησε το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Από τα 1738 είδη, υποείδη και ποικιλίες της Κύπρου τα 143 είναι τοπικά ενδημικά. Μερικά από τα ενδημικά έχουν ευρεία εξάπλωση ενώ άλλα είναι σπάνια. Επίσης υπάρχουν στην Κύπρο είδη που είναι κοινά στις γύρω χώρες αλλά ειδικά στην Κύπρο σπανίζουν. Τελικά στο Red Data Book έχουν περιληφθεί 11 εξαφανισθέντα είδη, 12 πιθανώς εξαφανισθέντα, 46 κρισίμως κινδυνεύοντα, 64 κινδυνεύοντα, 128 τρωτά, 45 ανεπαρκώς γνωστά και 15 εγγύς απειλούμενα, που τελικά αποδείχθηκε ότι

Onosma caespitosa

οι πληθυσμοί τους δεν είναι τόσο μικροί όσο νομιζόταν. Ακόμη απογράφηκαν 7 φυτά πιο σπάνια από ότι είχε υπολογισθεί αρχικά.

Μερικά από τα σπάνια ενδημικά της Κύπρου που περιλαμβάνονται στην έκδοση είναι ο *Acinus troodi*, το *Alyssum acamasicum*, το *Arum sintenisii*, η *Brassica hilarionis*, ο *Cedrus brevifolia*, η *Centaurea akamantis*, η *Chionodoxa lochiaie*, ο *Crocus cypricus*, το *Delphinium caseyi*, το *Erysimum kykkoticum*, το *Edysarum cypricum*, το *Onosma caespitosa*, το *Onosma troodi*, το *Origanum cordifolium* κ.λπ.

Εντύπωση προκαλεί ότι το βιβλίο περιλαμβάνει και μερικά είδη που είναι κοινότατα στην Ελλάδα, όπως το *Arbutus unedo*, το *Arum italicum*, το *Delphinium staphisagria*, η *Primoula vulgaris*, το *Tussilago farfara*, το *Cyclamen graecum* κ.λπ., όμως αυτό δεν πρέπει να μας εκπλήσσει, αφού αυτά τα φυτά είναι πολύ σπάνια στη Κύπρο.

Τέλος αξίζει να αναφερθούμε σε ορισμένα σπάνια και απειλούμενα είδη της Κύπρου που έχουν δυτικοασιατική προέλευση, όπως η *Fritillaria persica*, το *Ferulago syriaca*, το *Echium glomeratum*, η *Achillea santolinoides* κλπ.

Στο βιβλίο παρουσιάζεται για πρώτη φορά φωτογραφία μιας κόκκινης τουλίπας που είναι πιθανώς νέο είδος και βρέθηκε στη χερσόνησο του Ακάμα.

Θερμά συγχαρητήρια αξίζουν σε όλους όσους δούλεψαν γι' αυτήν την ωραία συλλογική προσπάθεια.

Γ. Σφρίκας

Fritillaria persica

Έκθεση πεπραγμένων του Δ.Σ. της ΕΕΠΦ για το έτος 2007

Ως απερχόμενος Γενικός Γραμματέας έχω την τιμή να σας παρουσιάσω, εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου, την έκθεση των πεπραγμένων της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης για το 2007.

Με τις αρχαιρεσίες του 2007 είχαμε αλλαγές στη σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου. Τη σύσταση του νέου Συμβουλίου σε Σώμα, αμέσως μετά τις αρχαιρεσίες, ακολούθησε, σε λίγο διάστημα, η παραίτηση του Μάκη Απέργη από τη θέση του Προέδρου, στην οποία είχε αναδειχθεί από το ΔΣ, καθώς και από ορισμένες από τις ειδικές αρμοδιότητές που είχε αναλάβει, οπότε χρειάστηκαν ανακατατάξεις που κατέληξαν στη σημερινή σύνθεση.

Η οργάνωση της Εταιρίας, όπως καθιερώθηκε τα προηγούμενα χρόνια από τον τότε Γενικό Γραμματέα, Μάκη Απέργη, και η συντονισμένη προσπάθεια των μελών του Δ.Σ. με τη βοήθεια του στελεχιακού δυναμικού, οδήγησαν στη συνέχιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της Εταιρίας, σε όλους τους τομείς.

Θα ξεκινήσω τον Απολογισμό της χρονιάς 2007 αναφερόμενος στα θέματα της άμεσης αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας, ενώ θα παρακαλέσω να παρεμβαίνουν, ώστε να σας ενημερώσουν απευθείας για τους επί μέρους τομείς, τα κατά περίπτωση αρμόδια μέλη του Διοικητικού και στελέχη.

Α. Δραστηριότητες που αναφέρονται στα μέλη

1. Κίνηση μελών

Στο διάστημα του 2007 εγγράφηκαν συνολικά 100 νέα μέλη. (87 Τακτικά, 3 Εξωτερικού, 4 Αρωγά και 6 Νεαρά). Το 2006 είχαμε αντίστοιχα 77 τακτικά, 1 Εξωτερικού, 6 Αρωγά και 3 Νεαρά μέλη, δηλαδή 87 συνολικά. Σήμερα, σε όλο το Δ.Σ. της ΕΕΠΦ είναι εγγεγραμμένα 978, από τα οποία 927 τακτικά.

Σύμφωνα με το Καταστατικό, το 2007 έπαυσαν να έχουν την ιδιότητα του τακτικού μέλους 183 άτομα που, για πάνω από 2 χρόνια, δεν κάλυψαν τις ταμειακές τους υποχρεώσεις προς την Εταιρία, παρά τις υπομνήσεις. Τα στοιχεία τους παραμένουν στο αρχείο μελών.

Υπενθυμίζουμε ότι, στις επικέτες παραληγών των περιοδικού που, όπως ξέρετε, αποστέλλεται σε όλα ανεξαιρέτως τα μέλη, αναφέρεται πύρινη η ημερομηνία οφειλής της επόμενης συνδρομής, δεδομένου ότι η κάθε συνδρομή νέου μέλους ξεκινά από την ημερομηνία της εγγραφής του και ισχύει για έναν ημερολογιακό χρόνο.

Θα θέλαμε να επαναλάβουμε την προτροπή στα μέλη μας να προσπαθούν να εγγράφουν νέα μέλη στην Εταιρία.

Στη διάρκεια του φθινοπώρου, πραγματοποιήθηκαν δύο προγραμματισμένες συναντήσεις μελών μας με το Διοικητικό Συμβούλιο, για ανοικτή συζήτηση, ανταλλαγή απόψεων και διατύπωση προτάσεων εκ μέρους των μελών.

2. Περιοδικό και ιστοσελίδα

Η επικοινωνία με τα μέλη και η ενημέρωσή τους καλύπτεται κυρίως μέσω του περιοδικού μας 'Η Φύση', ενώ βασικό επίσης εργαλείο προβολής και επικοινωνίας αποτελεί η ανανεωμένη και επικαιροποιημένη ιστοσελίδα της ΕΕΠΦ. Θα παρακαλέσω τον υπεύθυνο σύνταξης του περιοδικού, απερχόμενο Αντιπρόεδρο της Εταιρίας, Νίκο Πέτρου, να σας εκθέσει την πολιτική που η Επιτροπή Σύνταξης υπό την προεδρία του έχει χαράξει και ακολουθήσει σε αυτό τον τομέα.

(**Ν.Πέτρου**) Οι βασικές επιδιώξεις της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού, που εγκρίθηκαν από το ΔΣ ήταν:

Η προσέλκυση καλύτερου φάσματος συγγραφέων, ιδιαι-

τερα από τις άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις (από τις οποίες, σημειωτέον, καμία δεν έχει περιοδικό ή έκδοση αντίστοιχης εμβέλειας) ώστε το περιοδικό μας να γίνει σημείο αναφοράς στο χώρο.

Η λειτουργία του ως αμφίδρομου μέσου επικοινωνίας με τα μέλη μας, με την δημιουργία μόνιμων σελίδων για τα μέλη.

Η προσπάθεια προώθησής του σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία, με στόχο την αύξηση της αναγνωρισιμότητας της Εταιρίας, την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού, τόσο για την Εταιρία όσο και για τα θέματα της Ελληνικής Φύσης, και την προσέλκυση νέων μελών.

Αυτά έγιναν δυνατά με την αύξηση του αριθμού των σελίδων κατά 16.

Σε ότι αφορά την ιστοσελίδα μας, έγινε προσπάθεια άμεσης επικαιροποίησης για το μεγάλο θέμα των πυρκαγιών του περασμένου Αυγούστου. Αναρτήθηκαν με εκτεταμένες αναφορές οι απόψεις και θέσεις της Εταιρίας για τις φωτιές. Επιταχύνθηκε επίσης η ενημέρωση της ιστοσελίδας για τα τρέχοντα θέματα της Εταιρίας (πρόγραμμα εκδηλώσεων, εκδρομές, διαγωνισμός φωτογραφίας κλπ).

3. ΕΘελοντές

(**Λ.Κόλλας**) Η Εταιρία, παρά τη στελέχωσή της με άξια άτομα που προσφέρουν αποδοτική εργασία, έχει πάντα ανάγκη βοήθειας για την καλύτερη εκτέλεση των ποικίλων δραστηριοτήτων της. Γι' αυτό και η τακτική ή και έκτακτη προσφορά εθελοντικής εργασίας από αριθμό μελών μας, αλλά και από πολλούς Εκπαιδευτικούς που συνεργάζονται στα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Εταιρίας, υπήρξε και πέσει εξαιρετικά πολύτιμη. Χωρίς αυτήν θα ήταν αδύνατο να προχωρήσουν όλες οι δράσεις της Εταιρίας με τον απαιτούμενο χρονικό ρυθμό και αποτελεσματικότητα.

Πέραν των αιρετών μελών του ΔΣ και της Ελεγκτικής Επιτροπής που, από το γεγονός της ανάδειξής τους σε αυτές τις θέσεις από τη Γενική Συνέλευση προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, οφείλουμε να αναφέρουμε τους αξιολογητές των αιτήσεων υποψηφιότητας ακτών και μαρινών στο πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημείες», καθώς και τον μεγάλο αριθμό επιθεωρητών ακτών και μαρινών κατά τη θερινή περίοδο. Επίσης, τα μέλη των Συντονιστικών Επιτροπών των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, τους αρχηγούς των εκδρομών και τους ομιλητές των διαλέξεων, αλλά και τα μέλη μας που προσφέρουν πολύτιμη βοήθεια σε τρέχουσας φύσης εργασίες στα γραφεία μας και σε άλλες εκδηλώσεις.

Οφείλουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους ανεξαιρέτως τους παραπάνω εθελοντές που, και το 2007, επέτρεψαν την εκτέλεση των δράσεων της ΕΕΠΦ με επιτυχία.

Ο ονομαστικός κατάλογος των εθελοντών μας του 2007 περιλαμβάνει πάνω από 120 άτομα. Θεωρήσαμε πως η απλή αναγραφή τους σε ένα έντυπο, που ελάχιστα μπορεί να διαβάζεται στον περιορισμένο χρόνο μιας Γενικής Συνέλευσης, δεν θα είχε το απαιτούμενο αποτέλεσμα αναγνώρισης της προσφοράς του καθενός από αυτά. Προτιμήσαμε να εντάξουμε τον κατάλογο στις σελίδες του προσεχούς τεύχους του περιοδικού «Η Φύση», που θα αναφέρεται και στην παρούσα Συνέλευση, με την ελπίδα να αποτελέσει έναυσμα ευπρόσδεκτης προσφοράς εθελοντικής εργασίας και από άλλα μέλη μας.

Σημειώνω ότι στις συνεδριάσεις του Δ.Σ., πέραν των τακτικών μελών, παρίστανται även ψήφου τα αναπληρωματικά μέλη, Διδώ Κώστα και Αλέξια Νικηφοράκη, ώστε να είναι πλήρως ενή-

μερα των θεμάτων της Εταιρίας. Συμμετέχει επίσης, συμβουλευτικά, ο Επίτιμος Πρόεδρος, Γιώργος Σφήκας.

Θα ήταν για μένα λάθος να μην αναφερθώ στη σημασία της σωστής καταγραφής των Πρακτικών των συνεδριάσεων του Δ.Σ. Αποτελούν την επίσημη καταγραφή της ιστορίας της Εταιρίας και η πιστή απόδοση των συζητήσεων και αποφάσεων απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και ικανότητα. Οφείλω να ευχαριστήσω προσωπικά την απερχόμενη αναπληρωτή Γενικό Γραμματέα, Γεωργία Φέρμελη, για την πολύτιμη βοήθειά της σε αυτό τον ευαίσθητο τομέα.

4. Διάφορες εκδηλώσεις

Στις 22 Ιανουαρίου 2007 πραγματοποιήθηκε η κοπή της Πίτας της Εταιρίας στο ξενοδοχείο «Electra Palace». Το μέταλλο θελοντής της χρονιάς απονεμήθηκε επαξίως στη δραστήρια φίλη μας, κυρία Χριστίνα Προκόπη.

Την 21η Φεβρουαρίου πραγματοποιήθηκε στα γραφεία μας η ετήσια τακτική Γενική Συνέλευση των μελών, με τις αρχαιρεσίες.

Το Βραβείο 'Βύρωνα Αντίπα' 2007 απονεμήθηκε, σε επιτυχημένη τελετή, στους ευγενώς παραχωρηθέντες χώρους του παραρτήματος Πανεπιστημίου της Indianapolis, στις 16 Μαΐου. Παρέστησαν Επίσημοι προσκεκλημένοι και περί τα 200 μέλη και φίλοι της Εταιρίας. Βραβεύθηκε φέτος, για την αποτελεσματική, αφιλοκερδή, επί σειράν ετών πολύτιμη δράση της, η «Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών», παρουσία, ως εκπροσώπου της κυβέρνησης, του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας, Καθηγητή κ. Ανδρέα Καραμάνου, ο οποίος και επέδωσε, μαζί με την Πρόεδρό μας, το βραβείο στον κ. Μιχαήλ Μελά, Πρόεδρο της «Φιλοδοσικής».

Τον περασμένο Ιούνιο, μετά από πρόσκληση του Συλλόγου Εκδρομών Τριπόλεως, αντιπροσωπεία μελών του Δ.Σ. συμμετείχε σε δημόσια εκδήλωση στην Τρίπολη, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος. Η Μαρία Ρουσομουστακάκη παρουσίασε στο πολυπληθές ακροατήριο το έργο της Εταιρίας, ιδίως στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα, και ο Μαρτίνος Γκαϊτλιχ αναφέρθηκε ειδικότερα στην αντιμετώπιση του προβλήματος της *Marchalina hellenica* για τα πευκοδάση. Σημειώνεται ότι τη χρήση του μικρού λεωφορείου για τη μετακίνηση της αποστολής προσέφερε ευγενώς το Γραφείο Συρίου.

Αμέσως μετά τις τραγικές πυρκαγιές στην Πάρνηθα, οργανώθηκε, με τη βοήθεια του Μαρτίνου Γκαϊτλιχ, ημερίδα με αυτό το θέμα, με συμμετοχή ομιλητών και από συγγενείς περιβαλλοντικές ΜΚΟ. Την παρακολούθησαν πολλά μέλη και φίλοι της Εταιρίας, καθώς και δημοσιογράφοι. Το γεγονός παρουσιάστηκε στα νέα του τηλεοπτικού σταθμού ΣΚΑΪ, με συνεντεύξεις στελεχών της Εταιρίας, καθώς και στον Τύπο.

Το Σεπτέμβριο εξάλλου, μέλη του ΔΣ και άλλα στελέχη επισκέφθηκαν την Πάρνηθα, με συνοδεία του τότε Δασάρχη, κ. Αμοργιανιώτη και συνεργατών του, που μας ενημέρωσαν σε βάθος για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές και για τον προγραμματισμό της αναδάσωσης.

5. Εκδρομές και ομιλίες

Υπεύθυνος αυτού του τομέα, επί σειράν ετών πρόεδρος της Επιτροπής Εκδηλώσεων, είναι ο Ντόν Μάθιους, απερχόμενος Έφορος, τον οποίο παρακαλώ να σας ενημερώσει για τα αποτελέσματα των εκδρομών και ομιλιών της περασμένης χρονιάς.

(**Ντ.Μάθιους**) Φέτος, όπως κάθε χρόνο, οργανώσαμε πολλές εκδρομές και ομιλίες με κύριο σκοπό να γνωρίσουν πιο καλά τα μέλη μας και οι φίλοι της Εταιρίας την ελληνική φύση. Από

τις 19 προγραμματισμένες εκδρομές πραγματοποιήθηκαν 17, με 625 συνολικά συμμετοχές. Επισκεφθήκαμε πολλά μακρινά μέρη, όπως το Μεσολόγγι, τη Μάνη, το Μαίναλο, τη Σαμαριά, το Πήλιο και τον Κίσαβο. Πιο κοντά στην Αθήνα, σε μονο-

ήμερες εκδρομές, πήγαμε στην Πάρνηθα, στα Γεράνεια Όρη, στα Μέθανα, στο Φαρμακιά και στην Εύβοια. Ευχαριστούμε πολύ τα μέλη μας που ανέλαβαν καθήκοντα αρχηγών και ξεναγών. Αυτοί είναι οι: Γιώργος Σφήκας, Τίμος Χαραλαμπίδης, Μαρτίνος Γκαϊτλιχ, Δημήτρης Βαβούρης, Μάκης Απέργης, Γεωργία Φέρμελη, Γιώργος Ντούρος, Λουκάς Συρίος, Γιώργος και Δρόσος Σταυρόπουλος.

Το 2007 πραγματοποιήθηκαν 7 ενδιαφέρουσες ομιλίες, ενώ οργανώσαμε, το φθινόπωρο, σειρά 8 εκπαιδευτικών Σεμιναρίων με επίκαιρα θέματα σχετικά με την ελληνική φύση. Οι ομιλητές ήταν κυρίως μέλη της Εταιρίας μας, που δώσανε το χρόνο και τις γνώσεις τους για να μας πληροφορήσουν για τη φύση και την ανάγκη να τη προστατεύουμε. Θα ήθελα να ευχαριστήσω την Αλίκη Βαβούρη και τα στελέχη του γραφείου, που βοήθησαν στην οργάνωση, συμβάλλοντας πολύ στην επιτυχία της εκδήλωσης. Τη σειρά των Σεμιναρίων παρακολούθησαν 85 μέλη και μη της Εταιρίας. Από τα τελευταία, μερικά υπέβαλαν αίτηση και έγιναν μέλη μας.

Μία σύντομη κουβέντα ακόμα : Μες 'στο χρόνο δεχτήκαμε διάφορα σχόλια για ελλείψεις στις εκδρομές, και προτάσεις για τη βελτίωσή τους. Θέλω να σας βεβαιώσω ότι εμείς, τα μέλη της Επιτροπής Εκδηλώσεων, ξοδεύαμε πάρα πολλές ώρες εξετάζοντας τα θέματα αυτά, και ψάχνοντας τρόπους να ικανοποιήσουμε τα λογικά αιτήματα, όποτε αυτό ήταν εφικτό. Παρόλο που πάντοτε υπάρχει δυνατότητα για βελτίωση, θέλω να τονίσω ότι είμαστε η μόνη περιβαλλοντική οργάνωση στη χώρα που κάνει τόσο πολλές επιμορφωτικές, και επιτυχείς εκδρομές, και πάντα με έμφαση στη φύση. Είναι αξιοσημείωτο ότι, στις περισσότερες εκδρομές μας υπάρχουν πιο πολλές αιτήσεις για συμμετοχή παρά διαθέσιμες θέσεις. Πιστεύω ότι αυτή η κατάσταση είναι ενθαρρυντική.

Θέλω επίσης να ευχαριστήσω τα μέλη της Επιτροπής Εκδηλώσεων, αλλά και ιδιαίτερα τον Τίμο Χαραλαμπίδου και τον Γιώργο Χατζηαντωνίου, για τη βοήθειά τους στην οργάνωση των εκδρομών.

(**Λ.Κόλλας**): Στη διάρκεια του 2007 απασχόλησε το Διοικητικό Συμβούλιο και η τιμολογιακή πολιτική για τις εκδρομές. Μελετήθηκαν, με βάση τα αναλυτικά στοιχεία συμμετοχών της χρονιάς 2007, που ήταν αντιπροσωπευτική, οι οικονομικές επιπτώσεις στην περίπτωση αλλαγής των ποσοστών επιβάρυνσης υπέρ της Εταιρίας, για την κάλυψη των γραμματειακών εξόδων, τόσο για τα μέλη όσο και για τα μη μέλη που συμμετέχουν. Αποδείχθηκε ότι, σε κάθε περίπτωση, η σημαντική επιβάρυνση της Εταιρίας από τη μερική μείωση των αντίστοιχων ποσοστών θα ήταν δυσανάλογη της ελάφρυνσης για τον κάθε εκδρομέα. Γι' αυτό και αποφασίστηκε να παραμείνει η τιμολογιακή πολιτική ως έχει. Εξάλλου, η απρόαυτη συμμετοχή στις εκδρομές και οι συνήθεις κατάλογοι αναμονής δειχνουν πως οι εκδρομές μας, πέραν της αποδεδειγμένα ικανοποιητικής οργάνωσής τους, παραμένουν προσιτές στα μέλη μας σε σχέση με την παρεχόμενη ποιότητα.

Β. Στελέχωση της Εταιρίας

Η απόδοση όλων των στελεχών της Εταιρίας υπήρξε γενικά ικανοποιητική και απέδωσε αποτελέσματα. Μέσα στο χρόνο συνέβησαν ορισμένες αλλαγές στη σύνθεση του προσωπικού:

Την 9η Ιανουαρίου 2007 απολύθηκε η Αλίκη Παγώνη που εργαζόταν στη Γραμματεία.

Τη θέση της ανέλαβε, τον Απρίλιο, η Ζωή Παπαδιαμαντοπούλου, της οποίας η απόδοση υπήρξε πολύ θετική. Καλύπτει πλήρως τον τομέα της λογιστικής και του ταμείου της Εταιρίας, υπό την παρακολούθηση του υπεύθυνου Φοροτεχνικού μας, κ. Πάνη Κалτσά. Καλύπτει παράλληλα τη Γραμματεία Μελών. Η

πείρα και η καλή της διάθεση έχουν συμβάλλει σημαντικά στις σχέσεις μας με τα μέλη, ενώ η ίδια προσφέρει βοήθεια και στους άλλους τομείς εργασιών οσάκις είναι δυνατό, κυρίως στο πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες».

Το Μάιο του 2007 αποχώρησε, με δική του πρωτοβουλία, ο Πάνος Μαθιουδάκης.

Ο Θεωδωρής Κακαρινιάς συνέχισε και φέτος να καλύπτει πολύ επιτυχώς τις διαδικαστικές εργασίες του προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες», στην εκτέλεση των οποίων έχει αποκτήσει πολύτιμη για το πρόγραμμα και την Εταιρία πείρα.

Στο συντονισμό των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης συμμετείχε με επιτυχία, την τελευταία περίοδο, η Μαρία-Ιωάννα Κουτσουδάκη, υπό την επίβλεψη και με τη βοήθεια της Αλίκης Βαβούρη. Αυτό προσέθεσε στη Μαρία-Ιωάννα σημαντικό φόρτο εργασίας, λόγω και της αποχώρησης Μαθιουδάκη. Έχει όμως αποδείξει έμπρακτα την αξία και τις ικανότητές της και έχουμε την πεποίθηση ότι θα επιτύχει στο έργο που έχει αναλάβει.

Στο μεταξύ έχει προσληφθεί, από το Νοέμβριο του 2007, στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ II που ανέλαβε η Εταιρία, η Χριστίνα Θεοδωρίκα, της οποίας η σύμβαση λήγει την 30η Ιουνίου 2008, με την αποπεράτωση του προγράμματος. Ελπίζουμε ότι η Χριστίνα, η οποία εργάζεται με σοβαρότητα και αποτελεσματικότητα, θα παραμείνει στην Εταιρία ως έμμισθο στέλεχος.

Θεωρώντας ότι το στελεχιακό δυναμικό της Εταιρίας αποτελεί βασικό παράγοντα της λειτουργίας και της εν γένει επιτυχίας της, η Γενική Γραμματεία εισηγήθηκε και το Διοικητικό Συμβούλιο δέχθηκε και ενίσχυσε, όσο αυτό ήταν δυνατό, το επίπεδο των αμοιβών του προσωπικού, με γνώμονα την απόδοση και κατά προτεραιότητα έναντι άλλων αναγκαίων δαπανών.

Ο Μαρτίνος Γκαϊτλχ, ως ελεύθερος επαγγελματίας με σύμβαση ανάθεσης έργου υπό την επιστημονική του ιδιότητα, κάλυψε πλήρως τον τομέα των περιβαλλοντικών παρεμβάσεων.

Ασχολήθηκε επίσης με τα φλέγοντα, ιδίως τον περασμένο χρόνο, θέματα περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα προχώρησε στη σύνταξη και υποβολή προτάσεων για ανάληψη από την Εταιρία χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων Φύσης, των οποίων τα οριστικά αποτελέσματα αναμένονται αλλά διαφαίνονται θετικά.

Γ. Εξέυρεση πόρων

Η Εταιρία ενισχύεται οικονομικά από τα μέλη της, με τις συνδρομές και δωρεές τους. Το περιορισμένο όμως ύψος των συνδρομών δεν επαρκεί για την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων και των δράσεων της Εταιρίας, έστω και αν προστίθενται σε αυτές τα έσοδα από εκδηλώσεις, διάθεση βιβλίων κλπ.

Είναι συνεπώς απαραίτητη η αναζήτηση χρηματοδότησης από χορηγούς, χωρίς την αρωγή των οποίων δεν θα ήταν δυνατή η εκτέλεση των προγραμμάτων Π.Ε. & Ε., που αποτελούν βασικό όσο και εξαιρετικά επιτυχημένο ως αποτέλεσμα στόχο της Εταιρίας.

Το 2007, εξεκαλούθησε να στηρίξει οικονομικά τις «Γαλάζιες Σημαίες» και το «Φύση Χωρίς Σκουπίδια» η Alpha Bank. Το τελευταίο πρόγραμμα υποστηρίζει επίσης πάντα και ο κ. Hellmut Baumann, παραχωρώντας στην Εταιρία τα δικαιώματα διάθεσης των Ελληνικών εκδόσεων των εξαιρετων βιβλίων του για την Ελληνική φύση.

Το Ίδρυμα Ι. Φ. Κωστόπουλου στήριξε και πάλι το πρόγραμμα «Οικολογικά Σχολεία».

Το Ίδρυμα Μποδοσάκη συνέχισε να καλύπτει, στο μεγαλύτερο μέρος, την έκδοση του περιοδικού.

Ο ΟΤΕ Α.Ε. ανέλαβε, στο τέλος του χρόνου, την κάλυψη, για το 2007, των δαπανών εκτέλεσης μέρους του προγράμματος

«Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον», ενώ η χορηγία προβλέπεται, σύμφωνα με την αρμόδια Υπηρεσία του ΟΤΕ, να επεκταθεί και στην τρέχουσα χρονιά.

Το Ίδρυμα Λεβέντη δέχθηκε να καλύψει με χορηγία του το πρόγραμμα «Μαθαίνω για τα Δάση», από το τέλος του 2007.

Το Δεκέμβριο του 2007 έγινε δεκτή από το Υπουργείο Αποσχόλησης πρόταση της Εταιρίας που είχε υποβληθεί τον Ιανουάριο, για ανάληψη δράσεων με τη χρηματοδότηση, εκ μέρους του Υπουργείου, ανέργων νέων. Με τον τρόπο αυτό χρηματοδοτήθηκαν, για το 2008, οι «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» για τους Δήμους Καβάλας και Αγίας Παρασκευής Αττικής.

Όλα μας συνεπώς τα προγράμματα Π.Ε. & Ε. έχουν ενισχυθεί με χορηγίες.

Ουσιαστική εξάλλου ενίσχυση των οικονομικών αποτέλεσε η προσφορά δωρεών υπέρ των σκοπών της Εταιρίας από σημαντικό αριθμό μελών μας. Οι δωρεές το 2007 ανήλθαν στο συνολικό ποσό των 8247,76 €, σε σχέση με 16.275,95 € της προηγούμενης χρονιάς.

Επί πλέον αυτών, από δωρεές εις μνήμην της Μυρτώς Απέργη, συγκεντρώθηκε από τον Αύγουστο 2006 μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 2007 το εξαιρετικά σημαντικό ποσό των 45.740 €, που κατατέθηκε σε ξεχωριστό Αμοιβαίο Κεφάλαιο. Το παραπάνω ποσό, με την προσθήκη των τόκων και του προϊόντος της διάθεσης του βιβλίου της «Αναζητώντας την Ελληνική Φύση» που προσέφερε ο Μάκης Απέργης, ήταν στο τέλος του χρόνου 48.143,51 €.

Οι εκάστοτε δωρητές αναφέρονται ονομαστικά σε κάθε τεύχος του περιοδικού, ενώ απολαμβάνουν της νόμιμης φορολογικής ελάφρυνσης από αυτή την αιτία με τις σχετικές βεβαιώσεις που τους δίδονται.

Στις θερμές ευχαριστίες που οφείλονται σε όλα τα μέλη και τους φίλους της Εταιρίας για τις δωρεές τους, θα θέλαμε να προσθέσουμε την προτροπή στα μέλη μας να επιδιώξουν την αύξηση της προσφοράς αυτής, διευρύνοντας τον κύκλο των δωρητών ανάμεσα στους φίλους τους που θα εγγράψουν ως μέλη.

Η απερχόμενη Ταμίας, Ελένη Τσοούτη, θα σας αναλύσει, αμέσως μετά, τα οικονομικά αποτελέσματα της Εταιρίας για το 2007.

Δ. Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Αρμόδιες για το συντονισμό των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ήταν, εκ μέρους του ΔΣ, η Μαρία Ρουσομουστακάκη, ως Πρόεδρος της ΕΣΕΠ (Επιτροπής Στρατηγικής Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων), η Βαβούρη Φέρμελη και η Αλέξια Νικηφοράκη, καθώς και η Αλίκη Βαβούρη, ως υπεύθυνη για το συντονισμό των προγραμμάτων εκ μέρους του προσωπικού της Εταιρίας.

Παρακάτω της απερχόμενη Πρόεδρο της Εταιρίας, Μαρία Ρουσομουστακάκη, να αναφερθεί στην πορεία αυτού του τομέα στη διάρκεια του 2007.

(Μ. Ρουσομουστακάκη) Το 2007, και τα πέντε, εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας, Θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Εταιρίας, δηλαδή τα «Οικολογικά Σχολεία», οι «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον», το «Φύση χωρίς Σκουπίδια», οι «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» και το «Μαθαίνω για τα Δάση», συνέχισαν να λειτουργούν με επιτυχία. Από 1275 σχολεία στο τέλος του 2006, είχαμε συμμετοχή 1493 στο τέλος του 2007. Δηλαδή, είχαμε αύξηση 218 σχολεία.

Τη μεγαλύτερη αύξηση νέων συμμετοχών είχε το πρόγραμμα «Μαθαίνω για τα Δάση». Πιστεύουμε ότι για την αύξηση αυτή σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι φωτιές του καλοκαιριού. Για να βοηθήσουμε τους εκπαιδευτικούς μας, ετοιμάσαμε ειδικό ενημερωτικό έντυπο με πληροφορίες για τη φωτιά και με προτεινόμενες περιβαλλοντικές δραστηριότητες.

Στο πλαίσιο αυτών των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης οργανώθηκαν το 2007 πολλές εκδηλώσεις με σημαντικότερες τις εξής:

1. Πρόγραμμα «Φύση χωρίς Σκουπίδια»

Το Μάιο πραγματοποιήθηκε στο Ξενοδοχείο Χίλτον Αθηνών, η Τελετή Βράβευσης 45 Εθελοντικών Ομάδων που διακρίθηκαν για τις δράσεις τους.

Επίσης διοργανώθηκε Πανελλήνιος Διαγωνισμός μεταξύ της Εκπαιδευτικής Κοινότητας για την κατασκευή μιας επαναχρησιμοποίησιμης υφασμάτινης τσάντας, με οικολογικό μήνυμα. Ο Διαγωνισμός τέθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και είχε μεγάλη συμμετοχή. Τις τσάντες αξιολόγησε Επιτροπή εκπροσώπων από τις Συντονιστικές Επιτροπές όλων των Δικτύων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της ΕΕΠΦ. Τα αποτελέσματα ανακοινώθηκαν στις 5 Ιουνίου, Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, με Δελτίο Τύπου της ΕΕΠΦ. Οι βραβευμένες τσάντες εκτέθηκαν σε διάφορες εκδηλώσεις που συμμετείχε η ΕΕΠΦ και παρουσιάστηκαν στην ιστοσελίδα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης.

Οργανώθηκε το Δεκέμβριο, στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Διήμερο Πανελλήνιο Συμπόσιο με θέμα «Εκπαίδευση - Προστασία του Περιβάλλοντος - Διαχείριση Απορριμμάτων». Συμμετείχαν 120 προσκεκλημένοι ειδικοί επιστήμονες ομιλητές, εκπαιδευτικοί ΟΤΑ, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες. Σκοπός του Συμποσίου ήταν η πληροφόρηση για τα στερεά και υγρά απόβλητα, την υπέρχουσα κατάσταση στην Ελλάδα, τις υποχρεώσεις και τις δυνατότητες διχείρισης των απορριμμάτων. Το Συμπόσιο περιελάμβανε και επίσκεψη - ξενάγηση στο Εργοστάσιο Μηχανικής Ανακύκλωσης Απορριμμάτων των Άνω Λιοσίων. Στην Οργανωτική Επιτροπή συμμετείχαν εκ μέρους του ΔΣ: η Μαρία Ρουσομουστακάκη, ως Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής, η Γεωργία Φέρμελη, και η Αλέξια Νικηφοράκη. Επίσης, εκ μέρους του προσωπικού της Εταιρίας, η Αλίκη Βαβούρη, υπεύθυνη συντονίστρια των προγραμμάτων. Συμμετείχαν επίσης εκπαιδευτικοί μέλη των Συντονιστικών Επιτροπών των Δικτύων Π.Ε. της ΕΕΠΦ. Βοηθήσαν επίσης τα στελέχη του προσωπικού.

2. Πρόγραμμα «Μαθαίνω για τα Δάση»

Στο πλαίσιο του Δικτύου πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο, στο Δημαρχείο Πεντέλης, Σεμινάριο Εκπαιδευτικών του Δικτύου.

Υπεύθυνη επιμόρφωσης ήταν η Γεωργία Φέρμελη από το ΔΣ, καθώς και οι εκπαιδευτικοί Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου, Σοφία Καινούργιου και Κλεοπάτρα Χατζηκώστα,

3. Πρόγραμμα «Οικολογικά Σχολεία»

Το Νοέμβριο πραγματοποιήθηκε Τελετή βράβευσης για 32 σχολεία που διακρίθηκαν στο πρόγραμμα.

Την τελετή φιλοξένησε το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Λαυρίου, με την παρουσία πολλών εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων,

4. Πρόγραμμα «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον»

Τη σχολική χρονιά που πέρασε διοργανώθηκε στην Καλαμάτα Επιμορφωτική Συνάντηση για εκπαιδευτικούς, για τους σεισμούς και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στον άνθρωπο και το περιβάλλον.

Υπεύθυνη επιμόρφωσης η Γεωργία Φέρμελη από το ΔΣ, καθώς και η εκπαιδευτικός Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου.

5. Πρόγραμμα «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου»

Το Μάιο πραγματοποιήθηκε, στα γραφεία της ΕΕΠΦ, Επιμορφωτικό Σεμινάριο και Εορταστική Εκδήλωση Βράβευσης για τα σχολεία που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα τα τελευταία 6 χρόνια, και που έχουν διακριθεί για τις δράσεις τους.

Ως ομιλητές και επιμορφωτές του Σεμιναρίου συμμετείχαν οι Μαρία Ρουσομουστακάκη, Γεωργία Φέρμελη, Σοφία Και-

νούργιου και Κλεοπάτρα Χατζηκώστα.

Όμως, πρέπει να αναφέρουμε ότι, εκτός από τις δράσεις τις σχετικές με τα Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, πραγματοποιήθηκαν και τα εξής:

Συνεχίστηκε η έκδοση του περιοδικού μας για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, «Το Φυλλαράκι», το οποίο γίνεται δεκτό με ενθουσιασμό από την Εκπαιδευτική Κοινότητα. Πρόεδρος της Συντακτικής Επιτροπής είναι η Μαρία Ρουσομουστακάκη. Συμμετέχουν επίσης από το ΔΣ η Γεωργία Φέρμελη και το αναπληρωματικό μέλος Αλέξια Νικηφοράκη.

Τον Ιανουάριο 2007, η Εταιρία μας υπέβαλε προτάσεις σε διαγωνισμό, στο πλαίσιο του «Β' ΕΠΕΑΕΚ, για Προγράμματα σε Προστατευόμενες Περιοχές Φυσικού Περιβάλλοντος» και ανέλαβε να συντάξει πρότυπο Όδηγό υποδοχής, ενημέρωσης και ξενάγησης, σε προστατευόμενες περιοχές, σχολικών ομάδων Α/βάθμιας και Β/βάθμιας Εκπαίδευσης. Στη σύνταξη του οδηγού, συμμετέχουν από το ΔΣ οι Γεωργία Φέρμελη και Μαρία Ρουσομουστακάκη. Συμμετέχει επίσης η Διονυσία Παπαδοπούλου και η Κλεοπάτρα Χατζηκώστα.

Στις ποικίλες δράσεις και εκδηλώσεις στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης, συμμετείχαν, από το ΔΣ της ΕΕΠΦ, η Μαρία Ρουσομουστακάκη, η Γεωργία Φέρμελη και η Αλέξια Νικηφοράκη.

Από το προσωπικό της Εταιρίας, η υπεύθυνη για το Συντονισμό των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αλίκη Βαβούρη καθώς και η Μαρία Ιωάννα Κουτσουδάκη, ο Πάρος Μαθιουδάκης έως και τον Απρίλιο και η Χριστίνα Θεοδωρίκα μετά τον Νοέμβριο.

Συμμετείχαν επίσης πολλοί εκπαιδευτικοί μεταξύ των οποίων ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για τους Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου, Σοφία Καινούργιου, Παντελή Μάναλη, Διονυσία Παπαδοπούλου, Σοφία Πλατανισιώτη, Σταμάτη Σκαμπαρδώνη, Νίκο Στεφανόπουλο, Παναγιώτα Τσελεκτσίδου, Αντιόπη Φραντζή και Κλεοπάτρα Χατζηκώστα.

Ε . Πρόγραμμα Ευαισθητοποίησης «Γαλάζιες Σημείες»

Το πρόγραμμα συντονίζεται από την Αλίκη Βαβούρη, και εκτελείται από τον Θοδωρή Κακαρήν, ενώ παρακολουθείται, εκ μέρους του ΔΣ, από τον Γενικό Γραμματέα. Ουσιαστική είναι, όπως είπαμε, η βοήθεια των εθελοντών μας στην αξιολόγηση και επιθεώρηση των ακτών.

Παρακαλώ την Αλίκη Βαβούρη να σας παρουσιάσει τα αποτελέσματα του προγράμματος το 2007.

(Αλ. Βαβούρη) Οι «Γαλάζιες Σημείες» είναι, όπως όλοι ξέρουμε, το δυνατότερο πρόγραμμα της Εταιρίας, το οποίο στηρίζεται εδώ και 7 χρόνια με τη γενναϊότητα χορηγία της Alpha Bank. Η «Γαλάζια Σημεία» είναι πλέον το πιο αναγνωρισμένο περιβαλλοντικό σήμα στον κόσμο και κυμάτιζε πέρα σε 40 περίπου χώρες.

Στόχος του Προγράμματος είναι η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επισκεπτών και κατοίκων των παράκτιων περιοχών, η φροντίδα και συμπεριφορά των διαχειριστών ως προς τη σωστή ετοιμασία, αλλά, πάνω απ' όλα, η διατήρηση της κάθε βραβευμένης ακτής στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο ποιότητας οργάνωσης της.

Το 2007 βραβεύθηκαν 428 ελληνικές ακτές και 9 μαρίνες, σε σύγκριση με 411 και 5 αντίστοιχα το 2006. Η χώρα μας παραμένει δεύτερη στον κόσμο σε αριθμό βραβευμένων ακτών, αλλά υστερεί ακόμα πολύ ως προς τις μαρίνες. Η ανακάλυψη των βραβευσεων του 2007 παρουσιάστηκε με πρωτοσέλιδες ανακοινώσεις και ολοσέλιδα ρεπορτάζ σε όλες σχεδόν τις μεγάλες εφημερίδες, καθώς και με πολλές αναφορές στην τηλεόραση,

το ραδιόφωνο και τον επαρχιακό Τύπο, αποτελώντας ουσιαστική προβολή της Εταιρίας μας.

Όπως είναι γνωστό, μία ακτή βραβεύεται για την οργάνωσή της και την εφαρμογή των (29) Κριτηρίων του Προγράμματος κατά την προηγούμενη κολυμβητική περίοδο. Θεωρούμε δεδομένο ότι η εικόνα της ακτής θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του Προγράμματος και καθ' όλη τη διάρκεια της επόμενης κολυμβητικής περιόδου, κατά την οποία θα κυματίζει στην ακτή η Γαλάζια Σημαία.

Από την αρχή της περιόδου, το 'Πανελλήνιο Κέντρο Οικολογικών Ερευνών' (ΠΑΚΟΕ), με συνεχή δημοσιεύματα και αναφορές σε τηλεοπτικά και άλλα μέσα, έθεσε σε αμφιβολία το θεσμό του Προγράμματος «Γαλάζιες Σημείες», με την εκ μέρους του αμφισβήτηση της πιστοποίησης της ποιότητας των νερών κολύμβησης σε ορισμένες ακτές. Η πιστοποίηση όμως αφορά το Κρατικό Πρόγραμμα «Ποιότητα των νερών κολύμβησης της Ελλάδας», για το οποίο υπεύθυνος φορέας είναι η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων του ΥΠΕΧΩΔΕ. Η υπηρεσία αυτή καθυστέρησε να παρουσιάσει εγκρίτως τα πρώτα αποτελέσματα στην επίσημη ιστοσελίδα <http://iason.minenv.gr>, όπως έχει την υποχρέωση, και αυτό έδωσε την αφορμή να εμφανιστούν στον Τύπο διάφορα, μη τεκμηριωμένα δημοσιεύματα. Η επεμβάσεις μας για διευκρινήσεις όλο το διάστημα του μηνός Ιουλίου υπήρξαν συνεχείς. Τελικά, το εκτενές σχετικό δημοσίευσμά μας στον 'Ελεύθερο Τύπο', στις αρχές Ιουλίου, καθώς και μια επίκαιρη τηλεοπτική συνέντευξη του Γενικού Γραμματέα στο σταθμό Alpha, ώθησαν την Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων να παρουσιάσει αμέσως τα καθυστερημένα αποτελέσματα.

Στη διάρκεια του καλοκαιριού ελέγχθηκε, όπως κάθε χρόνο, η συμμόρφωση όλων των ακτών και μαρινών με τα κριτήρια του Προγράμματος από 30 θελοντές-επιθεωρητές καθώς και από επιθεωρητή του Διεθνούς Προγράμματος. Τους ευχαριστούμε ιδιαίτερα για τη πολύτιμη βοήθειά τους.

Όταν διαπιστώνονται προβλήματα ασυμβατότητας με τα κριτήρια, προβαίνουμε σε γραπτές συστάσεις προς το Διαχειριστή της ακτής (Δήμο ή Ξενοδοχείο) και δίνουμε μικρή προθεσμία για να διορθωθούν, οσάκις αυτό είναι εφικτό. Άλλως αποσύρουμε τη Γαλάζια Σημαία και αυτό ανακοινώνεται στις σχετικές σελίδες του διαδικτύου.

Το 2007, η Συντονιστή Επιτροπή, σύμφωνα με τους κανόνες του Προγράμματος, απέσυρε από το Διεθνές Πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημείες» 13 ακτές. Οι ακτές αυτές δεν είχαν την απαιτούμενη οργάνωση τον Ιούλιο και Αύγουστο ενώ είχαν αναρτημένη τη Γαλάζια Σημαία. Όπως έχει διαπιστωθεί, παρά τις αρχικές, αστήρικτες γενικώς διαμαρτυρίες των διαχειριστών, η απόσυρση της Σημείας οδηγεί τελικώς στη συμμόρφωση αλλά και βελτίωση της οργάνωσης της ακτής, ώστε σε άλλη χρονιά να βραβευθεί ενδεχομένως και πάλι.

2. Δράσεις για τη Φύση

Παρακαλώ τον επιστημονικό μας συνεργάτη και υπεύθυνο των δράσεων και προγραμμάτων Φύσης, Μαρτίνο Γκαϊλίχ, να σας παρουσιάσει τις ενέργειες του τομέα αυτού στο 2007.

(Μ. Γκαϊλίχ)

1. Περιβαλλοντικές παρεμβάσεις

Η Εταιρία μας, προσπαθώντας να συμβάλλει, στο μέτρο των δυνατοτήτων της, στη διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς της πατρίδας μας, πραγματοποιεί περιβαλλοντικές παρεμβάσεις. Παρεμβαίνουμε δηλαδή όπου διαπιστώνουμε την παραβίαση της νομοθεσίας που διέπει την προστασία της φύσης, επισιμαινώντας στις αρμόδιες αρχές το εκάστοτε πρόβλημα, ενώ παρακολουθούμε και την εξέλιξή του.

Κατά τη διάρκεια της χρονιάς που πέρασε, η Εταιρία μας χει-

ρίστηκε 41 διαφορετικές περιπτώσεις περιβαλλοντικών παρεμβάσεων, εκ των οποίων οι 28 αφορούσαν προβλήματα που σχετίζονταν κυρίως με την κοπή δέντρων, εντός ή εκτός των πόλεων.

Από τις υπόλοιπες περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, κυριότερες ήταν εκείνες που αφορούσαν στο Μικρό Λιβάρι Ευβοίας, στην παραλία της Αιδηψού, στο όρος Πελληναίο (Χίος), στο Καλλίδρομο, στην Εγκλουβή Λευκάδος, στον Φαροπόταμο Ερесьού και στον υγρότοπο Αρτέμιδος στη Λούτσα, ενώ εξακολουθούμε να παρακολουθούμε το πρόβλημα της βαμβάκιασης των πεύκων.

Συνεχίσαμε την κοινή μας εκστρατεία για τον Αχελώο, με άλλες τρεις Περιβαλλοντικές Οργανώσεις (Ελληνική Εταιρεία, ΕΟΕ και WWF). Επίσης, συνεργαζόμαστε με τοπικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις στις περιβαλλοντικές μας παρεμβάσεις, όπως λ.χ. για το Ζάρακα, καθώς και για το Κάβο Σίδερο της Σητείας.

2. Προγράμματα Φύσης

Μετά τη λήξη του προγράμματος Life του Νέστου που ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 2006, η Εταιρία μας εκλήθη να παρουσιάσει τα έργα που είχε αναλάβει στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού, για να ανταποκριθεί έτσι και τυπικώς στον έλεγχο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο επιτόπιος έλεγχος από το κλιμάκιο ειδικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έγινε τον Απρίλιο του 2007 και διαπιστώθηκε η επιτυχής ολοκλήρωση όλων των έργων στα οποία συμμετείχαμε ή ήταν της πλήρους αρμοδιότητάς μας (μελέτη και κατασκευή τεχνητών νησίδων για τα παρυδάτια πουλιά, σχέδιο διαχείρισης επισκεπτών, μελέτη των αναδασώσεων στην περιοχή του παλαιού παραποτάμιου δάσους και παρακολούθηση της εξέλιξής της κλη). Όσοι επιθυμούν περισσότερα στοιχεία για το πρόγραμμα αυτό, μπορούν να ανατρέξουν στο σχετικό άρθρο που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό μας στο τεύχος 117, άνοιξη 2007).

Οι δράσεις μας στον τομέα των Προγραμμάτων Φύσης, περιλάμβαναν και την υποβολή νέων προτάσεων προγραμμάτων προς χρηματοδότηση. Συγκεκριμένα, κατά τον περασμένο χρόνο, υποβάλαμε τις εξής δύο προτάσεις: Πρόταση ενός προγράμματος για τη Βίδα στην περιοχή του Αράχθου και Πρόταση προγράμματος για τις Νυχτερίδες. Και οι δύο προτάσεις έχουν θετική εξέλιξη και αναμένουμε αποτελέσματα στο προσεχές μέλλον.

Η. Τελικές διαπιστώσεις

Το 2007, παρά τις επιπτώσεις πολλών, σημαντικών περιβαλλοντικών συμβάντων στη χώρα μας, που επέτειναν την ανάγκη άμεσων δράσεων εν όψει της Εταιρίας, θεωρούμε ότι το Διοικητικό Συμβούλιο αντιμετώπισε επιτυχώς την κατάσταση, με ουσιαστικές παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες, πολλές από τις οποίες αναφέρθηκαν στα ΜΜΕ.

Η εκτέλεση όλων των προγραμμάτων εξακολούθησε, με πρόσθετες μάλιστα, έκτακτες εκδηλώσεις που είχαν ανταπόκριση και επιτυχία, ενώ εξασφαλίστηκε και αριθμός νέων χορηγιών για την οικονομική κάλυψη των προγραμμάτων και δράσεων στον τρέχοντα χρόνο. Παράλληλα εξασφαλίστηκε, με ανάλογες ειδικές χρηματοδοτήσεις, η βελτίωση του ηλεκτρονικού εξοπλισμού, που επιτρέπει την καλύτερη λειτουργία της Εταιρίας και όλων των προγραμμάτων της, όπως και την ευκολότερη επικοινωνία με τα μέλη μας.

Ελπίζουμε να εγκρίνετε τις ενέργειές μας που αναφέρονται στην παρούσα Έκθεση.

Εκ μέρους του απερχόμενου Διοικητικού Συμβουλίου, σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Λεωνίδας Κόλλας

Αγαπητοί φίλοι,

Όπως έχετε δει, από το τεύχος 118, αυξήσαμε τις σελίδες του περιοδικού κατά 16. Οι βασικές επιδιώξεις μας που επέβαλαν αυτή την αύξηση είναι τρεις:

Η ανάδειξη των φωτογραφιών και η προσέλευση ευρύτερου φάσματος συγγραφέων, ιδιαίτερα από τις άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις (από τις οποίες, σημειωτέον, καμία δεν έχει περιοδικό ή έκδοση αντίστοιχης εμβέλειας) ώστε το περιοδικό μας να γίνει σημείο αναφοράς στο χώρο.

Η προώθησή του σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία με στόχο την αύξηση της αναγνωρισιμότητας της Εταιρείας, την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού, τόσο για την Εταιρεία όσο και για τα θέματα της Ελληνικής Φύσης, και την προσέλευση νέων μελών.

Τέλος, θέλουμε το περιοδικό να λειτουργήσει ως αμφίδρομο μέσο επικοινωνίας με εσάς, τα μέλη μας, με την δημιουργία μόνιμων σελίδων στις οποίες θα δημοσιεύονται γράμματά σας, απόψεις, ερωτήσεις κλπ.

Περιμένουμε λοιπόν τη συνεισφορά σας για το επόμενο τεύχος!

Ονομαστικός κατάλογος εθελοντών 2007

Tony Gabriel	Κοτσιφάκη Γεωργία	Πινάτσης Κώστας
Αγιασματζή Μαργαρίτα	Κοτσοβούλου Βασιλική	Πλατανισιώτη Σοφία
Αθανασίου Νάσια	Κουτσαυτάκη Ελευθερία	Πολίτη Πατρίσια
Αλεξανδροπούλου Σταυρούλα	Λαγκουβάρδου Αφροδίτη	Πολίτης Γιώργος
Αλεξοπούλου Ντίνα	Λαλιώτου Ουρανία	Πρίτσα Κατερίνα
Αντωνούδης Αντώνης	Λάμπρος Γιάννης	Προκόπη Χριστίνα
Αρβανιτίδης Γιώργος	Λιβανός Παναγιώτης	Σαββοπούλου Άννα
Βαβούρης Δημήτρης	Λιγνός Εμμανουήλ	Σακοβέλη Πένη
Βαλτά Βικτώρια	Λούρη – Καράλη Γεωργία	Σαλαπατάρας Στέλιος
Βασιλειάδου Ξανθίππη	Μάναλης Παντελής	Σαράφη Μαρίνα
Βολιώτη Χίλντα	Μανασσής Γιώργος	Σιορίκης Θεόδωρος
Βορεινάκης Φάνης	Μανουσοπούλου Ιφιγένεια	Σκαμπαρδώνης Σταμάτης
Γαβαλά Τάνια	Μανούσου Γκέλη	Σρέσκοβιτς Μαρία
Γαβαλλά Χαρίκλεια	Μαντά Μαρία	Σταυρινούδης Βασίλειος
Γαβαλλάς Γεώργιος	Ματιάτος Μαρίνος	Στεφανόπουλος Νίκος
Γενναδίου Νιόβη	Μαυρέλης Κώστας	Συρίγος Λουκάς
Δασκαλάκης Παύλος	Μαυριά Ελευθερία	Σύρκου-Ασπρούδα Σοφία
Δεδάκη Μαριάννα	Μπελαλίδης Θάνας	Σφήκα Χρυσάνθη
Δημόπουλος Παναγιώτης	Μωραΐτου Ιωάννα	Σφήκας Γιώργος
Δημοπούλου Δήμητρα	Νιώτη Κική	Ταναΐνη Σοφία
Εμμανουήλ Νίκος	Ντούρος Γιώργος	Τατίδου Κυριακή
Ηλιάδης Νίκος	Ντούρος Σωκράτης	Τριανταφύλλου Ελένη
Ηλιόπουλος Βασίλης	Ξύλα Τριανταφυλλιά	Τσελεκτσίδου Παναγιώτα
Θεσσαλού-Λεγάκη Μαρία	Παναγιωτίδου Βαρβάρα	Τσολάκης Σωτήριος
Ιατρού Σταύρος	Παναγοπούλου Αλίκη	Τσούτση Ελένη
Καβάζης Γιώργος	Πάνου Αλίκη	Τσώλος Ιωάννης
Καινούργιου Σοφία	Παπαγιάννης Θύμιος	Φατούρου Καίτη
Κάππας Ξενοφώντας	Παπαδόπουλος Βασίλης	Φιλίππου Κωνσταντίνος
Καραγιάννης Στέλιος	Παπαδοπούλου Αγγελική	Φραντζή Αντιόπη
Κατσιμίρη Παγώνα	Παπαδοπούλου Διονυσία	Φωκάς Χαράλαμπος
Κατσίνα Βιβή	Παπαδοπούλου Έλλη	Χαλκιάς Βασίλης
Κεκέ-Μυλωνάκου Ηρώ	Παπαϊωάννου Χαριτάκης	Χατζηκώστα Κλεοπάτρα
Κοκκοτός Δημήτριος	Παραγκαμιάν Καλούστ	Χατζής Φιλοποίμην.
Κόλλα Ηρώ	Περγαντής Φώτης	
Κομητόπουλος Παναγιώτης	Πετρογιάννη Κερασία	

Εθελοντές 2007, σας ευχαριστούμε θερμά!

Μη πετάτε τις μεταχειρισμένες μπαταρίες!

Η ΕΕΠΦ συνεργάζεται με την ειδικευμένη επιχείρηση ΑΦΗΣ, που συλλέγει και διαχειρίζεται με τον κατάλληλο τρόπο τις μεταχειρισμένες μπαταρίες όλων των τύπων, ώστε να μη μολύνεται το υπέδαφος με την απόρριψή τους μαζί με τα άλλα σκουπίδια.

Στα γραφεία μας υπάρχει μόνιμα το ειδικό δοχείο συλλογής των μπαταριών της ΑΦΗΣ. Χρησιμοποιήστε το στις επισκέψεις σας.

Αρχαιρεσίες και νέο Δ.Σ.

Στις 20 Φεβρουαρίου 2008, πραγματοποιήθηκε η ετήσια τακτική Γενική Συνέλευση της ΕΕΠΦ, καθώς και οι αρχαιρεσίες για την ανάδειξη μελών του Δ.Σ. Κατ' αλφαβητική σειρά εξελέγησαν ως τακτικά μέλη οι Κόλλας Λεωνίδας, Μάθιους Ντον, Νικηφοράκη Αλέξια, Πέτρου Νίκος και Φέρμελη Γεωργία και αναπληρωματικά μέλη οι Κώνστα Διδώ και Χατζηνικολαΐδης Γιάννης.

Κατά τη συγκρότηση του νέου Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρίας σε σώμα, αποφασίστηκε ομόφωνα η ακόλουθη σύνθεσή του:

Πρόεδρος: **Μαρία Ρουσομουστακάκη**
Αντιπρόεδρος: **Νίκος Πέτρου**
Γενικός Γραμματέας: **Λεωνίδας Κόλλας**
Αναπλ. Γεν.Γραμματέας: **Αλέξια Νικηφοράκη**

Ταμίας: **Ελένη Τσούτση**

Έφορος: **Ντον Μάθιους**

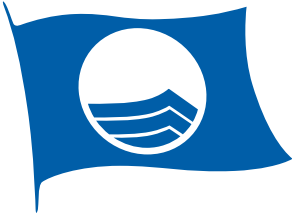
Μέλη: **Μάκης Απέργης, Γεωργία Φέρμελη, Τίμος Χαλαμπούπουλος και Γιώργος Χατζηαντωνίου.**

Αναπληρωματικά μέλη: **Διδώ Κώνστα και ο Γιάννης Χατζηνικολαΐδης.**

Βιβλία, κάρτες και σήματα

Σας υπενθυμίζουμε ότι διατίθενται στα γραφεία μας τα βιβλία: «**Η Ελληνική χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία**» και «**Φυτά στα αρχαία ελληνικά νομίσματα**» του Έλμουτ Μπάουμαν, «**Τα πουλιά του Αμβρακικού**» και «**Τα ψάρια του Αμβρακικού**» του Φώτη Περγαντή, «**Οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα**» του Γιώργου Σφήκα, «**Αναζητώντας την ελληνική φύση**», διατηρείς τη Ζωή» της Μαρίας Ρουσομουστακάκη και «**Τα πετρώματα με απλά λόγια**» των Γεωργίας Φέρμελη και Αναστασίας Κουτσουβέλη. Υπάρχουν επίσης οι **ευχητήριες κάρτες** με φωτογραφίες με θέμα πουλιά, πεταλούδες, φυτά και μανιτάρια, καθώς και το **Σήμα της Εταιρίας, ο Κρητικός Αϊγάγρος.**

Γαλάζιες Σημαίες και Θαλάσσιες Χελώνες. Η εμπειρία μιας εξαιρετικής συνεργασίας

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ), χειριστής του Διεθνούς Προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες» στην Ελλάδα, αποσκοπεί στην προστασία και την καλύτερη οργάνωση των ακτών που χρησιμοποιούν οι λουόμενοι. Ο Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας ΑΡΧΕΛΩΝ από την άλλη επιθυμεί τη διατήρηση των ελληνικών ακτών σε άριστη κατάσταση ώστε να είναι ελκυστικές αλλά και κατάλληλες για τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* που χρησιμοποιούν κάποιες από αυτές για την αναπαραγωγή τους. Ήταν λοιπόν αναμενόμενη η συνεργασία των δυο φορέων...

Η αρχή έγινε πριν 10 χρόνια περίπου, με την κατάρτιση κάποιων ελάχιστων μέτρων για την προστασία των θαλάσσιων χελώνων που πρέπει να διαθέτει μια βραβευμένη ακτή που είναι και

ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ

παραλία ωτοκίας. Τα σημαντικότερα από αυτά ήταν η συγκέντρωση των ξαπλωστροών τη νύχτα, η αντιμετώπιση της φωτορύπανσης και η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού. Ως περιοχή άμεσης προτεραιότητας επιλέχτηκε η Κρήτη, όπου ο ΑΡΧΕΛΩΝ αναμίχτηκε ενεργά παρακολουθώντας τις βραβευμένες ακτές, ασκώντας πίεση για την εφαρμογή των μέτρων αυτών.

Κάπου εκεί ξεκίνησε και η δική μου ενασχόληση, παράλληλα με τις ευθύνες μου στο Σύλλογο ΑΡΧΕΛΩΝ, αναλαμβάνοντας τις πρώτες επιθεωρήσεις ακτών. Εκεί έπρεπε να ασχοληθώ με το σύνολο των κριτηρίων βράβευσης και όχι μόνο με εκείνα που είχαν να κάνουν αυστηρά με τις θαλάσσιες χελώνες. Έτσι ο ΑΡΧΕΛΩΝ απέκτησε συμβουλευτικό και υποστηρικτικό ρόλο απέναντι στους διαχειριστές των ακτών, πράγμα που βοήθησε βέβαια το Πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες» αλλά συνέβαλλε ουσιαστικά και στην καλύτερη αποδοχή του Συλλόγου από την το-

πική κοινωνία. Οι χελώνες άρχισαν να θεωρούνται πλεονέκτημα και όχι είδος ανταγωνιστικό στην ευημερία της περιοχής.

Σιγά σιγά έγινε φανερό ότι η εμπειρία και η τεχνογνωσία του ΑΡΧΕΛΩΝ σε θέματα διαχείρισης και προστασίας των παράκτιων οικοσυστημάτων μπορούσε να βοηθήσει το θεσμό σε όλη την Ελλάδα, ανεξάρτητα από την παρουσία ή όχι των θαλάσσιων χελώνων. Έτσι με χαρά δεχτήκαμε την πρόταση της ΕΕΠΦ να εμβαθύνουμε τη συνεργασία μας συμμετέχοντας και στην Εθνική Επιτροπή Κρίσεων του Προγράμματος που συνέρχεται κάθε Μάρτιο εξετάζοντας τις σχετικές αιτήσεις και προωθώντας τις καλύτερες ακτές για βράβευση προς τη Διεθνή Επιτροπή.

Η εμπειρία της συνεργασίας του Συλλόγου ΑΡΧΕΛΩΝ με την ΕΕΠΦ έχει μόνο θετικά αποτελέσματα να δείξει. Δουλεύοντας από κοινού επιθυμούμε να διατηρήσουμε τις πανέμορφες ελληνικές ακτές σε άριστη κατάσταση, όπου θα προστατεύεται ο εθνικός μας πλούτος και θα αποτελούν κεφάλαιο για τη χώρα μας.

Αλίκη Παναγοπούλου

Συντονίστρια Προγραμμάτων

Σύλλογος για την Προστασία

της Θαλάσσιας Χελώνας

ΑΡΧΕΛΩΝ

Φωτ. αρχείο του Συλλόγου για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας

Το Πρόγραμμα απευθύνεται σε Δήμους και συνεργαζόμενους ιδιώτες φορείς, που διαχειρίζονται οργανωμένες ακτές και μαρίνες σε 40 χώρες. Φορέας του Προγράμματος στην Ελλάδα είναι η ΕΕΠΦ. Για να απονεμηθεί η «Γαλάζια Σημαία», απαιτούνται καθαρή θάλασσα και ακτή, άρτια οργάνωση και καλές υπηρεσίες, ασφάλεια λουομένων και επισκεπτών, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και προστασία της ακτής και του παράκτιου χώρου.

Χορηγός του Προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες» είναι η **ALPHA BANK**, την οποία και ευχαριστούμε θερμά.

Ακόμη ένα σεμινάριο για τα «Δάση»

Στις 5 Φεβρουαρίου 2008 στο φιλόξενο χώρο των 9ου και 10ου Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου πραγματοποιήθηκε ημερίδα των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στα δίκτυα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (Ε.Ε.Π.Φ) «Μαθαίνω για τα Δάση» και «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου».

Πενήντα εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων –από τα σχολεία των περιοχών: Αγία Παρασκευή, Βριλήσσια, Ηράκλειο, Κηφισιά, Λυκόβρυση, Μαρούσι, Μελίσσια, Νέα Ερυθραία, Νέα Ιωνία, Πεντέλη, Χαλάνδρι, Χολαργός– συζητήσαν για την πορεία των προγραμμάτων τους και αντάλλαξαν ιδέες και σκέψεις. Η ημερίδα ξεκίνησε με την παρουσίαση των αρχών, των στόχων και της φιλοσοφίας των δικτύων από τις κ. κ. Σοφία Καινούργιου και Κλεοπάτρα Χατζηκόστα.

Οι εκπαιδευτικοί, αφού χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες εργασίας, εργάστηκαν στα αντίστοιχα βιωματικά εργαστήρια:

Το πρώτο εργαστήριο είχε θέμα: «**Το Περιβαλλοντικό Μονοπάτι**» με συντονίστρια την κ. Μαριάννα Χατζημιχαήλ, Υπεύθυνη Π.Ε της Β' Δ/σης Αθήνας.

Το δεύτερο είχε θέμα: «**Ξετύρωσε τους χρήσιμους γεωσκώληκες**» με συντονίστρια κ. Κλεοπάτρα Χατζηκόστα, διευθύντρια του 13ου Δημ. Σχ. Κερατοινίου και μέλος της Παιδαγωγικής Ομάδας του δικτύου.

Το «Μαθαίνω για τα Δάση» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που έχει στόχο να ενθαρρύνει σχολεία και εκπαιδευτικούς, ώστε να συμπεριλάβουν τα δάση στις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες, να τα πλησιάσουν οι μαθητές και να μάθουν από αυτά. Χορηγός του Προγράμματος είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΒΕΝΤΗ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξή του.

ΜΑΘΑΙΝΩ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

Στο τρίτο εργαστήριο οργανώθηκε μια πλήρης «**Μελέτη πεδίου**» με συντονίστρια την κ. Σοφία Καινούργιου, Υπεύθυνη Π.Ε της Β' Δ/σης Αθήνας και μέλος της Παιδαγωγικής Ομάδας του δικτύου. Και στα τρία εργαστήρια χρησιμοποιήθηκε υλικό (φύλλα εργασίας) από τα βιβλία των δικτύων που συντονίζει η ΕΕΠΦ.

Τα αποτελέσματα των εργασιών παρουσιάστηκαν στην ολομέλεια, ενώ η αξιολόγηση που ακολούθησε έδειξε την επιτυχία της ημερίδας. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί εκδήλωσαν την επιθυμία για μελλοντική συνάντηση.

*Καινούργιου Σοφία
Χατζημιχαήλ Μαριάννα*

*Υπεύθυνες Α'βάθμιας Εκπαίδευσης
Β' Δ/σης Π.Ε. Αθήνας*

Φωτογραφίες από την ημερίδα εκπαιδευτικών των Δικτύων της ΕΕΠΦ «Μαθαίνω για τα Δάση» και Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου».

Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου

Γνωρίζω, προστατεύω, διατηρώ το βοτανικό κήπο του σχολείου μας 2ου Ολοήμερου Νηπιαγωγείου Χανίων

Η αυλή του 2ου Ολοήμερου Νηπιαγωγείου Χανίων έχει διαμορφωθεί μέσα στα τελευταία 5 χρόνια (2002-2007) από ένα τιμημένο χώρο σε ένα χώρο πρασίνου, ένα βοτανικό κήπο με αρωματικά φυτά, βότανα της Κρήτης και καρποφόρα δέντρα.

Το εγχείρημα αυτό οφείλεται στις προσπάθειες των μικρών μαθητών, σε συνεργασία με την Περιβαλλοντική Ομάδα του Νηπιαγωγείου, στο πλαίσιο του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης. Όλο αυτό το χρονικό διάστημα, ο χώρος βελτιώθηκε με την προσθήκη νέ-

ων φυτών και δέντρων, ενώ με τη συμμετοχή των γονέων κατασκευάστηκε ξύλινος φράχτης και ταίστρες για τα πουλιά.

Μερικοί από τους στόχους του Προγράμματος ήταν να αντιληφθούν οι μικροί μαθητές τη σημασία του πράσινου στις αστικές περιοχές, αλλά και ως καταφύγιο ζωής. Να αποκτήσουν ευαισθησία και οικολογική συνείδηση, να εκφραστούν καλλιτεχνικά, να έρθουν σε επαφή με την ελληνική λαογραφία και παράδοση και να γνωρίσουν τους μύθους των φυτών.

Τη σχολική χρονιά 2006-2007 οι μικροί μαθητές μαζί με τη δασκάλα τους την κα. Κατσιφαράκη Θηρεσία, Δ/ντρια του σχολείου, συνέχισαν να φροντίζουν και να προσέχουν το έργο των παιδιών, υλοποιώντας το ίδιο περιβαλλοντικό πρόγραμμα, που συνδύαζε την παρατήρηση και

τη γνώση με τη φροντίδα, την αγάπη και την προστασία του βοτανικού κήπου.

Κατά τη διάρκεια της ενασχόλησης με τα αρωματικά φυτά και βότανα έμαθαν να αναγνωρίζουν τα φυτά, τις ιδιότητες και τη χρήση τους και να συμμετέχουν στις κηπουρικές εργασίες. Δημιούργησαν φυτολόγιο, έμαθαν τρόπους αποξήρανσης και συντήρησης, διάβασαν τους μύθους που σχετίζονται με τα φυτά και δραματοποίησαν τους μύθους. Τέλος φωτογράφησαν το βοτανικό κήπο και παρουσίασαν τα αποτελέσματα στην διήμερη εκδήλωση της Δ/νσης Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης.

Η επίσκεψη που πραγματοποιήσε το Νηπιαγωγείο στο Μεσογειακό Ινστιτούτο Χανίων (ΜΑΙΧ), έδωσε την ευκαιρία στους μαθητές να μάθουν τι σημαίνει «οικότοπος» και «οικοσύστημα», πώς να προστατεύουν τα μικροαποθέματα φυτών και να αναγνωρίζουν τα απειλούμενα ενδημικά φυτά της Κρήτης.

Ευχόμαστε οι μαθητές των επόμενων σχολικών ετών να συνεχίσουν με την ίδια φροντίδα και αγάπη το έργο των προηγούμενων μαθητών, βελτιώνοντας με τον καλύτερο τρόπο το μικρό, αλλά με μεγάλη σημασία για το περιβάλλον, βοτανικό κήπο του 2ου Ολοήμερου Νηπιαγωγείου Χανίων.

(Εμπνευσμένο από την αναφορά της δασκάλας του σχολείου)

Χρ. Θεοδωρίκα
στέλεχος ΕΕΠΦ

Οι «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» είναι πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν νηπιαγωγεία, δημοτικά και γυμνάσια, τα οποία καθούνται να γνωρίσουν και να υιοθετήσουν τις μικρές ή μεγάλες πράσινες γωνιές, καταφύγια ζωής, που βρίσκονται μέσα στις πόλεις. Υποστηρικτής του Προγράμματος είναι η Εταιρία **ΚΟΡΡΕΣ – ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ**, την οποία και ευχαριστούμε θερμά.

Φωτ. ©Θηρεσία Κατσιφαράκη

ΛΑΥΡΙΟ Εκδήλωση βράβευσης των Οικολογικών Σχολείων

Στις 17 Νοεμβρίου, η εκδήλωση βράβευσης του Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Οικολογικά Σχολεία» φιλοξενήθηκε στο ΚΠΕ Λαυρίου, στο Τεχνολογικό Πολιτιστικό Πάρκο. Το Λαύριο έχει ιδιαίτερη σημασία για εμάς που ασχολούμαστε με τα «Οικολογικά Σχολεία», καθώς εκεί ήταν ένα από τα πρώτα σχολεία (3ο Δ.Σ. Λαυρίου) που συμμετείχαν στο Δίκτυο και βραβεύτηκαν ως «Οικολογικά Σχολεία» το 1996 και ένας από τους πρωτεργάτες του σχολείου με ευαισθησία και οικολογική συνείδηση, ο δάσκαλος Δημήτρης Λουκάς, είναι σήμερα Δήμαρχος της πόλης. Επίσης στο Λαύριο βρίσκεται το φιλόξενο και δυναμικό νέο ΚΠΕ Λαυρίου, το οποίο συνεργάστηκε με την ΕΕΠΦ για την πραγματοποίηση της εκδήλωσης.

Στην εκδήλωση παρευρέθηκαν και χαίρετιαν η εκπρόσωπος του ΥΠΕΠΘ, κ. Μαρία Σωτηράκου, ο Γενικός Διευθυντής του Τεχνολογικού Πολιτιστικού Πάρκου Λαυρίου και ομότιμος καθηγητής του ΕΜΠ, κ. Κωνσταντίνος Παναγόπουλος, ο αντιδήμαρχος

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

του Δήμου Λαυρεωτικής, κ. Παναγιώτης Τσίγλος, ο Διευθυντής του ΚΠΕ Λαυρίου, κ. Θωδωρής Παπαπαύλου, που παρουσίασε και τα προγράμματα του ΚΠΕ και ο αντιδήμαρχος του Δήμου Θρακομακεδόνων κ. Γεώργιος Κωτσιανάς.

Στη διάρκεια της εκδήλωσης έγιναν εισηγήσεις από την Πρόεδρο της ΕΕΠΦ κ. Μαρία Ρουσομουστακάκη για τις καταστροφικές φωτιές του καλοκαιριού και τις προτάσεις της ΕΕΠΦ για την πρόληψη αυτών. Ακολούθησε η παρουσίαση του προγράμματος από την κ. Αλίκη Βαβούρη και τον κ. Σταμάτη Σκαρμπαδώνη. Τέλος, ο κ. Νίκος Στεφανόπουλος και η κ. Σοφία Πλατανισιώτη παρουσίασαν τις δουλειές των βραβευμένων σχολείων. Στο διάλειμμα της εκδήλωσης τα παιδιά, με τον αυθορμητισμό που τα διακρίνει, τη γνώση και πάνω απ' όλα την αγάπη για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και το πρόγραμμα «Οικολογικά Σχολεία», παρουσίασαν τις πολύ ενδιαφέρουσες δουλειές τους. Φεύγοντας από εκεί, είχαμε όλοι μας μια μεγάλη ικανοποίηση για τη συμμετοχή και τον ενθουσιασμό των σχολείων.

Ευχαριστούμε θερμά το ΚΠΕ Λαυρίου και ιδιαίτερα τον διευθυντή κ. Θωδωρή Παπαπαύλου, για

την υποστήριξη της εκδήλωσης.

Τα σχολεία που βραβεύτηκαν ήταν τα:

2ο ΓΕΛ Καβάλας, 2ο ΤΕΕ Περιστερίου, 2ο Δημοτικό Σχολείο Πόλεως Καλύμνου, 1ο Γυμνάσιο Ρεθύμνου, 11ο Γυμνάσιο Πειραιά, 8ο Νηπιαγωγείο Περιστερίου, Εκπαιδευτήρια Μαντουλίδη (Γυμνάσιο), Αναξαγόρειο Γυμνάσιο Ν. Λαμψάκου, 9ο Γυμνάσιο Νίκαιας, 9ο Δημοτικό Σχολείο Αλίμου, 1ο Νηπιαγωγείο Μελισσιών, Κολέγιο Ψυχικού (Δημοτικό), Βιο το Λαγουδάκι, Νηπιαγωγείο Βρίσας Λέσβου, 13ο Γυμνάσιο Ηρακλείου, Δημοτικό Σχολείο Αμυγδαλέων, Η Ελληνική Παιδεία, 4ο Νηπιαγωγείο Αγ. Νικολάου, 4ο Δημοτικό Σχολείο Μυτιλήνης.

Τα σχολεία που επαναβραβεύτηκαν ήταν τα:

Γυμνάσιο Θρακομακεδόνων, 9ο Δημοτικό Σχολείο Αιγάλεω, 2/Θ Δημοτικό Σχολείο Άργους Καλύμνου, Γυμνάσιο Βάμου, 20ο Δημοτικό Σχολείο Αιγάλεω, 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς, 55ο Δημοτικό Σχολείο Πατρών, Δημοτικό Σχολείο Χιλιμοδίου, 2ο Γυμνάσιο Κομοτηνής, Ιδιωτικό Εκπαιδευτήριο ΠΟΛΥΧΡΟΝΑΚΟΥ, 7ο Νηπιαγωγείο Μυτιλήνης, Δημοτικό Σχολείο Αργυρούπολης Ρεθύμνου.

Στ. Σκαρμπαδώνης

Τα «Οικολογικά Σχολεία» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στο οποίο συμμετέχουν Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια από όλη την Ελλάδα, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών, αυριανών πολιτών, με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους. Αποτελεί δε το μεγαλύτερο Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με 12.000 σχολεία σε 31 χώρες της Ευρώπης, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, 1.000.000 μαθητές και 50.000 εκπαιδευτικούς. Πρόσφατα, στην Ελλάδα, προστέθηκε η νέα μας περιβαλλοντική δράση «Η αυλή των οικολογικών σχολείων... σαν στο σπίτι μας»

Χορηγός του Προγράμματος είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Φ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξή του.

Φύση χωρίς Σκουπίδια

«Εκπαίδευση – Προστασία του Περιβάλλοντος – Διαχείριση Απορριμμάτων»

Δήμερο Συμπόσιο της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (Αθήνα, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Δεκέμβριος 2007)

Ένα διήμερο Συμπόσιο αφιερωμένο στα απορρίμματα, κι όμως πολύ διαφορετικό από όλα τα άλλα, οργανώθηκε από την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης στο πλαίσιο του Προγράμματος «Φύση Χωρίς Σκουπίδια». Σκοπός του ήταν η πληροφόρηση σε σχέση με τα στερεά και υγρά απόβλητα, την υπάρχουσα κατάσταση στην Ελλάδα, τις υποχρεώσεις και τις δυνατότητες διαχείρισης των απορριμμάτων και ταυτόχρονα η ευαισθητοποίηση για ένα καθαρό και πολιτισμένο περιβάλλον. Χορηγός, όπως και στο «Φύση Χωρίς Σκουπίδια», ήταν η ALPHA BANK.

Συμμετείχαν ειδικοί ομιλητές που παρουσίασαν το τι γίνεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και

στην Ελλάδα σε σχέση με τη διαχείριση των αποβλήτων. Επίσης προσκεκλημένοι εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Εκπαιδευτικής Κοινότητας και Φορέων και Εταιριών Ανακύκλωσης, παρουσίασαν επιτυχημένα μοντέλα συντονισμένης δράσης και διαχείρισης των απορριμμάτων.

Συμμετείχαν όμως και εκπρόσωποι της εκπαιδευτικής κοινότητας, μαθητές και μαθήτριες, που υπέβαλαν ερωτήσεις στους ομιλητές. Οι σημερινοί ενήλικες δέχτηκαν ερωτήσεις από τους αυριανούς πολίτες, για ένα θέμα που μας καίει, τη Διαχείριση των Απορριμμάτων.

Την πρώτη μέρα του Συμποσίου, έγιναν εισηγήσεις ειδικών επιστημόνων και εκπροσώπων ΟΤΑ:

■ Παπαδόπουλος Ι., Διευθυντής Αντιπροσωπείας Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα: «Προστασία Περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Περιβαλλοντική Ευθύνη».

■ Σκορδίλης Α., Διδάκτωρ Χημικός Μηχανικός: «Εναλλακτική

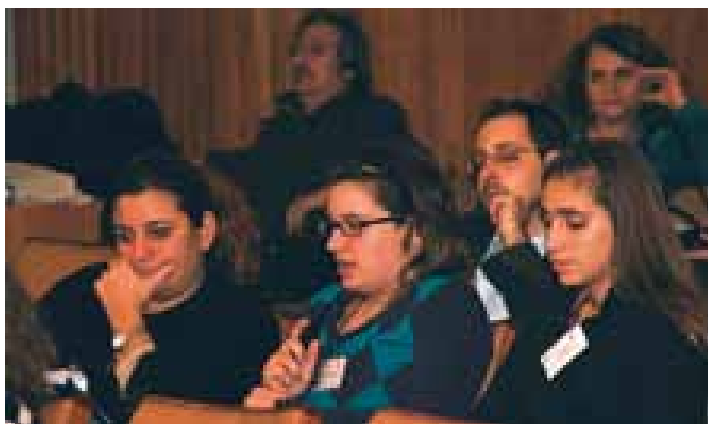
διαχείριση στερεών αποβλήτων – Ελληνική πολιτική και νομοθεσία».

■ Ανδρεαδάκης Α., Καθηγητής Ε.Μ.Π.: «Διαχείριση υγρών αποβλήτων».

■ Δάλας Δ., Καθηγητής Πανεπιστημίου: «Μέθοδοι επιλογής τεχνικών διαχείρισης στερεών αποβλήτων».

Ακολούθησαν ερωτήσεις και συζήτηση.

Η δεύτερη μέρα του Συμποσίου περιελάμβανε το πρωί επίσκεψη στο Εργοστάσιο Μηχανικής Ανακύκλωσης Απορριμμάτων Άνω Λιοσίων. Σε ένα πολύ φιλικό κλίμα μας υποδέχτηκαν, μας παρουσίασαν σε ειδική προ-

Στόχος του Προγράμματος, που γίνεται με τη συνεργασία της ΕΕΠΦ, Εθελοντικών Ομάδων και Τοπικών Αρχών, είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την καλύτερη διαχείριση των απορριμμάτων και για τη διατήρηση ενός καθαρού και πολιτισμένου περιβάλλοντος.

Χορηγός του Προγράμματος είναι η ALPHA BANK. Υποστηρικτής είναι το μέλος μας κ. Hellmut Baumann, συγγραφέας του βιβλίου «Η Ελληνική Χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία». Τους ευχαριστούμε θερμά.

βολή το έργο του ΕΣΔΚΝΑ (Ενιαίο Συνδέσμου Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Αττικής) και μια ξενάγηση σε χώρους του Εργοστασίου, οι κ.κ. Βεζυριάνης Θ. (Συνεργάτης ΕΣΔΚΝΑ) και Αρβανίτης Γ. (Προϊστάμενος Διευτοργείας του Εργοστασίου Μηχανικής Ανακύκλωσης).

Στη συνέχεια, στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, μετά από πρόχειρο γεύμα, ακολούθησε η δεύτερη Συνεδρία με εισηγήσεις, παρουσιάσεις από εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Εκπαιδευτικής Κοινότητας, Φορέων και Εταιριών Ανακύκλωσης. Μίλησαν οι:

- Κοτρωνιάς Γ., Πρόεδρος Επιτροπής Περιβάλλοντος ΚΕΔΚΕ – Δήμαρχος Λαμιέων: «Στρατηγική Πολιτική για τα απορρίμματα και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης».
- Κουρτίνας Γ., Πρόεδρος του Συνδέσμου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΣΥ.ΔΙ.Σ.Α.) Ν. Μαγνησίας: «Διαχείριση Απορριμμάτων στο Ν. Μαγνησίας».
- Παπαϊωάννου Ι. & Βλάχος Ι., Υπεύθυνοι Π. Ε. Δ/νση Β'θμιας Εκπαίδευσης Αχαΐας: «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Διαχείριση Απορριμμάτων: Το μοντέλο συνεργασίας του Τμήματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και του Δήμου Πάτρας»
- Εκπρόσωποι των Φορέων και Εταιριών Ανακύκλωσης
 - ΑΦΗΣ (Ανακύκλωση Φορη-

τών Ηλεκτρικών Στηλών)

- Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης Ανακύκλωσης Α.Ε.
- Ανακύκλωση Συσκευών Α.Ε. – Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού Α.Ε.

Ακολούθησαν ερωτήσεις και συζήτηση.

Το Συμπόσιο έκλεισε η Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, Μαρία Ρουσομουστακάκη, η οποία παρουσίασε τα Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της ΕΕΠΦ που έχουν σχέση με τη διαχείριση των απορριμμάτων και την προστασία του Περιβάλλοντος, και ευχαρίστησε όλους όσους συνέβαλαν στην επιτυχία του Συμποσίου.

Μαρία Ρουσομουστακάκη

Οργανωτική Επιτροπή Συμποσίου

Πρόεδρος,
Συντονιστής Συμποσίου:
Μαρία Ρουσομουστακάκη.

Μέλη:
Γεωργία Φέρμελη
Μαρία Κούβελου
Κλεοπάτρα Χατζηκώστα
Σοφία Καινούργιου
Διονυσία Παπαδοπούλου
Παναγιώτα Τσελεκτσίδου
Νίκος Στεφανόπουλος
Κερασία Πετρογιάννη
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης
Άννα Σαββοπούλου
Αλέξια Νικηφοράκη
Ηρώ Μυλωνάκου – Κεκέ
Αλίκη Βαβούρη

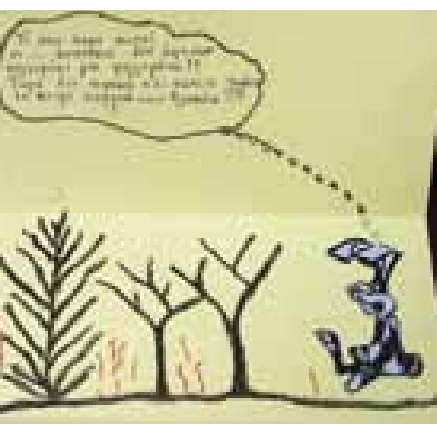
Στην οργάνωση του Συμποσίου βοήθησε και η **Μαρία Ιωάννα Κουτσουδάκη**, στέλεχος της ΕΕΠΦ

ΝΕΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Δημοσιογραφικές τεχνικές για τους Νέους δημοσιογράφους

Στο πλαίσιο του δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον» υλοποιήθηκε τριήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο με τίτλο «Δημοσιογραφικές τεχνικές ως εκπαιδευτικό εργαλείο για το δίκτυο περιβαλλοντικής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον».

Συμμετείχαν 30 εκπαιδευτικοί από τα ακόλουθα σχολεία: Γυμνάσιο και Λυκειακές τάξεις Βιλιών, 1ο ΕΠΑΛ Αλμυρού Μαγνησίας, 1ο ΕΠΑΛ Ελασσόνας, 2ο Γενικό Λύκειο Τρικάλων, 3ο Γενικό Λύκειο Αμπελοκήπων-Θεσσαλονίκης, 3ο Γυμνάσιο Γέρακα ανατ. Αττικής, 3ο ΕΠΑΛ Σταυρούπολης, 4ο Γυμνάσιο Ν. Σμύρνης, 4ο ΕΠΑΛ Πάτρας, 6ο Γενικό Λύκειο Καλαμάτας, Βαλέτσιο Γυμνάσιο Του, Βαρβάκειο Πειραματικό Γυμνάσιο, Γενικό Λύκειο Καρδαμύλων, Γενικό Λύκειο Κυπαρισσίας, Γυμνάσιο και Λυκειακές τάξεις Λογγά, Γυμνάσιο Ίππειου Λέσβου, Γυμνάσιο Καλλιμασιές Χίου, Γυμνάσιο Κατόνας Αιτωλοκαρνανίας, Γυμνάσιο Κυπαρισσίας, Γυμνάσιο Λάλα, Γυμνάσιο Μαραθώνα, Γυμνάσιο Φιλιατών Θεσπρωτίας, ΕΠΑΛ Του, Μουσικό Σχολείο Βόλου, Πειραματικό Γυμνάσιο Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Το σεμινάριο περιελάμβανε σύντομες εισηγήσεις για τη λειτουργία του δικτύου και τους στόχους του καθώς και θεωρητικές εισηγήσεις σχετικά με τις δημοσιογραφικές τεχνικές. Εισηγητές και συντονιστές των ομάδων εργασίας ήταν οι Γεωργία Φέρμελη - Αντιπρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής του δικτύου, Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου - Μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής του δικτύου, Υπεύθυνη ΠΕ Β/θμιας Ν. Μεσσηνίας, Νεκτάριος Κολετζάκης - Υπεύθυνος γραφείου ΣΕΠ Γεν. Λυκείου Πεταλιδίου, Δημήτριος Μπόλαρης - Δημοσιογράφος ΕΡΤ, Γιώργος Παναγόπουλος - Υπεύθυνος

ΠΕ Α/θμιας Εκπ/σης Ν. Μεσσηνίας και Εύη Τσινοπούλου - εκπαιδευτικός στο Μουσικό Σχολείο Καλαμάτας.

Το μεγαλύτερο τμήμα του σεμιναρίου αφιερώθηκε στα εργαστήρια. Οι συμμετέχοντες εκ-

Το δίκτυο απευθύνεται στα Γυμνάσια και Λύκεια, όπου ομάδες μαθητών, σε συνεργασία με άλλα σχολεία στην Ελλάδα, όσο και σ' άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, χειρίζονται ως δημοσιογράφοι κάποιο κοινό πρόβλημα του περιβάλλοντος, με εργαλείο επικοινωνίας το Internet. Ευχαριστούμε θερμά τον ΟΤΕ, υποστηρικτή του Προγράμματος Π.Ε. «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον»..

παιδευτικοί χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες εργασίας ανάλογα με τη θεματική του προγράμματος Π.Ε που υλοποιούν στα σχολεία τους. Οι εκπαιδευτικοί με ιδιαίτερο ενδιαφέρον δούλεψαν ως δημοσιογράφοι. Έγραψαν άρθρα και ρεπορτάζ, δημιούργησαν διαφημιστικά ενημερωτικά έντυπα και ηχογράφησαν ραδιοφωνικά μηνύματα. Τα γραφεία της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης για τρεις ημέρες είχαν μεταβληθεί σε γραφεία «εφημερίδας» και ένα «μικρό ραδιοφωνικό στούντιο». Το σεμινάριο ολοκληρώθηκε την Κυριακή 10 Φεβρουαρίου με την παρουσίαση των εργασιών των ομάδων και την αξιολόγηση του σεμιναρίου.

Το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε με τη χορηγία του ΟΤΕ.

Γεωργία Φέγγη

Φωτογραφίες από το σεμινάριο «Δημοσιογραφικές τεχνικές ως εκπαιδευτικό εργαλείο για το δίκτυο περιβαλλοντικής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον».

Ημερίδα του Δικτύου «ΔΑΦΝΗ»

Τη Δευτέρα, 1ο Δεκεμβρίου, πραγματοποιήθηκε στο αμφιθέατρο της ΚΕΔΚΕ, στην Αθήνα, ημερίδα του Δικτύου Αειφόρων Νήσων Αιγαίου «ΔΑΦΝΗ», με συντονιστές τον Πρόεδρο του Δικτύου, Δήμαρχο Ιητών κ. Γιώργο Πουσσαίο και το Σύμβουλο του Δικτύου και διευθυντή του ΔΙ-ΠΕ κ. Ηλία Ευθυμιόπουλο. Συμμετείχαν Δήμαρχοι και εκπρόσωποι των 29 Δήμων του Αιγαίου που συμμετέχουν στο Δίκτυο, με παρουσία του Υφυπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής κ. Π. Καμμένου και του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου κ. Χ. Κόκκινου.

Ο Καθηγητής Ε.Μ.Π. κ. Κίμων Χατζημπίρος, ως Συντονιστής του έργου της αξιολόγησης των νησιών για την ετήσια βράβευση των δράσεων τους στον τομέα της αειφορίας, ανέλυσε τους όρους και τον τρόπο της αξιολόγησης που οδήγησε, για τη φετινή χρονιά, στη βράβευση του Δήμου Κέας για τα πολύ καλά αποτελέσματα των δράσεών του. Το χρηματικό βραβείο επιδόθηκε από τον χορηγό, εφοπλιστή κ. Γ. Προκοπίου.

Το απόγευμα ακολούθησε συζήτηση στοργυλής τράπεζας με θέμα τον Χωροταξικό Σχεδιασμό και τη δόμηση στα νησιά του Αιγαίου.

Την ΕΕΠΦ εκπροσώπησαν ο Λεωνίδας Κόλλας και ο Μαρτίνος Γκαϊτίλιχ.

Θεωρούμε την πρωτοβουλία δημιουργίας του Δικτύου «ΔΑΦΝΗ» εξαιρετικά χρήσιμη και καλό θα ήταν να υπάρξουν μιμητές από άλλες περιοχές της χώρας.

Λεωνίδας Κόλλας

Ομιλία για τα Γενετικά Τροποποιημένα Φυτά

Η διάλεξη της Δευτέρας, 10ης Δεκεμβρίου, είχε το παραπάνω θέμα γενικότερου ενδιαφέροντος, με ομιλητή το μέλος μας, Καθηγητή κ. Νικόλαο Εμμανουήλ.

Με τον απόλυτα προσιτό συζητή ακροατές του τρόπο, ο κ. Εμμανουήλ έδωσε σαφή στοιχεία για το ιστορικό και την έννοια της παραγωγής τροποποιημένων οργανισμών, επικεντρώνοντας στην περίπτωση των φυτών (Γ.Τ.Φ.) και των τροφίμων.

Αναφέρθηκε ειδικότερα στις αρνητικές επιπτώσεις της χρήσης των Γ.Τ.Φ. για το περιβάλλον, όπως διαπιστώθηκαν από επιστημονικές έρευνες σε βάθος χρόνου, με αποτέλεσμα η Ελλάδα, στο πλαίσιο της ΕΕ και έναντι του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου, να επιμένει αιτιολογημένα στην απαγόρευση της εισαγωγής και χρήσης παρόμοιων προϊόντων.

Λεωνίδας Κόλλας

Αμβρακικός

Για μια φορά ακόμα η ΕΕΠΦ οργάνωσε εκδρομή στον Αμβρακικό, στην περιοχή των Υγροτόπων της Ροδιάς, που πραγματοποιήθηκε στις 4-6 Ιανουαρίου 2008.

Η ευρύτερη περιοχή του Αμβρακικού Κόλπου έχει ενταχθεί στο δίκτυο NATURA των προστατευόμενων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η ενότητα των υγροτοπικών περιοχών προστατεύεται από τη διεθνή Σύμβαση Ramsar ως «υγρότοπος διεθνούς σημασίας». Ο Αμβρακικός είναι επίσης γνωστός ως ένας από τους σπουδαιότερους ψαρότοπους της χώρας μας. Στο βιολογικό πλούτο του Αμβρακικού, ιδιαίτερη θέση έχει η ορνιθοπανίδα. Έχουν καταγραφεί 291 είδη πουλιών. Από αυτά τα 75 περιλαμβάνονται στον κατάλογο των απειλούμενων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Κέντρο Υγροτόπων Ροδιάς που ανήκει στην Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία, προωθεί οικολογική αναψυχή και φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις στη λιμνοθάλασσα της Ροδιάς. Η Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία συνεργάζεται και με την Εταιρία μας σε θέματα που έχουν σχέση με την οικότουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Μακάρι και άλλες Μονές να λάμβαναν υπόψη τους παρόμοιες προτάσεις για μια βιώσιμη ανάπτυξη.

Η εκδρομή περιλάμβανε:

Επίσκεψη στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης στην Κόπρανα, στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και στο Μουσείο για τους Φάρους. Επίσκεψη στους υγρότοπους της Ροδιάς. Μετάβαση

με βάρκες στο παρατηρητήριο των πουλιών, τις ψαροκαλύβες και το ιχθυοτροφείο στο Κωστώνιο. Περιπάτημα πάνω σε ξυλοδιάδρομο μέχρι το ιβάρι και γνωριμία με τον παραδοσιακό τρόπο ψαρέματος. Επίσκεψη στο Μοναστήρι της Παναγίας της Ροδιάς. Στάσεις στις λουρονησίδες (τόνοι από απομεινάρια οστράκων σχηματίζουν λωρίδες γης). Στάσεις σε διάφορες περιοχές των υγρότοπων για παρατήρηση πουλιών. Κορμοράνοι, τσικνιάδες, φλαμίγκο, βουτηχτάρια, χήνες, πάπιες, αργυροπελεκάνοι, κ.ά. με μεγέθη πληθυσμών χαρά των ματιών. Γεύμα με τοπικά φαγητά σε ψαροκαλύβα στην καρδιά της λιμνοθάλασσας, συμπλήρωσε ευχάριστα το πρόγραμμα.

Η εκδρομή μας ακόμα περιλάμβανε επίσκεψη στην Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία όπου σε μια ατμόσφαιρα ζεστή είχαμε μια θαυμάσια συζήτη-

ση, χαρά του μυαλού, με τον Πατέρα Αγαθάγγελο, ένα κοσμοκαλόγερο, που θα έπρεπε πολλοί να τον γνωρίσουν και να τον έχουν παράδειγμα προς μίμηση.

Τέλος, παραβρεθήκαμε στον Αγιασμό των υδάτων, στο χωριό Κορωνησία. Μια γαλήνια, ήρεμη μέρα.

Οι μέρες μας γέμισαν με εικόνες από όμορφη φύση και όμορφους ανθρώπους. Γι' αυτό και σίγουρα αυτή την εκδρομή όχι μόνο θα τη θυμόμαστε αλλά και θα την επαναλάβουμε.

Ένα θερμό ευχαριστώ στον αρχηγό της εκδρομής Μαρτίνο Γκαϊτίλχ που φρόντισε για την άψογη οργάνωση και ήταν εκεί, πρόθυμος κάθε στιγμή να λύσει απορίες και να δώσει πληροφορίες.

Μαρία Ρουσσουμουστακίη

Πρόγραμμα Εκδρομών

Διαδικασία εκδρομών: Τα μέλη και οι φίλοι μπορούν να εγγραφούν στις πολυήμερες εκδρομές αμέσως μετά την ανακοίνωση του προγράμματος εκδρομών, αλλά μόνο με ταυτόχρονη πληρωμή προκαταβολής στο γραφείο Syrgios Travel (210-3223000, 3235500). Η ελάχιστη προκαταβολή προσδιορίζεται σε 20 Ευρώ ανά διανυκτέρευση ανά άτομο. Η εξόφληση του τιμήματος της εκδρομής πρέπει να γίνει το αργότερο δύο εβδομάδες πριν από την αναχώρηση. Σε περίπτωση ακύρωσης μετά την ημερομηνία αυτή ή μη ολικής εξόφλησης, η ΕΕΠΦ διατηρεί το δικαίωμα να παρακρατήσει την προκαταβολή, εκτός εάν η θέση καλυφθεί από τη λίστα αναμονής της εκδρομής. Για τις μονοήμερες εκδρομές, ισχύει λίστα προτεραιότητας ως προς την εγγραφή.

Παρασκευή - Κυριακή **Μετέωρα.**
4-6 Απριλίου Αρχηγός: Γεωργία Φέρμελη

Κυριακή 13 Απριλίου **Τζιά.**
Αρχηγός: Μαρτίνος Γκαϊλίξ

Παρασκευή - Κυριακή **Το φαράγγι του Δημοσάρη,** Εύβοια.
16-18 Μαΐου Διάσχιση του φαραγγιού (κατ'εφευκτό περπάτημα 5-6 ώρες).
Αρχηγός: Σταμάτης Ζόγκαρης, Βιολόγος

Σάββατο 31 Μαΐου **Σπήλαιο Κάψα, και Δάσος Μαινάλου,** πεζοπορική εκδρομή
Αρχηγός: Τίμος Χαραλαμπίδης

Σάββατο-Δευτέρα **Δυτικός Όλυμπος.**
7-9 Ιουνίου Αρχηγός: Δημήτρης Βαβούρης

Σημείωση: Η εκδρομή της Ροδόπης μετατίθεται για το φθινόπωρο.

Πρόγραμμα Ομιλιών - Εκδηλώσεων

Οι ομιλίες αρχίζουν πάντοτε στις 7.00 μ.μ., στα γραφεία μας, Νίκης 20.

Δευτέρα **Ανθρωπογενής αποσάθρωση της ακτογραμμής στην Ελλάδα, και η επερχόμενη κλιματική**
7 Απριλίου **αλλαγή**
Ομιλητής: **Κώστας Συνολάκης,** Καθ/τής, Πολυτεχνείο Κρήτης Εργαστ. Φυσικών Καταστροφών

Τετάρτη **Η Εξέλιξη του πολιτισμού με κύριο παράγοντα τη βιογεωγραφία**
16 Απριλίου Ομιλητής: **Νίκος Πέτρου**
Η ομιλία αυτή θα γίνει στο **Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Χολαργού,** στο Δημαρχείο Χολαργού, στις 7.00 μ.μ.

Δευτέρα **Τα προγράμματα Life και η προστασία της Φύσης στην Ελλάδα**
19 Μαΐου Ομιλήτρια: **Τζωρτζία Βαλαώρα,** της Εξωτερικής Ομάδας παρακολούθησης προγραμμάτων Life

Η Εταιρία μας οργανώνει δύο μεγάλα συνέδρια.

- 1) **Το Δεύτερο Πανελλήνιο Μαθητικό Συνέδριο – Καθαρές, ζωντανές, προστατευμένες ελληνικές ακτές,** 29.11.2008, Χίλτον Αθηνών.
- 2) **Η Φυσική Κληρονομιά μας, αξία – προστασία,** Ιανουάριος 2009.

Ζητάμε εθελοντές

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες θα υλοποιηθούν **προγράμματα εθελοντικής εργασίας** στον **Άρακθο** (επισκευή μονοπατιών, προστασία κ.λπ.) και στην **Πάρνηθα** (πυροφύλαξη, καθαρισμός του δάσους κ.α.).
Ζητάμε εθελοντές γι' αυτά τα προγράμματα.

Όσοι ενδιαφέρονται παρακαλούμε να το δηλώσουν στα γραφεία της Εταιρίας.

Νέα Μέλη

Αν ευχαριστηθήκατε διαβάζοντας το Περιοδικό μας και θέλετε να βοηθήσετε την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης στο έργο της, **γίνετε σήμερα μέλος ή γράψτε κάποιον γνωστό σας**, συμπληρώνοντας την παρακάτω αίτηση και στέλνοντάς τη στα γραφεία μας, μαζί με τη συνδρομή. Θα λαμβάνετε τότε το περιοδικό κάθε τρίμηνο και θα έχετε έκπτωση στις εκδρομές και σε ορισμένες εκδόσεις μας.

Η συνδρομή για το 2008 είναι: Τακτικό μέλος 35 ΕΥΡΩ Νέος (έως 24 ετών) 18 ΕΥΡΩ
Αρωγό μέλος (οργανισμός, επιχείρηση) 70 ΕΥΡΩ Μέλος εξωτερικού 45 ΕΥΡΩ

Θέλω να εγγραφώ μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Τακτικό μέλος Νέος (έως 24 ετών) Μέλος εξωτερικού Αρωγό μέλος

Όνομα: Επώνυμο:

Επάγγελμα / Ιδιότητα:

Διεύθυνση:

T.K.: Πόλη: Χώρα:

Τηλέφωνο κατοικίας: Τηλέφωνο εργασίας:

Fax: E-mail:

Σας στέλνω τη συνδρομή μου με:

• Κατάθεση στο λογαριασμό **120-00-2002-011678** στην **ALPHA BANK**

• ή **Πάγια Εντολή** στον ίδιο λογαριασμό

Στην τελευταία περίπτωση θα πρέπει να συμπληρώσετε το έντυπο Πάγιας Εντολής Σταθερού Ποσού σε οποιοδήποτε κατάστημα της **ALPHA BANK**, σημειώνοντας το ονοματεπώνυμό σας στην 'Αιτιολογία'.

• Τραπεζική επιταγή

• Ταχυδρομική επιταγή

Παλαιά Μέλη: Μπορείτε και σείς να εξοφλήσετε τη συνδρομή σας για το 2008 με έναν από τους παραπάνω τρόπους. Θα σας εξυπηρετούσε, ίσως, να χρησιμοποιήσετε τη μέθοδο της **Πάγιας Εντολής**. **Ειδοποιήστε μας αν κάποια στοιχεία σας έχουν αλλάξει.**

Σημείωση: Η ημερομηνία οφειλής της συνδρομής των μελών αναγράφεται σε κάθε ετικέτα αποστολής του περιοδικού. Παρακαλούμε σημειώστε τη.

Δωρεές

Δεχόμαστε ευχαρίστως δωρεές που ενισχύουν τις διάφορες δραστηριότητες της ΕΕΠΦ. Μπορείτε να καταθέσετε τη δωρεά σας στο λογαριασμό **120-00-2002-011678** στην **ALPHA BANK**, **ειδοποιώντας μας**, ή να μας τη στείλετε με όποιον τρόπο επιθυμείτε. Σε κάθε περίπτωση θα σας δοθεί το νόμιμο παραστατικό, για φορολογική χρήση.

Μεταξύ Αυγούστου και Νοεμβρίου 2007 είχαμε λάβει τις παρακάτω δωρεές για τους σκοπούς της Εταιρίας:

Γενικές δωρεές προς την Εταιρία:

Οικογένεια Δημ. Βαβούρη 120, Οικογένεια Μ. Γκαϊλίχ 100, Χατζηνικολαΐδης Ιωάννης 100, Οικογένεια Λεωνίδα Κόλλα 100, Ντον Μάθιους 100, Πέτρου Νίκος 100, Κελεμλίδου-Μπενά Ελένη 100, Φατούρου Καίτη 50, Οικογένεια Φιλιππάτου Λευτέρη 50, Κατριβέσης Στέλιος και Ιωάννα 50, Γαβαλλά Χαρίκλεια 50, Παπασπηλιωπούλου Ουρανία 50, Παπασπηλιώπουλος Σπήλιος 50, Κώνστα Διδώ 50, Ρουσσουμουστακάκη Μαρία 50, Δασκαλάκης Παύλος 50, Τσούτση Ελένη 50, Νιώτης Ιωάννης 50..

Διάφορες μικρότερες δωρεές έδωσαν οι: Χαραλαμπόπουλος Τίμος, Ποσειδών Λώρη, Φέρμελη Γεωργία.

Ευχαριστούμε θερμά τους δωρητές.

ΕΝΤΥΠΟ
ΚΛΕΙΣΤΟ
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ
1164/97
Κ.Ε.Μ.Π.Α.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τεκ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.
Αριθμός Λόγαρου
2126

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Φωτ. Χρήστος Ελάχος

“Έτσι με καπέλο την κουρούνα αυτή, πολύ θα αρέσω!”